

Glasilo Zveze sindikatov Slovenije, glavni urednik: Vojko Černelč, odgovorni urednik: Bojan Samarin

DELAVSKA ENOTNOST

št. 49 — leto XXXVII

Krajevna skupnost in sindikat

Na začetku začetka

Kako člana sindikata kot delavca in krajana toliko zblížati, da bi hitreje dojela skupni interes? Berite na tretji strani

Zveza sindikatov Slovenije po 9. kongresu

Pripravljen je delovni program '79

Letošnje jesensko obdobje mineva v zvezi sindikatov v kongresnem vzdušju. Končani so bili kongresi zveze sindikatov v republikah in pokrajinah in ob koncu novembra je bil opravljen tudi 8. kongres ZSJ. Kongresi sindikatov so delavcem dali nove spodbude za nadaljevanje političnih akcij pri uresničevanju oblasti delovnih ljudi. Vse bolj prevladuje spoznanje, da lahko zveza sindikatov opravlja svoje ustavno sprejete pravice in dolžnosti le, če se bodo osnovne organizacije zveze sindikatov lotile bistvenih vprašanj delavcev in tako presegle zgolj vlogo »zaščite« delavcev.

Zavedamo se, da so družbeni procesi dolgoročneje narave in da je zato potrebno za politično akcijo zveze sindikatov planirati tudi aktivnost v zvezi sindikatov. V zadnjih dneh smo zato v republiškem svetu pripravili osnutek programa dela republiškega sveta ZSS za leto 1979. O osnutku sta razpravljala predsedstvo republiškega sveta in sekretariat predsedstva; prav tako je organizirana razprava o programu tudi s predsedniki in sekretarji občinskih in medobčinskih svetov ter predsedniki in sekretarji republiških odborov strokovnih sindikatov.

Osnovna zamisel programa dela republiškega sveta ZSS je v tem, da usmerimo aktivnost zveze sindikatov predvsem na

nekatera vprašanja in aktivnosti ZSS. O teh vprašanjih bomo organizirali razpravo tako, da bodo v njej v čim večjem številu sodelovali člani zveze sindikatov. Po možnosti naj bi razprava o najpomembnejših vprašanjih tekla tako, da bi se začela v osnovnih organizacijah — torej med delavci — nato pa nadaljevala v ustreznih organih zveze sindikatov. Prepričani smo, da le tako planiranje aktivnosti sindikatov zagotavlja potrebno množičnost. Izbira nekaterih pomembnih vprašanj v akciji ZSS v letu 1979 je hkrati tudi umestna dopolnitev in poenotenje že sprejetih delovnih usmeritev na skupščinah in občinskih organizacij zveze sindikatov in skupščinskih strokovnih sindikatov. V osnutku programa, ki ga bo republiški svet ZSS predvidoma sprejel na seji 12. decembraleto, so posebej izpostavljena naslednja vprašanja:

- uveljavljanje samoupravnih družbenoekonomskih odnosov;
- uveljavljanje načel delitve po delu in rezultatih dela;
- prizadevanja za uspešnejše gospodarjenje in gospodarsko stabilizacijo;
- uveljavljanje samoupravnega družbenega planiranja in priprave na oblikovanje srednjeročnih planov razvoja za obdobje 1981—1986;

— uveljavljanje delegatskih odnosov;

— uveljavljanje dohodkovnih odnosov in svobodne menjave dela;

— uveljavljanje usmerjenega izobraževanja;

— uveljavljanje samoupravnih družbenoekonomskih odnosov na področju stanovanjskega gospodarstva.

Poleg tega prevzemamo v programu svoj del odgovornosti za izvedbo javne razprave in uresničevanje nekaterih drugih dogovorov, samoupravnih sporazumov in zakonov. Program je dopolnjen še z nekaterimi drugimi vprašanji. V njem je tudi opredeljena odgovornost organov republiškega sveta za uresničevanje sprejetih nalog in predvidene so metode njegovega uresničevanja. Predvidevamo, da bo program objavljen v eni od prilog Delavske enotnosti v mesecu decembru letos.

Program dela republiškega sveta ZSS za leto 1979 lahko doseže svoj namen le, če se bodo v programiranje političnih akcij vključile osnovne organizacije in organi zveze sindikatov. Zato menimo, da morajo poleg osnovnih organizacij še zlasti občinski in medobčinski sveti kot tudi strokovni sindikati sprejeti svoje programe aktivnosti, v katerih bo potrebno zagotoviti še večjo stopnjo konkretnosti.

Ivan Godec

Kongres že odmeva

Osmi kongres Zveze sindikatov Jugoslavije, najvišji organ petmilijonske organizacije delavcev, je za nami že dobrih štirinajst dni, odmevi njegovega dela pa še vedno niso utihli. 1363 delegatov je zapustilo Beograd s prijetnim občutkom, da so upravičili želje baze, ki jih je izbrala, govor tovariša Tita, častnega predsednika ZSJ, pa jih je obvezal, da dogovorjena stališča in sklepe kar najhitreje uresničijo v našem vsakdanu.

K tako plodnemu delu VIII. kongresa ZSJ je v marsičem prispevalo tudi 195-člansko slovensko zastopstvo. »To je zgolj dokaz, da smo se za ta največji zbor jugoslovanskih delavcev temeljito pripravili — tako v vsebinskem kot tudi v organizacijskem pogledu,« ocenjuje Franček Kavčič, član sekretariata predsedstva RS ZSS. »V razpravah, ki so potekale zlasti v okviru občinskih in medobčinskih svetov zveze sindikatov, pa tudi v republiških organih, smo na podlagi sprejetih sklepov 9. kongresa ZSS temeljito pregledali predlog resolucije 8. kongresa jugoslovanskih sindikatov, to pa predvsem zategadelj, da bi

tudi v tem dokumentu dobili še večjo politično oporo za nadaljnje delovanje ZSS.«

V sedmih kongresnih komisijah so delegati predlagali več kot 130 amandamajev in predlogov k predlogoma resolucije in statuta ZSJ, izmed katerih so jih v končni redakciji upoštevali le okoli 40 odstotkov. To pa predvsem zaradi tega, ker so se posamezni delegati zavzemali zlasti za izboljšanje pogojev gospodarjenja v posameznih panogah, skupinah ali določenih kategorijah delavcev. Kongres je tem pripombam sicer izkazal vso pozornost, vendar je menil, da jih je v te dokumente nemogoče vgraditi, ker ne izražajo celote interesov jugoslovanskega delavskega razreda.

»Za razprave v vseh komisijah se je prijavilo več kot 80 slovenskih delegatov, večina izmed njih pa je tudi govorila,« nadaljuje Franček Kavčič. »Predlagali so tudi več deset amandmajev k predlogu resolucije. Sprejeti so bili v glavnem tisti, ki predstavljajo nova stališča oziroma prispevajo k njihovim podrobnejšim opisom. Tako je ugotovila tudi komisija za pred-

log resolucije v svojem poročilu. Zato precejšen del naših amandmajev ni bil sprejet, saj bi to zahtevalo drugačen pristop k pisanju resolucije. Upoštevati namreč moramo, da so bile v resolucijo sprejete le opredeljene o skupnih interesih in nalogah celotnega jugoslovanskega delavskega razreda. Prepričani smo, da se bo resolucija, kakršno smo sprejeli, uveljavila tudi v naši sindikalni politični praksi in da bomo tako videli, v kolikšni meri prispeva k mobilizaciji slovenskega delavskega razreda za spreminjanje družbenoekonomskih odnosov in k dograjevanju političnega sistema socialističnega samoupravljanja.«

V pozdravnem pismu, ki so ga zadnjega dne kongresa poslali tovarišu Titu, so delegati zapisali, da bodo dosledno izvrševali njegove napotke. V Sloveniji prav v teh dneh delamo prve korake: v RS ZSS pa tudi v občinskih in OOS že pripravljajo delovne programe za prihodnje leto, vanje pa skrbno vključujejo vsebino 9. kongresa ZSS in usmeritve soglasno sprejete resolucije 8. kongresa ZSJ.

Za DE govori Bojan Oblak, jugoslovanski prvak med orodjarji

Ponos s priokusom grenkobe

Ivo Kuljaj

Preden smo se napotili na pogovor k Bojanu Oblaku iz Litostroja, ki je pred nedavnim na zveznem tekmovanju kovinarjev v Beogradu postal novi jugoslovanski prvak med orodjarji, smo na cesti ustavili deset ljudi in jih v ljudno povprašali: »Kaj vas v televizijskem programu najbolj pritegne?« Sedem jih je brez oklevanja odvrnilo: »Šport!« In nas je dalje zanimalo, katerim športnim panogam velja največ njihove pozornosti. Kajpak je bil tudi tokrat brez konkurence nogomet, sledila je košarka, potlej

smučanje itd. Ko pa smo vprašali, če bi naši »priložnostni sogovorniki« vztrajali pred sprejemniki tudi morda ob prenosu katerega tekmovanja kovinarjev, lesnih in gozdnih delavcev ali čem podobnem, jih je večina samo odmahnila z roko in deležni smo bili prav nenavadnih, da ne rečemo celo posmehljivih pogledov. Nekaj smo še moledovali in sicer v smislu načela »delu čast in oblast« pa ni vse skupaj nič zaleglo, kajti ljudje so se drug za drugim kar brez pozdrava izgubljali v množici mimoidočih.

Bržkone komentar ob tem ni potreben. In če že je, prepustimo besedo našemu sogovorniku iz orodjarne v Litostroju. Takole je tekla njegova beseda: »To, kar ste doživeli na cesti, samo vnovič potrjuje, da v naši družbi fizično delo še vedno ni cenjeno tako, kot si želimo, da bi bilo. Dovolj bo, če ob tem povem, da bi lahko v svoji rojstni vasi Sori na Gorenjskem na prste preštel tiste, ki vedo, da sem sploh bil na kakšnem tekmovanju, kaj šele, da

Nadaljevanje na 6. strani

Krajevna skupnost in sindikat

Funkcionarji sveta ZSJ v novi mandatni dobi

Mika Špiljak — predsednik

Mika Špiljak, rojen 28. novembra 1916 v Odri pri Sisku, Hrvat, je začel svojo politično aktivnost v sindikalnem gibanju Siska kot mlad čevljarški delavec.

Član SKOJ je postal 1935. leta, 1938. leta pa je bil sprejet v ZKJ. Kot sindikalni aktivist je bil 1936. leta eden organizatorjev stavke usnjarskih delavcev v Sisku. Leta 1940 je bil izvoljen za člana Pokrajinskega komiteja SKOJ za Hrvaško in CK SKOJ Jugoslavije.

V prvi sisaški partizanski odred je vstopil takoj, ko se je le-ta 1941. leta formiral. V prvi polovici 1942. leta je spodbujal in organiziral partijsko in skojevsko delo na področjih Velike Gorice, Pokuplja in Zagreba ter širil nadonoosvobodilno gibanje. Februarja 1944. leta je postal sekretar Pokrajinskega komiteja SKOJ za Hrvatsko, oktobra istega leta pa sekretar Okrožnega komiteja KPH za Pokuplje. V začetku 1945. leta je bil sekretar Mestnega komiteja KP Zagreba, kjer je do 1952. leta vodil partijsko organizacijo, od 1948. do 1950. leta pa je bil hkrati še predsednik Narodnega odbora Zagreba.

Od 1946. leta je bil član Centralnega komiteja KPH, od 1951. član Politbiroja CK KPH, od 1952. leta pa je delal v CK KPH.

Zatem je bil 1958. leta izvoljen za podpredsednika centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije.

Leta 1963 je bil izvoljen za predsednika izvršnega sveta Sabora SR Hrvatske, 1967. leta pa za predsednika Zveznega izvršnega sveta.

V vseh povojnih sklicih je bil izvoljen za poslanca Sabora SR Hrvatske ali Zvezne skupščine, od 1969. do 1974. leta pa je bil predsednik Sveta narodov Zvezne skupščine.

Maja 1974. leta je bil izvoljen za predsednika Sveta Zveze sindikatov Jugoslavije.

Za člana Centralnega komi-

teja ZKJ je bil izvoljen 1952. leta, za člana izvršnega komiteja CK ZKJ pa 1974. leta. Tudi na X. in XI. kongresu ZKJ je bil izvoljen za člana Centralnega komiteja ZKJ.

Janez Barborič — podpredsednik

Janez Barborič, rojen 1931. leta v Ljubljani, Slovenec, član ZK od 1959. leta. Je diplomirani inženir metalurgije. Do izvolitve za podpredsednika sveta ZSJ je opravljal dolžnost predsednika republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije. Odlikovan je bil z redom dela z rdečo zastavo, dobil pa je še mnogo drugih družbenih priznanj.

Rade Galeb — podpredsednik

Rade Galeb, rojen 1927. leta v Cerovcu pri Trebinjah, Srb, član ZK od 1943. leta. Končal je Visoko šolo za politične vede. Do izvolitve za podpredsednika sveta ZSJ je bil predsednik zveznega odbora sindikata delavcev industrije in rudarstva Jugoslavije. V NOV je sodeloval od 1941. leta. Je nosilec partizanske spomenice, reda za hrabrost, reda bratstva in enotnosti s srebrnim vencem, reda dela z zlatim vencem in drugih priznanj.

Josip Franić — sekretar

Josip Franić, rojen 1930. leta v Orebiću, Hrvat, član ZK od 1945. leta. Končal je pravno fakulteto. Do izvolitve za sekretarja sveta ZSJ je bil direktor Zveznega urada za zaposlovanje. Odlikovan je bil z redom dela s srebrnim vencem, redom zaslug za narod s srebrnimi žarki, prejel pa je tudi več drugih družbenih priznanj.

Predrag Petrovski — sekretar

Predrag Petrovski, rojen 1933. leta v Skopju, Makedonec, član ZK od 1952. leta. Končal je ekonomsko fakulteto. Do izvolitve za sekretarja Sveta ZSJ je bil predsednik zveznega odbora sindikata delavcev storitvenih dejavnosti Jugoslavije. Odlikovan je bil z redom dela s srebrnim vencem, prejel pa je tudi več drugih družbenih priznanj.

Šefcet Jašari — sekretar

Šefcet Jašari, rojen 1935. leta v Košovski Mitrovici, Albanec, član ZK od 1955. leta. Končal je višjo šolo za politične vede. Do izvolitve za sekretarja sveta ZSJ je bil predsednik sveta ZS Srbije. Odlikovan je bil z redom dela z zlatim vencem, dobil pa je tudi več drugih družbenih priznanj.

Janoš Šreder — sekretar

Janoš Šreder, rojen 1930. leta v Vrbasu, Madžar, član ZK od 1949. leta. Končal je srednjo šolo. Do izvolitve za sekretarja sveta ZSJ je bil podpredsednik sveta Zveze sindikatov Vojvodine. Odlikovan je bil z redom zaslug za narod s srebrnimi žarki, redom bratstva in enotnosti s srebrnim vencem, dobil pa je tudi več drugih družbenih priznanj.

Djordje Lazić — sekretar

Djordje Lazić, rojen 1927. leta v Zemunu, Srb, član ZK od 1945. leta. Končal je visoko šolo za politične vede. Doslej je bil predsednik Sveta ZS Srbije. V NOV je sodeloval od 1944. leta. Odlikovan je bil z redom bratstva in enotnosti z zlatim vencem in redom zaslug za narod z zlatom zvezdo, prejel pa je še več drugih družbenih priznanj.

Božidar Tadić — sekretar

Božidar Tadić, rojen 1932. leta v Smriječnem pri Plužimah, Črni gori, Črnogorec, član ZK od 1955. leta. Je doktor socioloških znanosti. Do izvolitve za sekretarja sveta Zveze sindikatov Jugoslavije je bil predsednik republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti Črne gore. Odlikovan je bil z redom dela z zlatim vencem, dobil pa je tudi več drugih družbenih priznanj.

TA DETEN V ŽARIŠČU

BEOGRAD — Predsednik egiptovske vlade dr. Mustafa Halil je dopotoval v Jugoslavijo kot posebni odposlanec egiptovskega predsednika Sadata, da bi posredoval poslanico egiptovskega voditelja za predsednika Tita. Medtem je egiptovsko-izraelski mirovni dialog znova v eni izmed številnih kriz, egiptovska diplomacija pa si prizadeva arabskemu svetu in mednarodni skupnosti v celoti dokazati, da se poteguje za vsesplošen in trajen mir na Bližnjem vzhodu, ko zahteva, da bi »povezali prihodnost Gaze in zahodnega brega reke Jordan z egiptovsko-izraelskim mirovnim sporazumom«.

TEHERAN — Opazovalci sodijo, da bi utegnil ta teden postati usoden za razplet politične krize v Iranu oziroma usodo iranskega vladarja Reza Pahla-

vija. V naftnih rafinerijah znova stavkajo, nadaljujejo se srđiti spopadi med prebivalstvom in policijo, verski poglavar Homeini, ki živi v Parizu, pa še vedno poziva prebivalstvo, naj strmoljavi šaha. Poročajo tudi o intenzivnih posvetovanjih med šahom, predsednikom vojaške vlade generalom Azharijem in iranskim veleposlanikom v ZDA Zahedijem, ki je trenutno v Teheranu.

NAMIBIJA — V Namibiji so se začele »splošne volitve«, po katerih naj bi ta dežela, ki jo protizakonito zaseda južnoafriški rasistični režim, postala »neodvisna« tako, kot si neodvisnost zamišljajo rasisti. »Volitve« potekajo ob okrepljeni navzočnosti južnoafriške policije, vojske in administracije in brez zakonitega predstavnika

namibijskega ljudstva — osvobodilnega gibanja SWAPO.

ALŽIR — Mavretanija je enostransko pretrgala pogajanja o ustavitvi sovražnosti med pripadniki Fronte za osvoboditev Zahodne Sahare (POLISARIO) in Mavretanijo, ki so se začela po državnem udaru v Mavretaniji pred petimi meseci. To bo vsekakor negativno vplivalo na razmere v severozahodni Afriki in vnovič zaostri odnose med vpletenimi državami.

MOSKVA — Voditelja Sovjetske zveze in Afganistana Brežnjev in Taraki sta podpisala pogodbo o prijateljstvu, dobrih sosedskih odnosih in sodelovanju. To je že tretji sporazum, ki ga je podpisala Sovjetska zveza v zadnjem času — najprej je to storila z Vietnamom, nato z Etiopijo in zdaj z Afganistanom.

OD SOBOTE DO SOBOTE

Nedelja, 3. decembra
Predsednik predsedstva SRS Sergej Kraigher je v okviru praznovanja letošnjega dneva republike dal širši intervju za Tanjug o aktualnih družbenoekonomskih gibanjih in odprtih možnostih dohodkovnega povezovanja ter združevanja dela in sredstev.

Ponedeljek, 4. decembra
Predsedstvo CK ZKS je obravnavalo uresničevanje stališč 8. kongresa na področju stanovanjskega gospodarstva. Problematika stanovanjskega gospodarstva je zajeta tudi v gradivih, o katerih naj bi odločali delegati v slovenski skupščini in v zvezi samoupravnih interesnih skupnosti tega področja.

Torek, 5. decembra
V Ljubljani je bila skupščina SIS za ekonomske odnose s tuji-

no, na kateri so obravnavali aktualna vprašanja s področja uvoza in izvoza.

V Beogradu je zvezni svet za gospodarski razvoj in ekonomsko politiko obravnaval nekatera odprta vprašanja v zvezi z resolucijo o družbenoekonomskem razvoju v prihodnjem letu ter pogoje gospodarjenja. Predvsem so opozorili na preveliko zadolženost in bančno odvisnost gospodarstva pri naložbah.

Sreda, 6. decembra
Na skupni in ločenih sejah so se sestali zbori slovenske skupščine. Pretežna pozornost je bila osredotočena na pripravo ustreznih aktov, ki zadevajo svobodno menjavo dela, sistem planiranja in razvoj drobnega gospodarstva v republiki. Priprava novih zakonov naj bi bila hkrati

priložnost za praktično spreminjanje dosedanjih odnosov na teh področjih.

V zboru republik in pokrajin so posvetili največ pozornosti zasnovam srednjeročnega načrta med leti 1981—1985. V razpravi so posebej poudarili nujnost stabilnega gospodarjenja ter zmanjševanja razlik med razvitejšimi in manj razvitimi območji, ustreznejše spoštovanje priorit in dogovorov, ustreznost organiziranosti v mednarodni delitvi dela in menjavi ter nujno potrebno dograjevanje samoupravnega sistema planiranja.

Izvršni odbor RK SZDL je na svoji seji obravnaval delo delegatov v zborih skupščine, njihove dolžnosti in odgovornosti ter zlasti ocenil pojave osipa oziroma premajhno udeležbo delegatov na sejah.

Na začetku začetka

Janez Voljč

V sklepih devetega kongresa Zveze sindikatov Slovenije je med drugim rečeno, da mora sindikat razširiti svojo dejavnost iz organizacij združenega dela na vsa področja, kjer se delavec samoupravno organizira in uresničuje svoje življenjske interese, torej tudi v krajevni skupnosti.

Številni razpravljavci so namreč na sejah komisije za organiziranost in kadrovske politike sindikata opozarjali, da so se naše organizacije v minulem obdobju preveč zapirale za »tovarniške plotove«, v kraju kjer delavci žive, pa so delegati združenega dela v skupščinah krajevnih skupnosti dostikrat nastopali zgolj kot krajani, ne pa tudi in predvsem kot delegati delavcev in njihovega sindikata. Od ugotovitve, da v krajevni skupnosti »ni čutiti sindikata«, pa do sklepa, da mora naša organizacija postati nosilec, povezovalac in organizator vseh oblik samoupravne dejavnosti, v katerih bo delavec uresničeval svoje življenjske interese, ter poskrbeti za njegovo vključevanje v proces odločanja v krajevni skupnosti, je bila dokaj kratka pot.

Kako pa ta sklep uresničujemo?

Na to vprašanje sem skušal odgovoriti, ko sem se pred dnevi pogovarjal na občinskem svetu zveze sindikatov Ljubljana-Bežigrad in v nekaterih organizacijah združenega dela o prvih izkušnjah, ki so jih na tem področju pridobile njihove organizacije.

Predstavniki mestnih in občinskih družbenopolitičnih organizacij Ljubljane so nedavno tega — v okviru tako imenovane »akcije 91 KS« obiskali tudi vseh 16 bežigradskih krajevnih skupnosti. Na teh pogovorih, ki sodijo v krog priprave na bližnje volitve v organizacijah socialistične zveze, so razpravljali predvsem o programiranju razvoja krajevnih skupnosti, o materialni osnovi njihovega delovanja, o dejavnosti družbenopolitičnih organizacij, o delu delegacij in delegatov. V analizo teh obiskov, ki so jo naredili na občinski konferenci socialistične zveze, so med drugim zapisali: »Na splošno ugotavljamo, da so za realizacijo konkretnih planov razvoja v posameznih KS premalo — ali pa sploh niso — prisotna sredstva tamkajšnjih organizacij združenega dela... Možnosti za vključevanje delavcev iz temeljnih organizacij v oblike in organe samoupravljanja v krajevnih skupnostih so resda formalno zagotovljene s tem, da imajo skupščine KS delegatska mesta za delavce iz združenega dela, vendar so ti delegatski odnosi skoraj povsod še na začetku.«

S to ugotovitvijo se je strinjal tudi Marko Kocijan, predsednik bežigradskega občinskega sveta zveze sindikatov. Bežigradski sindikati so se resda začeli zanimati za dejavnost krajevnih skupnosti že pred kongresom, se pravi takrat, ko so v naših organizacijah razpravljali o izhodiščih za organizacijsko in vsebinsko preoblikovanje sindikata. Na teh razpravah so prvič postavili na dnevni red dejavnost delegatov združenega dela v skupščinah KS in delegatov osnovnih sindikalnih organizacij v konferencah socialistične zveze ter opozorili na napake in slabosti v tem delegatskem sistemu. Delavski delegati so namreč nastopali v krajevnih skupnostih zgolj kot posamezniki, pred sejmami so se le redko dogovarjali z volivci, sin-

Marko Kocijan

dikalne organizacije in zbori delavcev niso oblikovali stališč, ki bi jih potlej delegati zagovarjali na sestanku skupščine. S predstavniki krajevne skupnosti so se pretežno dogovarjali vodilni delavci v strokovnih službah delovnih organizacij, delegati pa so pozabljali, da morajo delovati kot odposlanci delavcev in združevati interese krajanov s hotenji samoupravljalcev v organizacijah združenega dela.

Med razpravami o kongresnem gradivu so v osnovnih organizacijah zveze sindikatov za Bežigradom začeli vnašati v svoje delovne programe tudi nekatere konkretne zahteve (zlasti glede gradnje otroških vrtcev, šol, parkirišč, trgovin, servisnih obratov), ki jih je moč uresničiti v krajevni skupnosti.

Sestali sta se tudi predsedstvi občinske konference socialistične zveze in občinskega sveta zveze sindikatov in se skupaj s predstavniki krajevnih skupnosti in samoupravnih organov dogovarjali o bodočih akcijah za krepitev samoupravljanja in za urejanja perečih življenjskih problemov delavcev v KS, pa tudi vseh tistih problemov, ki se pojavljajo v organizacijah združenega dela okrog zagotavljanja možnosti za nadaljnji razvoj proizvodnih zmogljivosti v bližini zdajšnjih obratov in ki jih je moč urediti samo v sodelovanju s krajevo skupnostjo.

»Pred dobrim mesecem sem se o vseh teh zadevah pogovarjal s predsedniki osnovnih organizacij in predstavniki samoupravnih organov dvaindvajsetih organizacij združenega dela, šol in drugih ustanov v krajevni skupnosti Ivan Kavčič, je pripovedoval Marko Kocijan, »in vsi so podprli zahteve kongresa, da se mora sindikat uveljaviti tudi v teh temeljnih samoupravnih celicah. Hkrati pa smo se dogovorili, da bo o organizacijskih oblikah te dejavnosti odločala praksa. Predsedniki osnovnih organizacij so na tem sestanku govorili o konkretnih vprašanjih, ki jih nameravajo urediti v sodelovanju s krajevo skupnostjo, zdaj pa bi bilo zanimivo ugotoviti, kaj so že storili, da bi svoje težnje in zahteve vnesli v program razvoja njihove skupnosti.«

In smo odšli v KS Ivan Kavčič.

To krajevno skupnost so ustanovili februarja letos, ko so razdelili bivšo KS Posavje na pet krajevnih skupnosti. Plana razvoja še nimajo oziroma, kot je dejal ing. Zoran Tomšič, predsednik skupščine, zdaj ga sestavljajo in v to delo so vključili »vse

Jože Bučar

Nikola Mišković

dejavnike na tem območju, torej tudi sindikat, organizacije združenega dela in druge delovne kolektive«. V KS živi 4.300 krajanov, ki delajo v vseh ljubljanskih občinah (v delovnih organizacijah na območju njihove skupnosti jih dela komaj kakih 5%). Pretežno stanujejo v novih stanovanjskih soseskah in se ubadajo z vsemi tistimi problemi, ki so značilni za taka »spalna naselja«. Osnovne sindikalne organizacije volijo 16 delegatov za konferenco SZDL (druge delegate delegirajo ulični odbori, družbenopolitične organizacije in društva), v temeljnih organizacijah združenega dela pa volijo 18 delegatov za skupščino KS. »Sklicujemo tudi sestanke z direktorji temeljnih organizacij« je dejal Janez Alič, tajnik krajevnih skupnosti. »Skušamo torej pritegniti čimveč družbenih dejavnikov k urejanju skupnih problemov.«

Teh »skupnih problemov« pa imajo obilo.

V novih stanovanjskih soseskah živijo pretežno mlade družine z majhnimi otroki, imajo pa samo en otroški vrtec, ki ga obiskuje 260 otrok, čeprav je v njem prostora samo za 200 malčkov. Ko bodo dogradili vse stanovanjske bloke, ki jih zdaj grade ali pa jih še bodo, bo v tej krajevni skupnosti živel 6.800 ljudi, stiska okrog otroškega varstva pa bo vedno večja. Tri leta je minilo, odkar so se vselili prvi stanovalci v nove soseske, pa še sedaj ne vedo, kje bodo dobili sredstva za razširitev zmogljivosti vrtca in za novo gradnjo. Jože Bučar, predsednik konference SZDL, je

Nada Lebarič

Janez Alič

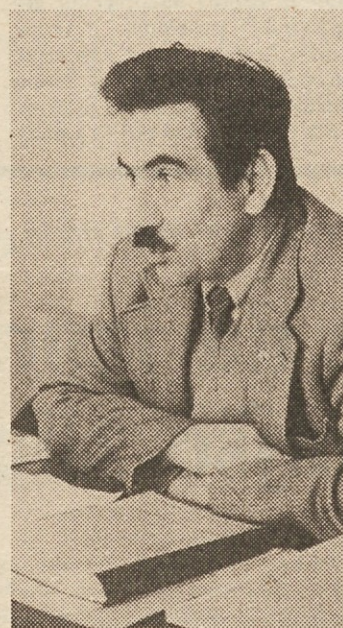
opozoril: »Delovne organizacije, ki so kupile stanovanja za svoje delavce v naših novih blokih, menijo, da so s tem storile vse, prav malo pa se zanimajo, kako sedaj ti delavci žive in kakšne so njihove možnosti, da bi si uredili življenje v krajevni skupnosti«. Pripovedovali so, da je denimo Metalka kupila 50 stanovanj, Ljubljanska banka 90 in še precej je takih organizacij združenega dela, ki so stanovanja bodisi kupile ali pa dale delavcem kredite, zdaj pa očitajo krajevni skupnosti in investitorjem, češ da niso poskrbeli za tako imenovano infrastrukturo. Zakaj ne bi delavci v teh organizacijah združenega dela kot člani sindikata in samoupravljalci sprožili to vprašanje na svojih sestankih in prispevali nekaj sredstev za ureditev razmer tam, kjer žive?

Rekli so, da se o tem dogovarjajo, uspeha pa ni. Pripovedovali so tudi, da bodo do maja prihodnje leto zgradili dve trgovini, da morajo nujno urediti nekaj parkirišč pa tudi okolico stanovanjskih blokov, dograditi servisne delavnice ter pridobiti obrtnike, da se bodo vselili vanje.

V organizacijah združenega dela in v ustanovah, ki smo jih obiskali, vedo za te težave. Nada Lebarič, predsednica osnovne organizacije sindikata v zavodu za slušno prizadeto mladino, je rekla: »Krajevna skupnost je izrazila željo, da se povežemo in mi smo to težnjo podprli«. Predlagali so, naj bi s skupnimi sredstvi zgradili vrtce, ki bi ga obiskovali slušno prizadeti in tudi drugi otroci. »Skupno življenje otrok«, je dejal ravnatelj Ivan

Ivan Kovač

Inž. Zoran Tomšič

Kovač, »nam bo omogočilo, da se naši otroci integrirajo z okolico; lažje bomo dobili rejnike zanje, hkrati pa bodo odpadle številne pregrade, ki ločujejo slušno prizadete in druge otroke. Gradnjo takšnega vrtca smo vnesli v naš srednjeročni načrt, nameravamo pa še zgraditi osnovno in poklicno šolo, dom učencev osnovne šole in čimprej moramo s pomočjo republiške izobraževalne skupnosti zagotoviti sredstva za gradnjo telovadnice.«

Ti novi objekti pa bodo seveda koristili vsej krajevni skupnosti, zato so predlagali, da jih upoštevajo pri izdelavi njenega razvojnega načrta.

Ceprav od 74 zaposlenih v zavodu za slušno prizadete otroke živi v krajevni skupnosti Ivan Kavčič le dva delavca, se člani sindikata »zanimajo za sodelovanje«, kot je zatrnila predsednica osnovne organizacije. »Predvsem zato, ker bi s skupnimi močmi lažje zagotovili nadaljnji razvoj lastne delovne organizacije.«

Potlej je ugotovila, da »delegatski sistem« omogoča to sodelovanje, »slabost pa je v tem, ker delegat ni deloval kot odposlanec delavcev in ker smo še sedaj našli pot do krajevnih skupnosti in konference socialistične zveze.«

Tudi v Smeltu je Nikola Mišković, predsednik osnovne organizacije sindikata, dokaj kritično ocenil dejavnost njihovega delegata v konferenci socialistične zveze in v skupščini krajevnih skupnosti, trdil pa je, da delavski svet in uprava podjetja že sodelujeta z vodilnimi tovariši v KS, zlasti pri izbiri lokacije za gradnjo njihove nove poslovne stavbe. Dogovarjajo se, da bi v bližnji prihodnosti začeli zidati dvorano, ki bo imela 250 sedežev in ki bo koristila delovni organizaciji in tudi skupnosti, v kateri pa živi »zelo malo« njihovih delavcev.

V temeljni organizaciji IBI (Industrija betonskih izdelkov) gradbenega podjetja Tehnika je zaposlenih 167 delavcev, v tej krajevni skupnosti pa stanuje le eden, tisti, ki so ga izvolili za delegata. Karl Denk, predsednik osnovne organizacije sindikata, je pripovedoval, da so sami dali pobudo za sodelovanje. »Imamo velike razvojne načrte, ki pa jih bomo uresničili le, če bomo lahko tu v bližini uredili novo gramoznico; gre torej za nov razvojni prostor temeljne organizacije, ki ga moramo pridobiti v tej krajevni skupnosti, zato predlagamo, da bi te naše težnje upoštevali tudi urbanisti in da bi jih vnesli v razvojni načrt KS. Franc Breskvar, predsednik delavskega sveta, pa je dokaj skeptično ocenil možnosti, da bodo njihove zahteve res upoštevali. »Samo obljubljam nam, toda od obljub ni moč živeti: stara gramoznica je že skoraj izčrpana, za novo pa niso določili lokacije.«

V tej temeljni organizaciji se dogovarjajo, da bi v gramozni jami uredili športno igrišče in igrišče za odbojko, ki bi ju skupno uporabljali. Krajevna skupnost je ta predlog podprla, toda njegova uresničitev je odvisna od čimprejšnje zagotovitve možnosti za nadaljnji razvoj industrije betonskih izdelkov.

Naj teh nekaj misli iz razprave v krajevni skupnosti Ivan Kavčič za Bežigradom strnim z ugotovitvijo Zofke Tribušon, sekretarke občinskega sveta zveze sindikatov:

»Smo na začetku začetka. Sindikalne organizacije so v minulih nekaj mesecih navezale prve stike s krajevnimi skupnostmi in začele so se dogovarjati o skupnih akcijah, toda sklepa kongresa, da mora sindikat z vso svojo družbeno veljavo delovati samostojno in v okviru socialistične zveze tudi v krajevni skupnosti, seveda nismo uresničili. Še veliko dela bo potrebno, da bomo premagali tisto zaprtost za tovarniške plotove, ki je bila značilna za nekdanjo dejavnost naših osnovnih organizacij.«

DE SPOROČA

Cenjene kupce iz Ljubljane prosimo, da vse edicije Delavske enotnosti (tednik Delavska enotnost, priloge DE, brošure knjižnice SINDIKATI, kakor tudi publikacije ZKOS — glasbene, filmske, revija Lutka, zbirka Umetnost in kultura, zbirka Dramska knjižnica, priročniki) v vrednosti do 400 din kupujejo (z gotovino ali naročilnico) v naši trgovini v Tavčarjevi ulici 5. Če gre za nakup, ki presega 400 din pa pošiljajte naročilnice na naslov TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4.

HVALA ZA RAZUMEVANJE!

Mednarodna okrogla miza: sindikalno gibanje in problemi razvoja

V boju za nove mednarodne ekonomske odnose

Danilo Slivnik

Neposredno po 8. kongresu ZSJ je potekala v Beogradu okrogla miza, ki si je za temo svoje razprave izbrala vprašanje vključevanja mednarodnega sindikalnega gibanja v proces spreminjanja obstoječih gospodarskih odnosov v svetu. Udeležili so se je predstavniki 71 sindikalnih organizacij iz 54 držav ter 5 regionalnih sindikalnih central. Čeprav ni dala nobenih zavezujočih zaključkov, še posebej ne v smislu nadaljnjih skupnih akcij, pa je vseeno v svoji dvodnevni razpravi opozorila na nekatere probleme, ki so značilni za družbene in ekonomske procese v današnji mednarodni skupnosti in za reševanje razvojnih vprašanj v svetu.

Boj za novo mednarodno ekonomsko ureditev je danes v marsičem v določeni prelomni fazi, za katero je značilno, da išče nove poti v procesu spreminjanja obstoječih gospodarskih odnosov v svetu. V tem smislu predstavlja danes mednarodno sindikalno gibanje prav gotovo tisto družbeno silo v svetu, ki lahko na tem področju naredi največ. Je namreč daleč najbolj množično in

najbolj neposredno organizirano gibanje delavskega razreda, s čimer predstavlja objektivno silo, ki se bori za delavske interese v svetu, in to interese, ki so v marsičem skupni tako delavcem iz razvitih držav, kot tudi delavcem iz dežel v razvoju. To je bilo tudi izhodišče, iz katerega je izhajala okrogla miza v svoji razpravi in v iskanju odgovora na vprašanje, kako kljub veliki razcepljenosti mednarodnega sindikalnega gibanja najti skupna stališča, ki bodo omogočila, da bodo sindikati po svetu prispevali h graditvi nove mednarodne ekonomske ureditve.

Okrogla miza je dala nekatere zanimive odgovore. Predvsem je prišla do izraza nedeljiva podpora ideji boja za novo mednarodno ekonomsko ureditev. Vse prisotne sindikalne organizacije so poudarile, da predstavlja nova mednarodna ekonomska ureditev edino sprejemljivo alternativo za rešitev nakopičenih gospodarskih problemov v svetu, bodisi da gre za težave, s katerimi se soočajo razvite države, bodisi dežele v razvoju, hkrati je pa seveda to tudi edina pot za zmanj-

šanje gospodarskega prepada med razvitim in nerazvitim svetom. Okrogla miza je tudi pokazala, da je potrebno nadaljevati z začetno iniciativo. Večina predstavnikov se je zavzela, da je treba čimprej sklicati svetovno sindikalno konferenco o razvoju, katere bi se udeležile vse sindikalne organizacije, tudi tiste, ki jih na tej okrogli mizi ni bilo, tako kot je recimo bil primer z Nemško zvezo sindikatov — DGB, ali pa z nekaterimi drugimi sindikalnimi organizacijami Zahodne Evrope.

V tem smislu je bila okrogla miza prav gotovo zelo uspešna. Seveda je pa na drugi strani pokazala, da v tem trenutku sindikalno gibanje v svetu še nima svojega koncepta borbe za novo mednarodno ekonomsko ureditev, še manj pa koncepta, ki bi reševal probleme razvoja. Brez dvoma vzroke za to ne gre iskati samo v razcepljenosti sindikalnega gibanja v mednarodni skupnosti in v ideološki podvrženosti ter političnim interesom dežel, iz katerih izhajajo posamezne organizacije in mednarodne centrale, ampak tudi v

krizi sindikalizma nasploh. V večini dežel po svetu so namreč danes sindikati bolj ali manj vraščeni v politične in družbene strukture, v katerih delujejo, in tako predstavljajo del sistema s povsem določenimi nalogami. Zaradi tega ni čudno, če je okrogla miza na trenutke izvenela tudi v prazno in je svojo pozornost usmerila predvsem navzven, na probleme, ki zadevajo zgolj meddržavne odnose in meddržavno sodelovanje.

Premalo sta prisla do izraza njihova usmerjenost do lastne družbene stvarnosti in reševanje problemov razvoja na domačih tleh, pa bodisi da je šlo za razvite države bodisi za dežele v razvoju. Pokazalo se je, da bodo morali sindikati po svetu v iskanju svojih nadaljnjih poti v boju za novo mednarodno ekonomsko ureditev bolj izhajati iz svojih razrednih pozicij in v boj za razvoj vnesti tudi notranje dimenzije, ki se kažejo v nasprotju med delom in kapitalom na nacionalnih tleh in ki vodijo k odpravi izkoriščanja ter prisvajanja presežne vrednosti nasploh.

IZ PRAKSE SODIŠČ ZDRUŽENEGA DELA

Piše: Ivan Žužek

Disciplinska komisija v TOZD lahko sama oceni, ali ima kršitev delovne obveznosti tudi znake kazniviga dejanja

V praksi se pojavlja dilema, ali sme disciplinska komisija v temeljni organizaciji ugotoviti, da ima dejanje, s katerim je bila storjena kršitev delovne obveznosti, znake kazniviga dejanja, ali ne. Po prvem stališču bi morala v tem primeru disciplinska komisija obvestiti o svojem sumu pristojni državni organ (npr. javno tožilstvo). Šele, če bo ta ocenil, da je podan sum, da gre za kaznivo dejanje, in o tem obvestil organizacijo združenega dela, naj bi bila to podlaga za računanje zastaralnega roka od dneva, ko se je zvedelo za kršitev. Tako piše v komentarju Zakona o delovnih razmerjih, TOZD Gospodarski vestnik, Ljubljana 1978, stran 369. Sodišče združenega dela pa je zavzelo drugačno stališče, po katerem lahko samoupravni organ temeljne organizacije — disciplinska komisija — ugotavlja, ali ima delavčevo dejanje, s katerim je bila storjena kršitev delovne obveznosti, tudi znake kazniviga dejanja. Rešitev tega vprašanja je bistvenega pomena za marsikateri kazenski postopek, kajti zastaranje teče od dneva, ko se je zvedelo za kršitev in storilca, če ima dejanje tudi znake kazniviga dejanja, če pa teh znakov nima in gre zgolj za kršitev delovne obveznosti, pa teče zastaranje uvedbe in vodenje postopka od dneva, ko je bila kršitev storjena — (čl. 154 zakona o delovnih razmerjih). Kljub

temu, da je po zakonu določen najdaljši zastaralni rok na eno leto in kljub temu, da samoupravni splošni akti predpisujejo tak najdaljši zastaralni rok, pa se zelo pogosto dogaja, da zastarata uvedba in vodenje postopka prav pri najtežjih dejanjih kršitve delovne obveznosti. Gre zlasti za tista dejanja, ki so storjena skrivaj, katere je skušal storilec prikriti in ki jih je izvrševal skozi daljše obdobje (poneverba, zloraba pooblastil itd.). Znano je, da se kazenski postopki prav v teh primerih ne končajo hitro bodisi zaradi zapletenosti postopka pri odkrivanju, bodisi zaradi preobremenjenosti sodišč in tožilstev. Ne bi bilo smotno, če bi morala temeljna organizacija čakati na obvestilo pristojnega državnega organa, čeprav je obveščena tako glede dejanja, kakor tudi glede storilca in je morda celo sama podala kazensko ovadbo. Poudariti je, da stvar disciplinske komisije, ali je podana kazenska odgovornost ali ne, kajti po stališču sodišča združenega dela je komisija opravičena le ugotoviti, ali ima dejanje znake kazniviga dejanja.

Slovensko gospodarstvo se bo moralo manj smelo odločati za naložbe

Skledo se da izprazniti tudi z manjšo žlico

Ciril Brajer

Foto: Vlado Podgoršek

Slovensko gospodarstvo se je znašlo v položaju, ki terja takojšnje in odločne ukrepe — usmerjenost k stabilizaciji pomeni, da bomo morali bolj smotno gospodariti, drugače deliti dohodek, zavreti porabo in dvigniti vrednost izvoza (prav izvoz je tisti, ki naj postane osnovni nosilec gospodarske rasti). Le izpolnjevanje teh zahtev bo gospodarstvu v naši republiki zagotovilo konkurenčno in akumulativno sposobnost.

Če bomo hoteli pospešiti rast proizvodnje in dohodka, bo treba doseči večjo proizvodnost, boljšo organizacijo dela, smotrnejše izkoriščanje delovnega časa, morali bomo varčevati, dvigniti izvoz, izkoristiti znanje in poskrbeti, da bodo naložbe učinkovitejšje, vse oblike porabe pa bo treba spraviti v okvire, kakršne postavlja dohodek.

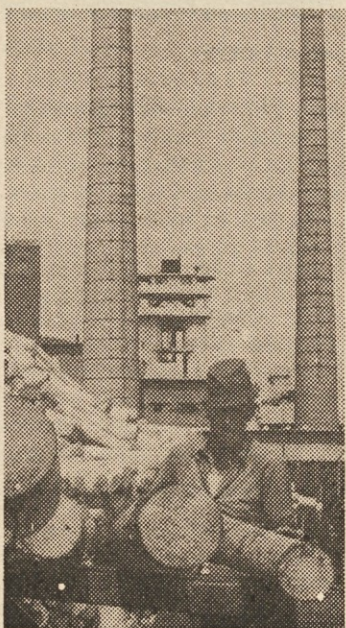
Osnovne zahteve torej niso majhne, lahko jih strnemo: v rast proizvodnje in intenziven izvoz ob hkratnem zmanjšanju domačega povpraševanja — predvsem investicijskega. Dinamična rast našega gospodarstva je do zdaj namreč slonela prav na domačem povpraševanju, ki pa je bilo vse prej kot stabilno. Prav nestabilni pogoji gospodarjenja so tisti, ki zahtevajo bolj strojno gospodarstvo. Jasno je, da v letu, ki je pred nami, domače investicijsko povpraševanje ne bo več moglo opravljati vloge enega glavnih pospeševalcev gospodarske rasti (pred nami pa je, da temeljito pretehamo, v kolikšni meri bo to funkcijo lahko prevzel izvoz).

Poglejmo si malo, kakšno investicijsko politiko naj bi vodili prihodnje leto oziroma sploh v naslednjem obdobju: Pregled prvih treh let tekočega planskega

obdobja je, denimo, pokazal, da smo »zajemali s preveliko žlico«. Rast vlaganj se namreč ni ozirala na počasnejšo gospodarsko rast. Takšno stanje bo pomagala odpraviti selektivna politika na področju naložb in njihovo usklajevanje z realnimi materialnimi možnostmi. Vse odločitve o novih naložbah bodo morale temeljiti na ugotovljenih potrebah in na sporazumevanju o skupnih vlaganjih. Ti ukrepi bodo prispevali k učinkovitejši porabi družbenih sredstev in preprečevali ekonomsko neutemeljeno podvajanje zmogljivosti, postopno pa bodo ukinjali pretežno kreditne odnose.

Pogled nazaj nam pokaže, da so se naložbe v osnovna sredstva res gibale v okvirih planskih predvidevanj, niso pa bile dovolj učinkovite — manj kot v prejšnjem obdobju in tudi predvidevanj tega srednjeročnega družbenega načrta niso dosegle. V naprej bo treba vse obstoječe in nove zmogljivosti veliko bolj učinkovito izrabljati. Tako bo naša družbena storilnost večja — kar vse pa seveda zahteva več znanja in bolj intenzivno delo.

Investicijsko porabo bomo morali na vsak način spraviti v meje možnosti in onemogočiti bo treba vse naložbe brez kritja — danes gradimo v Jugoslaviji približno 29.000 objektov in to predstavlja resno inflacijsko nevarnost. Zdrženemu delu ne bomo smeli več jemati sredstev (ki jih še kako potrebuje) za nekaj, na kar lahko naša družba prav mirno še nekaj let počaka. Tako bomo prispevali k uresničitvi želja, ki jih že dolgo le izražamo — okrepil se bo materialni položaj združenega dela. Velike objekte v gradnji bo treba seveda končati, da bi velika vložena

Vsakdanji motiv z lesnega skladišča papirnice Djuro Salaj v Krškem

sredstva ne zamrznila. Prav tako bi bilo dobro izboljšati kreditne pogoje za vlaganje v manj razvita področja in dati prednost naložbam za reševanje že tako perečega ekološkega položaja (z združevanjem sredstev bo treba med investitorje bolj pritegniti porabnike »umazane« industrije). Položaj pa narekuje, da se znebimo »graditvene mrzlice«, saj se zdaj »zagreti« z graditveno zmogljivostjo marsikdaj ne vprašamo, kakšni bodo končni rezultati naložb, kdo bo plačal; presežimo predračunske vrednosti naložb, ker ni dobrih, popolnih projektov...

Zagotoviti bo treba, da bodo naložbe v dejavnosti skupnega pomena temeljile bolj na zdru-

ževanju sredstev. Uvesti bomo morali selekcijo med nalogami pri razvoju teh dejavnosti, ki bodo morale biti usklajene z realnimi možnostmi. Nosilec razvoja teh dejavnosti bo združeno delo, kar bo prav gotovo eno jamstev za večjo učinkovitost teh naložb.

Eden vzrokov za neučinkovitost naložb je prav preobsežnost vlaganje v infrastrukturo, energetiko in druge dejavnosti, ki ne prispevajo neposredno in sorazmerno k obsegu rasti družbenega proizvoda. Te naložbe so gotovo med osnovnimi usmeritvami družbenega načrta — ne smejo pa ovirati naložb v področja, ki ustvarjajo visoko proizvodnost, kakovostne izdelke — čujejo v mednarodno delitev dela. To pospešuje izvoz in le-ta bo omogočil rast uvoza — saj naložbe v dejavnosti posebnega pomena zahtevajo uvoz sodobne tehnologije, brez katere ne bomo dosegli načrtovanega prestrukturiranja gospodarstva, večje storilnosti in konkurenčne sposobnosti organizacij združenega dela.

Omenimo še pomembne naloge, ki na področju naložb čakajo sindikat. Ta mora omogočiti temeljite razprave in opredelitve vseh delavcev, saj delavski svet lahko le na takšni osnovi odločajo (in odgovarjajo) o investicijskih vlaganjih. Takšen način odločanja bo preprečeval gradnjo neracionalnih zmogljivosti, onemogočil pa bo tudi še prisoten pojav, da o naložbah odločajo ljudje izven združenega dela. Sindikat se bo moral zavzemati za odgovornost vseh, ki so udeleženi v celotnem procesu priprave in uresničevanja programov naložb.

Razrešeni direktor ima pravico zahtevati le odškodnino

Delavski svet delovne organizacije je razrešil direktorja, ker po stališču delavskega sveta ni izpolnjeval svojih obveznosti. Komisija, ki jo je imenoval delavski svet, je namreč zbrala podatke o delu direktorja in ugotovila, da ne opravlja vsega dela, ki mu je bilo poverjeno in da to neugodno vpliva na poslovne rezultate delovne organizacije. Delavski svet je odločil o razrešitvi direktorja na seji, na kateri direktor ni bil navzoč, ker je bil v bolniškem staležu. S sklepom o razrešitvi pa je delavski svet tudi odločil, da se ga razporeja na druga dela in naloge, ki ustrezajo njegovi strokovni sposobnosti. Direktor je zahteval sodno varstvo in uveljavljal zahtevek, da sodišče združenega dela razveljavi sklep delavskega sveta. Ko je bil postopek v teku, je naknadno (po nekaj mesecih) uveljavljal tudi odškodnino v znesku 300.000 din.

Sodišče prve stopnje je odpravilo sklep delavskega sveta o razrešitvi direktorja, ker se je postavilo na stališče, da delavski svet ne bi smel odločati v nenavzočnosti direktorja. Sejo bi morali preložiti, ker je bil direktor opravičeno odsoten zaradi bolezni. Glede odškodninskega zahtevka pa je sodišče odločilo, da je predlog vložen prepozno, saj ima direktor, ki je neutemeljno razrešen, pravico zahtevati odškodnino v 30 dneh od vročitve sklepa o razrešitvi, kot določa

522. člen zakona o združenem delu.

Pritožbeno sodišče pa je ugotovilo, da prizadeti delavec nima pravice zahtevati sodnega varstva, saj direktor, ki ga razreši delavski svet, ne more izpodbijati sklepa o razrešitvi ampak lahko zahteva le odškodnino, ki izhaja iz navedenega zakonitega določila. To velja tudi v primeru, če bi bili razlogi za razrešitev neresnični ali če delavski svet postopka ne bi izvedel po zakoniti predpisih. Pravilno pa je stališče, da lahko razrešeni direktor zahteva odškodnino, vendar jo mora uveljavljati v 30 dneh po vročitvi sklepa o razrešitvi, pri čemer mora tudi upoštevati, da gre za zakoniti prekluzivni rok, ki ga sodišče upošteva po uradni dolžnosti, ne glede na stališče udeležene delovne organizacije.

Razrešeni direktor lahko uveljavlja odškodnino le v primeru, če ni bilo razlogov za razrešitev ali če ni bil postopek pravilno izveden. Sodišče bo odškodnino priznalo le v primeru, če je škoda dejansko nastala zaradi nezakonitega ravnanja oziroma odločitve delavskega sveta, pri čemer pa seveda ne bo možno priznati neke pavšalne škode, ki ne bi bila izkazana.

Z družbeno prehrano še nismo zadovoljni

Ne porcija, vsebina je važna

Janez Sever

Foto: A. Agnič

BOŽENA ČARIČ: »Nismo tako bogati, da bi imeli ponekod predimenzionirane obrate družbene prehrane, drugod pa niti prostora za toplo malico...«

tudi ugotovili, da večina delavcev prihaja na delo brez zajtrka. Po toplem obroku je nenadoma v prvi uri občutno padla delovna storilnost. Tudi zato je bil republiški svet Zveze sindikatov soprokovitelj strokovnega posvetovanja o družbeni prehrani pri delu, ki smo ga imeli lani. Prišli smo do ugotovitve, da bi bilo smotrnejše delavcu nuditi dva obroka, zajtrk in dobro malico. S tem bi ga obvarovali raznih prebavnih motenj, njegovo počutje bi bilo boljše.

Kaj, kdaj, komu in koliko ponuditi?

— V obratih družbene prehrane pogosto zasledimo pohvalo na račun obilnih porcij. »Ker primanjkuje strokovnih kadrov in širša družbena skrb ni zadostna, je ponekod bilo in mogoče je še tako, da bi naj bil najvažnejši do vrha poln krožnik. Torej je glavna skrb, da bi se naj »dobro najedli«. To je zmotno. Zavod za zdravstveno varstvo SRS ima izdelane ustrezne normative za kalorično in ustrezno biokemično kvalitetne obroke hrane, ki jih je treba samo prilagoditi vrsti in težavnostnim stopnjam dela. Žal se tega redko poslužujejo.«

— V teh letih so delovni kolektivi vložili veliko denarja v izgradnjo in ureditev svojih obratov družbene prehrane. Najpogostejše gre za drobljenje, po drugi strani pa so kolektivi, ki sami zase ne potrebujejo lastnih tovrstnih obratov.

»Na pobudo sindikatov se je skrb za dobro družbeno prehrano prenesla na celotno družbo. Poslovna skupnost za živilsko industrijo je začela z obsežno študijo o tem, kako bi prišli do cenejše, industrijsko pripravljene hrane. KOLINSKA v Ljubljani je bila med prvimi, ki je začela z gradnjo takšne tovarne. Gre za tovarno za pripravo gotove in polpripravljene hrane. Pri tem ne mislimo na konzerve in konzervirano hrano. Gre za proizvodnjo sveže pripravljenih obrokov, ki morajo priti do krožnika v dveh urah. Strokovnjaki so preračunali, da bi bilo moč tako pripravljeno hrano razvažati do 30 kilometrov daleč. Za območje cele Slovenije bi potrebovali 7 takšnih tovarn. Dnevno bi naj pripravili tri različne kompletne obroke. Te tovarne bi naj poleg sveže pripravljene hrane nudile tudi možnost ohladiť prepečenkov hrane, ki bi bili užiti 48 ur ter druge, predvsem dietne hrane za zamrzitev, ki bi bila uporabna 6 mesecev. Poleg tega bi v teh tovarnah pripravljali tudi celo vrsto polproizvodov od čiščenja in lupljenja krompirja, do

narezane pese, zelenjave, konfekcioniranja raznih zrezkov za tiste družbene obrate, ki bodo še vedno kuhali hrano na klasičen način. Takšna hrana bi bila na voljo tudi gospodinjstvom, ki bi se z njo lahko oskrbovala prek trgovske mreže.«

— Priznajmo, da se še vedno zmrdujemo ob misli na skupni kotel. Poleg tega pa ostaja vprašanje, kaj z vsemi, že s tako težavo zgrajenimi obrati družbene prehrane?

»Nekaj težav bo vsekakor ob prehodu z dosedanjega načina na industrijski način zagotavljanja družbene prehrane. Prav zato že zdaj v vsaki regiji ugotavljamo, kaj sploh imamo. Pri tem ne gre samo za prehrano delavcev, temveč tudi za vrtnice, šole, zdravstvo, celo armada kaže interese. Vemo, da manjkajo obrati za družbeno prehrano v srednjih šolah. To je tembolj zaskrbljujoče, ker neredna prehrana še kako kvarno vpliva na odrasčajočo mladino. Prav tako vemo, da takšnih obratov ni dovolj v krajnih skupnostih, da gradimo celo vrsto stanovanjskih naselij, ki so v resnici samo »spalna naselja«, brez trgovin, obratov družbene prehrane, obrtnih in drugih servisnih delavnic.«

Nekdo pečenko, drugi pa kruh v žepu

— Za prehrano delavcev med delom dajemo mnogo denarja. Kljub temu pa še vsi niso deležni toplih obrokov.

»V to preusmeritev nas silijo tudi ekonomski razlogi. Poglejte, samo lani smo v Sloveniji porabili okrog 2 milijardi dinarjev (dvesto starih milijard) za regresiranje hrane delavcem med delom. V resnici pa je ta številka mnogo večja, če vemo, da delovne organizacije ob tem plačujejo še celo vrsto stroškov — od kadrov do prostorov in opreme. Tu so seveda opazne tudi največje razlike. Tiste delovne organizacije, ki imajo lepe dohodke, nudijo svojim delavcem poleg zajtrka ponekod še malico à la carte. Da se razumemo: nič nimamo proti temu, toda mnogo je takšnih, manj akumulativnih, kjer nimajo denarja niti za toplo enolončnico.

Če bi združili in usmerili samo denar večjih delovnih organizacij, bi dosegli boljše finančne rezultate, predvsem pa boljše kvaliteto hrane. To združevanje denarja pa je zadeva, o kateri bi morali delavci, predvsem pa sindikalne organizacije, več govoriti.«

— Ni še tako dolgo, ko smo poskušali uvajati velike obrate družbene prehrane, ki pa so klavirno propadli. Kje je zdaj garan-

cija, da se zgodovina ne bo ponovila?

»Garant smo vsi mi. Poleg nas pa poslovno združenje in kolektiv, ki bo moral podrobneje spremljati tudi svoje ekonomske učinke. Kajti če hrana ni dobra, je ne bomo jedli. Če bo predrago, je ne bomo kupili. To so ekonomske zakonitosti, ki so še kako odločilne.«

— Doslej sva govorila o prednostih in potrebi gradnje takšnih tovarn. Kot smo slišali, bi naj prav KOLINSKA začela s proizvodnjo šele 1981. leta. V zadnjih letih, še bolj pa v prihodnjih, smo zgradili in gradimo celo vrsto novih šol, vrtcev in v njih tudi obrate za družbeno prehrano. Kako je s tem?

»Že danes je treba misliti na to, da bodo nove investicije v skladu s konceptom, ki ga bo sprejela določena regija. V stališčih Skupščine SR Slovenije je sklep, da morajo občine ustaviti vse investicije, ki niso v skladu s tovrstnimi naporami. O tem bo tekla tudi beseda z vsemi predsedniki občinskih sindikalnih svetov. Čez štirinajst dni bo o tem razpravljalo predsedstvo republiškega sindikalnega sveta in svoje sklepe predložilo Skupščini SR Slovenije. Ta pa bo predvidoma 25. decembra sprejela dokument, da občinske skupščine ugotovijo, kaj in kje imamo, kaj in kje potrebujemo in kakšne rešitve predlagajo.«

— Akcija sindikatov, da bi vsak delavec dobil med delom topel obrok, traja že več let, kljub temu pa smo urejevanje tega problema prepuščali bolj stihiskemu načinu po pravilu: kdor, kakor in kdaj zmore. Ali je zdaj to končno drugače?

»Slovenski sindikati so že pred leti ugotovili potrebo po širši družbeni akciji za enotnejše usmerjanje reševanja družbene prehrane v SR Sloveniji. Takrat smo dali pobudo, da bi Skupščina

SR Slovenije sprejela enotna izhodišča in smernice za urejanje tega problema. Letos so v izvršnem svetu Skupščine SR Slovenije izdelali osnutek dokumenta, ki je bil na jesen že v obravnavi in javni razpravi. Razporejevali smo skupaj z republiškim sekretariatom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter Gospodarsko zbornico Slovenije. Na sedmih regijskih posvetih smo ugotovili, da nikjer, razen v Ljubljani, nimajo pregleda nad dejanskim stanjem na tem področju. Zato smo se odločili, da naj v regijah temeljito proučijo razmere na osnovi enotne metodologije. V to akcijo se morajo nujno vključiti ne samo medobčinske in občinske organizacije sindikatov, temveč vse osnovne sindikalne organizacije, saj gre za prehranjevanje vseh delavcev med delom. Zadnji čas je, da ugotovimo, kako daleč smo in kakšne so še potrebe. Pri tem je nujno, da se delovne organizacije povezujejo z občinskimi skupščinami, ki so dolžne skrbeti za celotno preskrbo prebivalstva na svojem območju, s tem pa tudi za najustrežnejši način organiziranja družbene prehrane občanov bodisi med delom ali po njem.«

— Ponekod je še vedno prisotna miselnost, da naj skrb za družbeno prehrano preide na gostinstvo. To je v preteklosti prevzemalo tudi posamezne obrate družbene prehrane in jih v kratkem času spremenilo v slabo organizirano in oskrbovano gostišča, kjer je bila poglavitna skrb le za — pijačo. Ta je namreč omogočala največje prihodke.

»Gostinstvo ni trajna rešitev.«

— V Sloveniji imamo območja, kjer ni denarja za pošten obrat družbene prehrane, po drugi strani pa imamo visoko razvito gostinstvo s turizmom. Sezona pri nas traja slabih 70 dni na leto. Mar ne bi kazalo tudi tako

reševati ta problem?

»Ponekod razmišljajo v tej smeri. Jaz še vedno trdim, da gostinstvo ni trajna rešitev, lahko pa predstavlja most, dokler ne bomo usposobili sistema industrijske priprave hrane.

— Kako pa potem že zdaj rešiti primere, da ponekod delavci, najpogostejše je to primer pri najtežjih delih, kot so gradbeništvo in slabo stoječa bazična industrija, torej kjer je delo najtežje, nimajo možnosti niti za ureditev najskromnejšega prostora, kjer bi lahko delavec v miru in na toplem uporabil svoj že tako borni obrok?

»Nekaj delovnih kolektivov se resda še ubada s čisto začetnimi težavami. Žal večina to vprašanje rešuje z boni, ki pa služijo za nakup vse kaj drugega, kot pa toplega obroka. Menim pa, da je danes zelo malo območij, kjer se ne bi dalo na ta ali oni način organizirati tople prehrane za delavce.

Res pa je, da se v nekaterih osnovnih organizacijah sindikata premalo zavedajo pomembnosti teh razprav. Naj zveni še tako grobo, lahko se bo zgodilo, da bo ostal kakšen kolektiv brez družbene prehrane med delom, kar ne bo v skladu z že omenjenimi načeli in naporami. Zato ni prav in je nedopustno, da se vsem uspehom navkljub vsi skupaj še vedno premalo odgovorno ukvarjamo z vprašanji s tega področja.«

PRAVKAR IZŠLO

V družboslovni zbirki založbe DELAVSKA ENOTNOST je izšla knjiga

dr. Pavao Brajša:

Splošna psihodinamika samoupravnega vedenja

Cena 250 dinarjev.

Naročila pošljite na naslov: ČGP Delo — TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4.

NAROČILNICA

Pri ČGP Delo — TOZD DELAVSKA ENOTNOST nepreklicno naročamo izvodov knjige **SPLOŠNA PSIHODINAMIKA SAMOUPRAVNEGA VEDENJA**.

Knjige pošljite na naslov: _____ (Naziv DO)

(Ulica, poštna številka, kraj)

Datum, kraj naročila: _____

Račun bomo plačali v 15 dneh po prejemu knjig.

Žig

(Čitljiv podpis naročnika)

Z medobčinskega posvetovanja o problematiki invalidov

Zakon je, težave pa nič manjše

Kdor pozna problematiko na področju usposabljanja in zaposlovanja invalidov zagotovo ve, da je skupščina SR Slovenije spomladi leta 1976 sprejela zakon o usposabljanju in zaposlovanju invalidnih oseb, ki je začel veljati 1. januarja 1977. Marsikdo je ob tem pričakoval, da bodo tako rešene mnoge slabosti pri zaposlovanju invalidov. Utemeljeno? Prav gotovo, še posebej, če vemo, da invalidom doslej drugi predpisi teh pravic ustavno-pravno niso zagotavljali. To velja predvsem za osebe, ki jih zavoljo nezadostne delovne dobe niso obravnavali po temeljnem zakonu o pokojninsko-invalidskem zavarovanju in se zagadelj tudi niso mogle usposablјati, kakor tudi za otroke, ki niso bili sposobni za šolanje v rednih osnovnih polah in potrebujejo za usmerjanje v redno delo posebno varstvo in usposabljanje.

Od časa, ko je zakon stopil v veljavo, bo kmalu minilo leto dni in pričakovali bi, da bo na tako zgočem področju, kot je usposabljanje in zaposlovanje invalidnih oseb, tudi veljal. Žal pa moramo zapisati, da se stvari zelo počasi — ponekod pa sploh ne — premikajo na bolje. Tako so ugotovili tudi na nedavnem medobčinskem posvetovanju o aktualni invalidski problematiki, ki ga je pripravil medobčinski svet SZDL ljubljanske regije. Kot se je pokazalo, takšnemu stanju botrujejo domala vsi pristojni družbeni dejavniki, ki na izvajanje tega zakona očitno niso bili zadosti pripravljeni. Pa bi morali biti, o tem ni kaj dvomiti. Konec koncev gre le za invalide, ki jim je treba z učinkovito in organizirano družbeno oaskijo takoj priskočiti na pomoč, še posebej zdaj, ko invalidom zagotavlja njihove pravice tudi zakon.

Če smo malce bolj konkretni, lahko zapišemo, da na primer socialno skrbstvo še zdaj ni evidenciralo vseh invalidnih oseb, ki bi jim pripadale pravice po tem zakonu. Zavoljo tega so se zbiranja vseh potrebnih podatkov lotile kar skupnosti za zaposlovanje, ki ta čas tudi skrbje za večino strokovnih in organizacijskih nalog na tem področju. V ljubljanskih občinah so letoš že obravnavali

in poiskali ustrezna mesta za usposobitev in zaposlitev 188 teže zaposljivim invalidnim osebam. Vendar je treba ob tem zapisati, da je takih oseb v ljubljanski regiji več kot tisoč, od tega samo v Ljubljani kakih 700. In še to, da so v začetku v te številke zajeli le tisti del težje zaposljivih, ki so že nekaj let prijavljeni pri Samoupravni skupnosti za zaposlovanje v Ljubljani in ki zaradi svojih bolezenskih ali osebnostnih motenj niso sposobni za normalno vključevanje v delo.

Če smo teže bremena, ki je krivo za takšno stanje, že zvalili na pleča pristojnih družbenih dejavnikov, ob tem ne bi bilo prav, če bi pozabili na organizacije združenega dela. V le-teh marsikje za zaposlovanje preprosto ni razumevanja, češ da imajo že svojih invalidov toliko, da nikakor ne morejo sprejeti še drugih. Tu zakoni ne pomagajo. Če TOZD invalidno osebo odkloni, le-ta ostane nezaposlena. V poročilu, ki ga je za posvetovanje sestavila Dora Zagorc iz ljubljanske samoupravne skupnosti za zaposlovanje, je med drugim s tem v zvezi tudi zapisano, da se svetovalec zaposlitve, ki išče zaposlitev za invalidno osebo, nasproti delovni organizaciji vedno znajde v podrejenem položaju, saj prosi in prepričuje, kot bi prosil zase. To je še toliko težje opravičiti, ker vse stroške usposabljanja invalidnih oseb krijejo skupnosti za zaposlovanje, delovne organizacije morajo poskrbeti le za njihove mentorje.

Kot smo omenili že v uvodu, so si po omenjenem zakonu pridobili pravico do usposabljanja in zaposlovanja tudi otroci in mladostniki z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Tudi tu so velike težave. Na posebni šoli Janeza Levca se ti otroci dve leti usposablјajo in priučujejo za konkretno delo, vendar za to usposabljanje ne dobe spričevala. Zdi se, da bi bilo treba za absolvente posebnih osnovnih šol v Ljubljani, denimo za poklicni razred Janeza Levca, urediti status tako, da bi bili z verificiranimi potrdili vsaj deloma izenačeni z drugimi delavci v TOZD. Največ zato, ker so delovne organizacije z njimi zadovoljne, saj so povečini zanesljivi in dobri delavci, ko

se seveda usposobijo.

Zakon o usposabljanju in zaposlovanju invalidnih oseb prinaša tudi novost, ki daje možnost ustanavljanja invalidnih delavnic. Gre za to, da bi v njih delali predvsem invalidi, ki za redno delo niso sposobni, pač pa jim je delo potrebno kot terapija. Tudi v zvezi z ustanavljanjem teh delavnic so velike težave in nespoznanja. Sicer pa naj bi vse druge invalidne osebe usposablјali in zaposlovali v organizacijah združenega dela, v rednem delovnem procesu, v katerem pa bi se morali držati načela, da bi delovno mesto prilagajali človeku in ne predvsem človeka delovnemu mestu, kar se je doslej večkrat dogajalo.

Na posvetovanju so opozorili tudi na težave pri zaposlovanju alkoholikov, ki so zavoljo posledic alkoholizma za delo manj sposobni. Poudarili so, da bi bilo treba klube ozdravljenih alkoholikov vnovič oživiti, saj reševanje eksistenčnih problemov brez njih nazaduje. Težave so namreč tudi v tem, da zdravljenja alkoholika pogosto ni mogoče izvesti, da bi se kandidiral rad zdravil. Žal je tudi zelo malo delovnih organizacij, ki so ozdravljenim alkoholikom pripravljene pomagati tako, da bi jih zaposlile. Vprašanje torej, kaj z osebami, ki so zavoljo posledic alkoholizma le delno zdravstveno sposobne. Načini zdravljenja so neusklajeni, klubov ni, kaj storiti? O tem si tudi na omenjenem posvetu niso prišli na čisto...

Za DE govori Bojan Oblak, jugoslovanski prvak med orodjarji

Ponos s priokusom grenkobe

Nadaljevanje s 1. strani

sem v Beogradu kot najmlajši udeleženec premagal vso jugoslovansko orodjarsko elito. Zakaj pa tovrstna tekmovanja nimajo ustreznega mesta na televiziji, v časnikih ali radiu, to boste najbrž vi bolje vedeli — razen če nisem na to vprašanje odgovoril že s prvim stavkom.

»Kako pa v Litostroju gledajo na ta vaš dosežek!«

»Kajpak so v kolektivu na mojo zmago in zmago slovenske orodjarske ekipe, ki sta jo poleg mene sestavljala še Peter Bertonec iz Litostroja in Radovan Kos iz Celja, zelo ponosni. Zmaga namreč ne pomeni precej samo meni in orodjarni, temveč celotnemu kolektivu.«

»Se bo ta ponos kolektiva poznal morda tudi v vaši plačilni kuverti?«

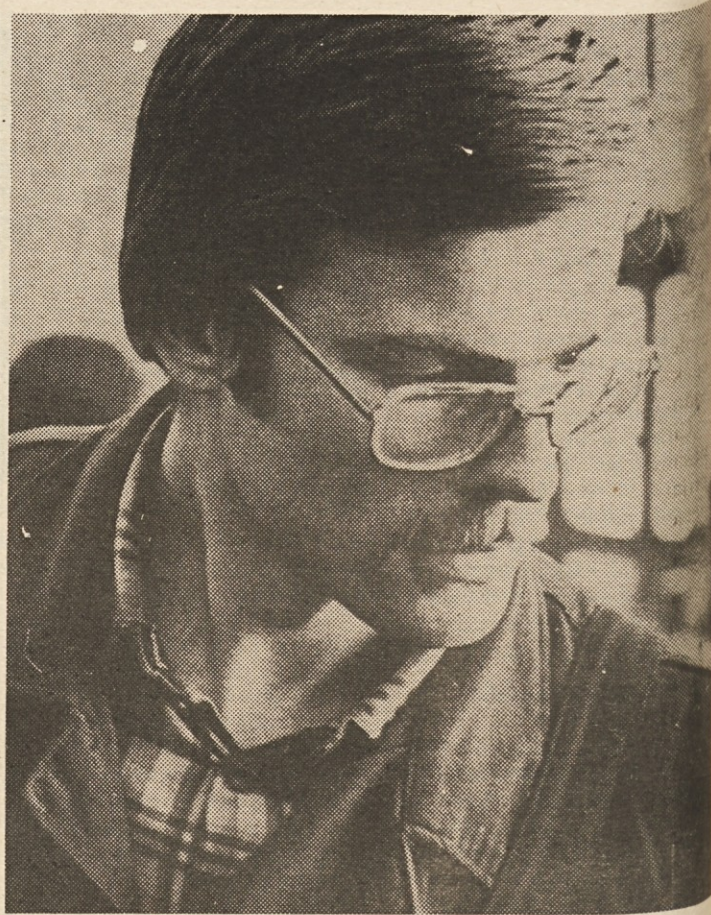
»Ne verjamem. Sicer se nekaj šušlja, da bom dobil »grupo« gor, vendar mi o tem od pristojnih nihče nič ni omenil. Moram pa reči, da sem vendarle dobil priznanje, ki mi je dražje kot kakršenkoli denar. To je ura s posvetilom tovariša Tita, ki je bil tudi pokrovitelj 12. tekmovanja kovinarjev Jugoslavije. In ta ura zame ni zgolj spomenik, na katerem so zapisane besede velikega človeka zgodovine, ampak še vse kaj drugega. Pomeni mi to, da tovariš Tito, vzlic vsej uglednosti in spoštovanosti doma in v svetu, nikoli ni pozabil, da je bil tudi on nekoč kovinar, kar kaže na to, da je bil in je vedno in povsod predvsem človek...«

»Kako pa je bilo v Beogradu?«

»Tekmovalni pogoji v sejemski dvorani v Beogradu so bili dokaj slabi, konkurenca pa močna, ob vsem tem pa še stroga kontrola. To ponazarja že podatek, da je bilo od 23 orodjarjev, ki so tekmovali, samo 5 uvrščenih, pri rezkalcih pa sta se od 24 uvrstila le dva. V začetku sem imel malce treme, potlej pa sem se vživel v delo, tako da sem kar pozabil, da sem v Beogradu in na tekmovanju.«

»Kaj je bilo odločilno za uspeh?«

»Bržkone to, da sem končal litostrojsko poklicno šolo in da si sedaj že štiri leta nabiram znanje za delovnim pultom litostrojske orodjarne. Zdi pa se mi, da je

uspeh, ki sem ga dosegel v Beogradu, v precejšnji meri tudi posledica resnega pristopa do dela v tovarni in velikega garanja, znanja in umske zbranosti, ki je prišla na tekmovanju precej do izraza.«

»Se vam zdi, da je v Litostroju poklic orodjarja zadosti cenen?«

»Na to vprašanje lahko odgovorim brez ovinkarjenja. NI! Dovolj je, če človek ob koncu meseca primerja svoj zaslužek, denimo, z osebnim dohodkom priučenega delavca za strojem. Ne rečem, da ta delavec ni pošteno zaslužil to, kar je dobil. Vendarle pa se mi tu navzlic vsemu le porajajo določeni pomisleki. Gre namreč za to, da imajo tako delavci za stroji kot mi normirano delo, toda zdi se mi, da norma v prvem primeru sloni približno enako na stroju kot človeku, medtem ko pri nas pozablјajo na našo ustvarjalnost. Da, prav to, ustvarjalnost. Orodjar, ki obvlada zgolj rutino, pri

tem pa premalo uporablјa svojo pamet, nikoli ni dober orodjar. Mislim, da bi se v to lahko malec bolj »poglobilo« tudi naš sistem nagrajevanja po delu.«

»Pa vendarle je lepo biti orodjar.«

»Seveda je. Vendar se sprašujem, kakšno bodočnost ima ta poklic. Morali bi ga bolj ceniti. Če ne bi imel posebej rad to delo in če ne bi v njem čutil svojevrstno zadovoljstvo, bi ga najbrž tudi že sam opustil, tako kot so to storili trije moji kolegi, s katerimi smo skupaj trgali hlače v litostrojskih šolskih klopih. Sicer pa, če sem odkrit, moram priznati, da se od zadovoljstva z delom težko živi in če se ne bodo razmere v tem poklicu v doglednem času uredile, se bom žal tudi sam moral oprijeti kakega drugega kruha. In verjemite mi, da ne bi rad storil tega...«

Pavao Brajša

Splošna psihodinamika samoupravnega vedenja

V založbi Delavske enotnosti je pravkar izšla knjiga dr. Pavaa Brajše **SPLOŠNA PSIHODINAMIKA SAMOUPRAVNEGA VEDENJA**. Njen avtor — specialist za nevrologijo in psihiatrijo, doktor medicinskih ved s področja psihiatrije in ugleden hrvaški publicist — načinja tematiko, katere aktualnost že dolgo slutimo, vendar se ji nekolikanih sramežljivo izogibamo. Zato izid te knjige pomeni hkrati novost na naših knjižnih policah in izziv v našem življenju. Za naš podlistek smo izbrali nekaj strani iz knjige in prepričani smo, da bodo pritegnile bralčevo pozornost.

Posameznik v masi

Za maso je značilno, da sta individualnost in osebna odgovornost povezani z voditeljem, deloma pa tudi z elitno podskupino, ki ga obdaja. Gre torej za neodgovorno in kolektivizirano maso brezosebnih posameznikov. To je razlog, da so se skozi stoletja prerivali na površje mase močni in ustvarjalni posamezniki, ki so ljubosumno varovali svojo individualnost in si prizadevali, da jih masa ne bi preplavila. Tako je sodil tudi Freud. Posameznik namreč v masi izgublja svojo individualnost, specifičnost, posebnost. Postaja del mase, postaja ko-

(IV.)

lesce v nakem zapletenem mehanizmu, ki se imenuje masa. Posameznik v načelu izginja v masi, prav to pa je vzrok za razslojevanje mase v tri skupine, od katerih se prva sprijazni z deindividualizacijo, druga se poskuša iz mase izločiti s pomočjo svojih sposobnosti in strokovnosti ter tako pravzaprav ustvarja drugo, elitno podskupino z večjimi pravicami, kot jo ima prva, in slednjič tretja skupina, ki pričakuje od nasprotnega voditelja, s katerim se poistoveti, boljše in zanjo »pravičnejšo« maso. Za maso je odločilnega pomena, da zanjo mislijo voditelj in nekateri okrog njega, medtem ko od vseh drugih ne pričakujejo tovrstne aktivnosti. Posameznik v masi živi v nagonско-emocionalnem delu svoje osebnosti. Staplja se z drugimi, dialog ni možen kot tudi ni mogoče sprejeti različnih stališč. Osebna identiteta izginja in se staplja v skupno identiteto mase. Masa ustvarja difuzni in ne deljivi MI. Prav ta fuzija in dušenje individualnosti povzroča v masi paniko, tesnobo, neko nepojasnjeno notranje nezadovoljstvo v posamezniku. Posameznik pa se temu vendarle skuša upreti z različnimi mehanizmi in obrambnimi akcijami, in sicer tako, da ustvarja lastno maso, v kateri je voditelj on sam, se pravi, da ustvarja patriarhalno-avtoritativno družino, v kateri se poskuša identificirati z voditeljem mase. Prav v masi postaja družina edino mesto za takšen razvoj individualne osebe-

nosti. Masi je v napoto družina, saj pomeni edino mesto, kamor voditelj ne more vselej prodreti in kjer bi posamezniki poskušali ohraniti svojo individualnost. To je tudi vzrok, da se posamezniki zapirajo v tako imenovano intimnost družinskega okolja.

Obljubljanje srečnejše bodočnosti mase

Naslednja značilnost mase je oblubljanje srečnejše bodočnosti, in to zlasti prihodnjim generacijam. To je po navadi vse, kar dobi masa kot povračilo za žrtve, odpovedovanje, napore in boj. To je tisti eshatološki moment, ki je značilen za sleherno maso. To je teorija rešitve — toda v bodočnosti. Je upanje, ki drži maso skupaj. Je past, v katero se ujame vsaka masa. Bodočnost pa uživajo v sedanosti le voditelji in izbranci mase. Večina v masi lahko že sedaj uživa v bodočnosti samo s pomočjo identifikacije s sedanjim stanjem, v katerem živijo voditelji in njegovi bližnji sodelavci. Ob boju in sovražniku je to največja spodbuda, da ostaja masa skupaj in ob voditelju. To izkoriščajo skoraj vsi voditelji mase, to je njihovo glavno orožje pri novačenju brezpogojnih somišljenikov. V sedanosti boj in napori, v bodočnosti pa zadovoljstvo in sreča — to je glavna strategija vseh voditeljev mase. Operiranje z bodočnostjo in zameglitev sedanosti z bodočnostjo predstavljata najbolj cenjen način izkoriščanja mase. Odvracanje mase od sedanosti s tem, da jo usmerjamo v bodočnost, pomeni najbolj ceneno hrano zanjo. Od nekdaj je vžgalo takšno ravnanje in tako je še danes. Vse družbe, organizirane kot masa, so to izkoristile in še izkoriščajo. Tisti, ki zna bolje opisovati in oblublјati lepšo bodočnost, je tudi boljši voditelj mase. Masa živi od bodočnosti in ne od sedanosti. Masa živi za bodoče generacije in ne za sedanje. Zavoljo bodočnosti je marsikaj dovoljeno v sedanosti. To je temeljna morala mase. In prav to na koncu uniči sleherno maso, prav to je vzrok za relativno kratko dobo sleherne mase. To je vzrok za kratko življenjsko dobo določene mase pa tudi za večno potrebo po nastanku nove mase. Posameznika masa je zelo kratkotrajna, kar pa ne velja tudi za potrebo po nastanku nove mase

Pomagamo na različne načine

Čestitka solidarnosti

Letos bomo tretjič organizirali in izvajali akcijo Čestitka solidarnosti, ki so jo leta 1976 spodbudili in začeli Republiška konferenca SZDL Hrvaške, svet Zveze sindikatov Hrvaške in Rdeči križ Hrvaške, naslednje leto pa so se v akcijo vključili še ZSM Hrvaške, ZZB NOV Hrvaške, republiška samoupravna interesna skupnost za vzgojo in usmerjeno izobraževanje ter enaka skupnost za vzgojo in osnovno izobraževanje.

Cilj te akcije je, da namesto posameznih čestitk sorodnikom, prijateljem in poslovnim partnerjem za novoletne praznike

voščijo s čestitko solidarnosti na straneh naših časopisov in prek drugih sredstev javnega obveščanja, da bi tako podprli človekoljubne akcije Rdečega križa Hrvaške.

Dohodek od te akcije, ki je lani znašal milijon dinarjev, je omogočil, da so žrtvam rasnega razlikovanja na jugu Afrike, predvsem narodom Zimbabveja, v njihovem pravičnem boju za osvoboditev poslali pomoč v živilih. S tem so naši delovni ljudje in občani mnogo prispevali k prizadevanjem skupnosti, še zlasti Rdečega križa, da ob vsaki priložnosti pomaga žrtvam lakote,

naravnih nesreč in posledic vojn po svetu.

Domnevamo, da bo letos še več naših delovnih ljudi in občanov ter organizacij združenega dela sodelovalo v tej akciji in s tem prispevalo k potrditvi občutka solidarnosti. To pa bo tudi pomoč — narodom, ki še nimajo sreče, da bi živeli in ustvarjali v svobodi.

Od sindikatov in od vseh njegovih organov in organizacij zlasti osnovnih organizacij v OZD pričakujejo, da bodo v celoti sodelovali v tej akciji, še zlasti, če ima tako človekoljubne cilje.

R. N.

Po stopinjah pritožb delavcev

Kdor nima, naj počaka!

P. Mrkalj

V karlovški Novotehni, to je gradbena organizacija, se je te dni začelo govoriti, da v vodilnih strukturah tega kolektiva pripravljajo nekatere stanovanjske »rešitve«, ki niso dobre in tudi ne po volji delavcev. Ko se je kolektiv v preteklosti srečeval z materialnimi izgubami, je porabil več kot 4 milijone stanovanjskih dinarjev za saniranje položaja oziroma za izvajanje operativnih nalog. Dalje je slišati, da ne spoštujejo prednostnega seznama, da skušajo stanovanjsko politiko obdržati na ravni delovne organizacije, da bo pet najbolj odgovornih delavcev dobilo stanovanje, ker v dosedanjih nimajo centralne kurjave, da sedanji pravilnik o stanovanjski politiki ni usklajen z zakoni itd. Gre torej za številne probleme, nedovoljene pojave, nekorektno ravnanje zlasti direktorja, na katerega so se obrnili delavci z željo, naj jim vsaj on pojasni reševanje njihovih stanovanjskih vprašanj, če že drugod niso dobili zadovoljivih odgovorov. Z eno besedo »temperatura« je narasčala.

O vsem tem smo se pogovarjali s sekretarjem konference ZK Vlakom Stanišićem, sekretarjem sindikata Matijo Macutom ter z Radom Vučenićem in Osmanom Mustedanagićem. Potrdili so nam, da so govorice resnične, celo to, da pravilnik o stanovanjski politiki ni usklajen

z zakonom o združenem delu in zakonom o stanovanjskih vprašanjih in da je v njem mnogo določil, ki stanovanjsko politiko peljejo v nepravo stran. Pravilnik je pripravljen tako, da tisti, ki že ima stanovanje, lahko dobi drugo, tisti, ki ga pa nima, naj čaka v neskončnost, zlasti še, če komu od predstojnikov ni pri srcu. Res je tudi to, da je bil sestavljen seznam, po katerem bi več vodilnih dobilo oziroma zamenjalo sedanja stanovanja za nova. Ta seznam so skrivali v ozkem krogu. Do njega ni mogel priti niti partijski sekretar!

Namen našega pogovora pa je bil, kako premostiti takšno stanje. Pri tem sta bila zelo natančna zlasti Vlakko Stanišić in Rade Vučenić. Rečeno je bilo, da skoraj 5 let niso reševali stanovanjskih problemov — in prav zato jih imajo dvajset »žgočih«. Razlog je v tem, da so posodili tiste štiri milijone in nekaj več dinarjev, kar pa bo, kot so povedali, kmalu vrnjeno v stanovanjski sklad. Ta denar bodo razporedili na temeljne organizacije in delovno skupnost. Že te dni bodo samoupravni akti usklajeni z zakonom o združenem delu. Stanovanjsko vprašanje pa bodo reševali v TOZD in delovni skupnosti, to pa seveda terja izdelavo vrstnega reda v vsakem kolektivu ter komisije, ki se bodo ukvarjale s temi vprašanji.

Preden bodo reševanje stanovanjskih vprašanj »spustili« v TOZD bodo rešili stanovanjska vprašanja petih delavcev, o čemer so bili sprejeti sklepi na ravni delovne organizacije. S tem, ko bodo delavci sami odločali o stanovanjski politiki, bodo odpadle anomalije, kot so bile zahteve, da bi skupina vodilnih dobila nova stanovanja. Obenem pa bodo delavci delovnih skupnosti postavljeni v enak položaj kot delavci v TOZD.

Še nekaj: sogovorniki so povedali, da bodo do konca prihodnjega leta rešili vse žgoče stanovanjske probleme delavcev, če bodo »posojena« stanovanjska sredstva vrnjena v sklade skupne porabe v stanovanjske namene.

Zdi se, da je bila bojazen skupine delavcev povsem upravičena, pri čemer so imeli vso podporo sekretarja ZK. Sodeč po izjavah omenjenih sogovornikov, ki problematiko poznajo podrobno in niso novinci na področju normativne dejavnosti tudi lahko rečemo, da bi se govoricam in trkanju na sindikalna in še nekatera druga vrata lahko izognili. Seveda le, če ne bi šlo za pet stanovanj za vodilne in če ne bi odpovedal sistem obveščanja.

Kako bomo gospodarili z žitno letino?

Da prašiči ne bi pojedli pšenice...

M. Lekić

Po letošnji žetvi pšenice in spravilu koruze se v temeljnih organizacijah združenega dela v kmetijski in živilski industriji predvsem ukvarjajo z neustreznimi razmerji v ceni teh pridelkov. Medtem ko kilogram koruze velja 4 dinarje, prodajajo pšenico po 2,70 din. Nesorazmerje v ceni teh dveh kultur pa povzroča, da se zasebni kmetovalci vse bolj usmerjajo na družbene fondе moke in kruha, s pšenico, ki so jo pridelali, pa krmijo živino. Nihče nima zanesljivih podatkov, da je tako, vendar vemo, da je odkup tržnih presežkov pšenice od zasebnih kmetovalcev iz leta v leto manjši.

Dejstvo je tudi, da je bil sprejet administrativni ukrep o prepovedi uporabe pšenice za živilsko krmo, vendar pa prepoved sama po sebi ne rešuje tega problema. Po informacijah, ki so jih dobile delegacije od republiškega sekretariata za kmetijstvo, gozdarstvo in živilsko industrijo so na območju Hrvaške letos

pridelali 1.720.000 ton pšenice, kar je približno enako lanskemu pridelku. Ta pridelek je bil požet z znatno večjih površin kot so bile lanske, kar pomeni, da je bil hektarski donos poprečno nižji. Vzroki za to so znani: neugodne vremenske razmere v času vegetacije, še zlasti pa ta'krat, ko je pšenica dozorevala.

Ob takšnem pridelku pšenice se na Hrvaškem pojavlja primanjkljaj 100.000 ton, saj na leto za mletje porabijo 600.000 ton, pričakujejo pa, da jo bodo odkupili približno 500.000 ton. Podatki žitne skupnosti iz Zagreba povedo, da so doslej odkupili 477.000 ton pšenice, od tega od družbenega sektorja 371.000 ton (82,5% celotnega pridelka) od zasebnikov pa 106.000 ton (14,6% skupnega pridelka).

Zakaj se zasebnemu kmetovalcu splača doma pitati prašiče s pšenico? Cena pšenice je nizka (ne glede na to, da so v strukturi stroškov za pridelovanje pšenice

tudi neupravičeni izdatki.) Cena se praktično ni spremenila že tri leta, stroški za pridelovanje pšenice pa nenehno rastejo. Sedanje visoke cene koruze gotovo lahko vplivajo na pridelek pšenice v prihodnjem letu.

Letos je bilo treba precejšen del pridelka pšenice zaradi obilice vlage sušiti, neugodne vremenske razmere pa so vplivale tudi na pridelek, ki je poprečno znašal 47 stotov na ha, medtem ko meja rentabilnosti zahteva pridelek 48 do 52 stotov. Že zdaj je slišati mnenje v delegacijah, da mora biti nova cena pšenice, ki bo sprejeta v saboru Hrvaške, spodbudna za pridelovalce, obenem pa je treba misliti na razmerje med ceno pšenice in koruze ter na življenjske stroške.

Novo iz založbe Delavska enotnost

Tik pred izidom:
dr. Mirko Bunc

MARKETING V ZDRUŽENEM DELU (Področje plasmaja)

Trg in odnosi na trgu so objektivna stvarnost blagovne proizvodnje samoupravnega socializma. Zato je razvojna, tehnološka proizvodna, finančna in tržna sposobnost naših gospodarskih organizacij združenega dela nujno povezana z aktivnim pristopom k trgu. Tak pristop pa omogoča aplikacija koncepta, pristopov, metod in tehnik tržnega inženiringa v akciji pod imenom integrirani marketing. Le-ta je v praksi preverjen poslovni koncept, katerega cilj je predvsem proizvodno-tržna in tržno-proizvodna učinkovitost...

Knjiga, vezana v platno, z večbarvnim varovalnim ovitkom, obsega 340 strani. Razdeljena je na dva dela in devet poglavij. Vsa poglavja so smotno opremljena s številnimi vmesnimi naslovi in podnaslovi. V knjigi je objavljenih 71 skic, diagramov in preglednic.

Cena za izvod 390 dinarjev.

Knjigo naročite pri založbi ŠGP DELO — TOZD Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4.

Masa kot zaprt sistem

Spoznali smo že bistvene značilnosti zaprtega sistema: odpor do sprememb, zaprtost pred zunanjimi vplivi, togost določb, zakonov in ukazov, avtoritativno vodstvo, posredna in nejasna komunikacija, razširjenost tabu tem in vsebine, občutek ogroženosti pri srečanju z zunanjo realnostjo, zanikanje osebnega pomena posameznika, podrejanje volji in naravi voditelja ter drugo. Vse to so pravzaprav tudi značilnosti psihodinamike mase. Zato pravimo, da masa deluje po načelu zaprtega sistema. V njej je vse podrejeno notranjim, pogosto nenapisanim predpisom in pravilom. Vse je določeno, fiksirano, predpisano. Ni svobode izražanja. Pobuda posameznikov je brez odmeva, spremljata jo sumničenje in nezaupanje. Vse je treba preveriti, nikomur ni mogoče verjeti. Variacija na glavno temo, ki jo ustvari voditelj, je edina možna oblika ustvarjalnosti posameznikov. Spremembe so mogoče, vendar samo tiste, ki prispevajo k utrjevanju fiksiranega hierarhičnega reda z voditeljem na čelu.

Posebna značilnost mase kot zaprtega sistema je maksimalna zaprtost pred slehernim zunanjim vplivom, zaprtost do vseh množic, mas, zlasti pa skupin. Kasneje bomo videli, da je to edini pogoj za ohranitev skupnega mita mase. Ljubosumno so varovane meje mase. Vpliv je dovoljen samo od znotraj, in to od voditelja in njegovih izbrancev. Vse, kar je tujega, velja za sovražno, vse zunanje je nevarno in ogrožajoče. Stik z realnostjo zunaj mase je dovoljen le voditelju in elitni podskupini. Notranjih pravil vedenja v masi nihče ne razkriva tistim, ki so zunanji nje, zlasti pa to velja za tista nenapisana, neizražena, neformulirana pravila, ki so vsem v masi dobro znana in strogo zavezujoča. Masa se zapira pred zunanjimi vplivi, zlasti pa pred negativnimi povratnimi informacijami od zunaj, saj to ogroža njen status quo, preprečuje, da bi voditelji mistificirali maso, razkrajali maksimalno in slepo zaupanje v voditelja in njegovo nezmotljivost ter pomeni možnost za ocenjevanje, primerjanje in kritiziranje vsega, kar se dogaja v masi. Vse to seveda ogroža ustaljeni mir, red in disciplino v masi. Za maso kot zaprt sistem je značilen skromen ali nikakršen pomen

posameznika. Vse je podrejeno sistemu in njegovim pravilom. Vloga posameznika je, da krepí status quo sistema na eni strani, na drugi strani pa da prispeva k razvoju in spreminjanju sistema kot celote, kot to določa voditelj ali program, na podlagi katerega je masa nastala in začela živeti. Zunaj tega sistema in njegovih pravil je posameznik izgubljen, odpušan, preneha biti zanimiv za sistem, saj mu ne koristi več. Pravzaprav gre za instrumentalizacijo posameznika v zaprtem sistemu. Posameznik je le sredstvo za uresničitev ciljev mase. Masa postaja izkoriščevalec posameznika. V njej nastajata dva temeljna razreda: razred koristnih in razred nekoristnih oziroma zvestih in nezvestih. V masi velja naslednje pravilo: »Kdor ni z menoj, je proti meni.« Tisti, ki se ne podreja masi, izgubi vse pravice. To je dinamika nastajanja pete kolone v zaprtem sistemu mase. To je način povzročanja lastne negacije v masi, kar je začetek njenega uničenja in začetek nastajanja nove mase, ki bo zamenjala staro. To so »revolucije« po sistemu mase kot zaprtega sistema. Sprememba je vselej totalna, avtoritativna, diktatorska in maksimalno okrutna. To je vrtenje v krogu, zamenjava ene mase z drugo. To je zamenjava vodstva mase ob rošadi dveh navedenih razredov v masi. To je vzrok, da takšne »revolucije« nosijo v sebi kal lastnega uničenja. So manj sprememba in veliko bolj zamenjava.

Za maso kot zaprt sistem je značilna omejenost komunikacij, medsebojnega informiranja, zlasti pa so zanjo značilne negativne povratne informacije. Za svobodo izražanja velja, da ogroža maso. Zelo malo je verbaliziranja. Večina se drži pravila, da je »molk zlato«. Le malokdo se izreka, večina obdrži svoje mnenje zase. Komunikacija je enosmerna: od voditelja in izbranih k masi. Mnoge vsebine so cenzurirane, prepovedane, so tabu. O njih nihče ne govori, čeprav jih vsi nosijo v sebi. Objektivna informiranost je omejena na voditelja in izbrance, masa pa zve le to, kar odločita voditelj in elitna skupina, to pa je tisto, kar ne ogroža zaprtega sistema mase. Nihče ne zahteva od posameznika v masi, da bi razumel stvari, temveč samo to, da posluša. Posamezniku ni treba vedeti »zakaj«, vedeti mora le »kako«. »Zakaj« so si pridržali voditelj in tisti okrog njega. Informiranost mase namreč škodi totemu in ustaljenemu aparatu zaprtega sistema.

Nastanek skupnega mita v masi

Masa je mistificirana. Vsiljena ji je predstava o sebi in o svojih odnosih. Tako nastaja nerealen mit o razmerah v masi, ki je, preprosto, sprejet, o katerem se ne razpravlja, v katerega »stvarnost« nihče ne sme podvomiti; z vsebino tega mita nastopajo voditelji in izbranci zlasti v odnosih do vseh, ki so zunaj mase. To je lažna notranja podoba mase, ki jo je vsilil voditelj in ki jo mora nositi v sebi vsak posameznik. To je vsiljeno in nerealno doživetje tistega, kar se dogaja v masi in kar ustreza voditelju ter konceptu, na podlagi katerega obstaja masa. Je tisto, kar bi se v masi moralo dogajati, vendar se ne dogaja. Je občutek sreče in zadovoljstva, ki pa ga v bistvu ni, čeprav ga masa »doživlja«. To je psihična realnost, ki ne ustreza dejanski realnosti, ki ni last posameznika, temveč mase kot celote. Po navadi ta psihična realnost ustreza potrebam in željam voditelja ter njegove podskupine, ne pa tudi potrebam in željam posameznika v masi. To je skupno zapuščanje realnosti, skupna uporaba obrambnega mehanizma negiranja, skupno potiskanje glave v pesek, skupno ustvarjanje iluzije o sebi in masi. Prav ta iluzija, prav ta mit omogoča masi, da se ohrani v realnosti, ki je v popolnem nasprotju z vsebino mita. To je »folie en masse«. To je skupno popačenje realnosti, možno le v zaprtem sistemu mase. To je tudi vzrok, da so prepovedani stiki s tistimi zunaj mase, saj bi to ogrozilo »stvarnost« mita pri članih mase. In čim dlje je ta mit od stvarnosti, tem večja je zaprtost mase.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Slovenijales — trgovina slavi tridesetletnico

Dobra osnova za obširne načrte

Ciril Brajer

Trideset let je tega, kar je bilo ustanovljeno državno podjetje Slovenijales. Njegova edina dejavnost takrat je bil izvoz gozdnih sortimentov in žaganega lesa. V Slovenijalesu je bilo zaposlenih približno 400 delavcev, ki so prvo poslovno leto 1948 zaključili z realizacijo 859 milijonov dinarjev.

Delali so pod okriljem osrednjega izvoznega podjetja Jugodrovo, z letom 1950, ko je zasedal njihov prvi delavski svet, pa se začela Slovenijalesov samostojni nastop na tujih tržiščih. Štiri leta kasneje se mu je pridružil Oprema-Eksport in skupaj so izvozili za 8 milijonov dinarjev izdelkov. Začeli so se ukvarjati tudi z notranjo trgovino. Ko se je leta 1962 pridružila še Kooperativa, je vrednost izvoza narasla na skoraj 13 milijonov dinarjev in 60 odstotkov izvoza so predstavljali finalni izdelki. Leto kasneje so odprli prvo predstavništvo v tujini, v ZDA, sledila pa so mu še v Italiji, Avstriji, Franciji

in drugih deželah po vsem svetu. V CAC so ustanovili mešano podjetje za gozdno proizvodnjo in predelavo tropskega lesa Slovenija Bois.

Razvoju mednarodne trgovine je uspešno sledila tudi notranja. Pred 18 leti je notranja trgovina predstavljala že 20 odstotkov celotne realizacije. Po letu 1967 so se usmerili tudi v dejavnosti inženiringa, opreme, uvoza, zastopstva in konsignacije.

Slovenijales — trgovina, delovna organizacija, ki letos praznuje 30. obletnico obstoja, deluje v SOZD Slovenijales, ki na osnovi dohodkovnih odnosov združuje proizvodne in trgovske dejavnosti. Ta delovna organizacija se že nekaj let uvršča med največje trgovske organizacije v Jugoslaviji in tudi v svetu je zasedla vidno mesto. Njen lastni promet je presegel 8000 milijonov dinarjev in s 116 milijoni dinarjev izvoza predstavljajo več kot 2 odstotka celotnega izvoza naše države. Zdaj je v osmih

TOZD in DSS delovne organizacije Slovenijales-trgovina zaposlenih več kot 2200 delavcev, od tega prek 50 v tujini. Svojo 30-letnico so proslavljali z zavestjo o uspešnem delu in z optimističnimi pričakovanji. Osnova zanje je živahna investicijska dejavnost, ki so si jo začrtali za srednjeročno obdobje do leta 1985. Zgraditi nameravajo 18.000 kvadratnih metrov razstavno prodajnih površin, novo poslovno zgradbo, 200.000 kvadratnih metrov skladišč, malo-prodajno mrežo bodo razširili s sedanjih 37.000 na 60.000 kvadratnih metrov, načrtujejo nova predstavništva in podjetja v tujini. Prepričani so, da se bodo z znanjem in izkušnjami tridesetletnega dela še uspešneje vključevali v domače in mednarodne gospodarske tokove.

Iskra, Mokronog — ob dvajsetletnici gradi novo tovarno

Na trdnih tleh

Franc Kotar

Iskra, TOZD Elektrolitski kondenzatorji je stara 20 let. Kolektiv je proslavil jubilej z velikim dosežkom — začetkom gradnje novih proizvodnih prostorov. Jubilejno praznovanje so združili s praznovanjem 35-letnice AVNOJ. Na proslavi je govoril predsednik delegacije SRS v Zboru republik in pokrajin Skupščine SFRJ inženir Marko Bulc.

Mokronoška Iskra je začela delo v skromnih razmerah — v 250 let starih grajskih hlevih leta 1958 kot obrat današnje Iskre v Pržanu. Že od vsega začetka se drži istega proizvodnega programa: elektrolitskih kondenzatorjev. Okrog leta 1960 so mokronoški Iskraši preživeli težke čase, saj je premajhno povpraševanje po elektrolitih skoraj ustavilo proizvodnjo. Precej delavcev je zgubilo delo in mnogo se jih je zaposlilo v Gozdnem gospodarstvu, nekateri pa so se vozili v Pržan. Šele pred tremi leti so soglasno sklenili ustanoviti

lastno temeljno organizacijo in se priključili Iskri, delovni organizaciji Industrije elementov. Od takrat so dobili svoje »mesto pod soncem«. Direktor Anton Hočvar je dejal na jubilejni slovesnosti, da jim je šele zakon o združenem delu dal možnost lastnega gospodarjenja in tako so dobili trdna tla pod nogami.

Sedanji 180-članski kolektiv proizvede letno za 43 milijonov din elektrolitov. Ker pa je povpraševanje po elektrolitskih kondenzatorjih vse večje, tako doma kakor po svetu, se je pokazala potreba po povečanju proizvodnje, da bi tako nadomestili sedanji drag uvoz elektrolitov. Zato so sklenili graditi novo, 1800 kvadratnih metrov veliko tovarno. V njej bodo letno proizvedli za 136 milijonov izdelkov, zato pa dodatno zaposlili 60 delavcev. Količinsko proizvodnjo bodo početrili in precej bo ostalo za izvoz.

Inženir Marko Bulc, slavnostni govornik, je na začetku

poudaril herojsko preteklost Dolenjske, kjer je Mirenska dolina v NOB prenesla levji lelez. Po vojni pa je bilo v tem koncu premalo storjenega. Istemu mnenju se je priključil tudi predsednik SO Trebnje Tone Žibert, ki je opozoril na skoraj praznino vasi po hribih in dragocenost odpiranja novih delovnih mest. Pohvalil je Iskro, ki tako smelo in perspektivno vlaga v nerazvita področja in tako jača gospodarstvo tistih, ki zaostajajo na tem področju.

Na bodočem gradbišču so nato odkrili spominsko ploščo, ki bo pričela dvajsetletnega jubileja te TOZD in bo imela funkcijo temeljnega kamna. Ploščo je odkrila Slavka Šinigoj, delavka z najdaljšim stažem v Tovarni elektrolitov. Tovarna bo zgrajena v rekordnem času manj kot enega leta, saj bo proizvodnja v njej stekla predvidoma 1. 1. 1980. Tako se bodo uresničile dvajsetletne želje tega žilavega kolektiva.

Grosuplje

Ni več vrst pred pekarno

Pred 21 leti je krajevni ljudski odbor Grosuplje ustanovil pekarno za potrebe tega naselja. Dva peka sta lahko dnevno spekla nekaj več kot 100 kilogramov kruha. Dnevna zmogljivost pekarnice se je naslednja leta le počasi povečevala. Leta 1960 si je 6 zaposlenih »privoščilo« prvo naložbo v vrednosti 30.000 dinarjev — v obnovljenih prostorih so vsak dan lahko napekli 800 kilogramov kruha, katerega so začeli dostavljati tudi v okoliške kraje. Tri leta kasneje se je zmogljivost povečala še za 1000 kilogramov. S kruhom so preskrbovali že vse večje kraje v občini.

Pred 10 leti so se grosupeljski peki znašli v resnih težavah — oskrbovalno območje se je širilo, kmetje so vse bolj kupovali kruh v pekarni in zmogljivosti nikakor niso več zadoščale. Zgradili so novo pekarno, a zaradi skromnih finančnih sredstev le 233 kva-

dratnih metrov prostorov, kar je zadoščalo za dnevno peko 4000 kilogramov, število zaposlenih pa se je povečalo na 19. Prodajati so začeli tudi pecivo in delicatesno blago. Leto kasneje so obnovili še staro pekarno in povečali zmogljivost za dodatnih 2000 kilogramov. Takšna proizvodnja je že presegla občinske potrebe in grosupeljski kruh se je začel uveljavljati na ljubljanskem tržišču — uveljavljati tako uspešno, da pred petimi leti tudi delo v treh izmenah ni moglo zadvojiti povpraševanja. Leta 1975 so se odločili vsa sredstva in moči nameniti enemu cilju — gradnji nove pekarnice. Prostori so bili premajhni in neustrezni, oprema povsem izrabljena in delovni pogoji nemogoči. Lani so zelo uspešno zaključili poslovno leto in pridobili investicijska posojila. V začetku letošnjega leta so se vključili v SOZD Mercator, s čimer so dosegli večjo poslovno

učinkovitost, boljše poslovno organizacijo in delitev dela ter močnejši položaj na trgu.

Tako so imeli delavci Pekarne Grosuplje dobre osnove za izpolnitev prve faze razvojnega programa, sprejetega v tem planskem obdobju, gradnjo nove pekarnice. Predračunska vrednost naložbe, ki je stekla v letošnjem marcu, znaša 21.173.129 dinarjev in po predvidevanjih bo zaključena že letošnjega decembra. Delavcem bo omogočila normalne delovne pogoje in zadočila bo tehnične, tehnološke ter sanitarne predpise. Proizvodnja se bo posodobila, povečala, izbor izdelkov bo pestrejši, kakovost boljša, postopoma bodo lahko ukinili nočno delo in odpravili motnje, ki so se zdaj pojavljale v oskrbi ob koncu tedna in pred prazniki.

C. B.

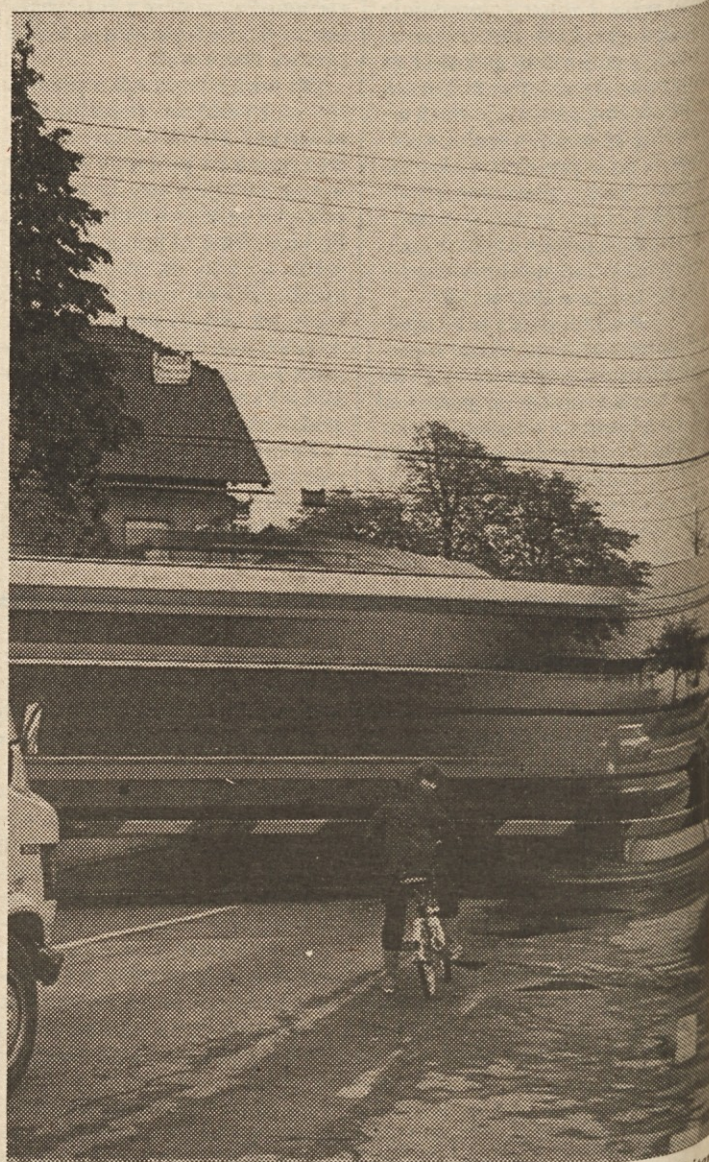
65 kilometrov proge Ljubljana—Jesenice popolnoma avtomatiziranih

Hitreje in varneje na Gorenjsko

Slovenski in istrski železničarji so dan republike in 25 let samoupravljanja počastili s pomembnim uspehom in novo delovno nalogo, 27. novembra so vključili daljinsko upravljanje prometa po gorenjski progi iz centralne postajališnice Ljubljana in začeli so obnavljati jese- niško železniško postajo.

Enotirna magistralna proga Ljubljana—Jesenice je celo med jugoslovanskimi ena najbolj obremenjenih. Povezuje srednjo Evropo z bližnjim vzhodom in z elektrifikacijo leta 1958 so jo usposobili za večje hitrosti in za vleko težjih vlakov. Po stalnih postopnih izboljšavah je gorenjska proga s sedanjim daljinskim upravljanjem dosegla najvišjo stopnjo avtomatizacije prometa. Nove sodobne signalne varnostne in telekomunikacijske naprave zagotavljajo večjo varnost prometa, večjo propustnost in prevozno moč proge in njenih postaj, povečano komercialno hitrost vlakov, manjše stroške poslovanja in večjo zanesljivost, saj se je občutno zmanjšalo število potrebnega prometnega osebja (tako imenovani »človeški faktor« se bo zmanjšal za več kot 100 delavcev).

Posodabljanje je potekalo postopno. Začelo se je pred desetimi leti na ljubljanski železniški postaji in se nadaljevalo proti Jesenicam. Gorenjska proga, prej zasičena do zadnjih zmogljivosti, je po zaključeni naložbi, ki je veljala 380 milijonov dinarjev (polovico je prispevalo združeno delo), usposobljena za najso- dobnnejši in kar je najpomembnejše, za varen železniški promet. Doslej je vsak dan po njej peljalo približno 90 tovornih in potniških vlakov, zdaj pa se je njena propustnost povečala za 35 odstotkov in dnevno bo lahko sprejela do 120 vlakov. Menda je za dobrih deset let zagotovljeno, da bodo zmogljivosti »gorenjke« zadoščale potrebam — po tem obdobju pa tako ali tako na tem odseku načrtujejo dvotirno

Sodobna avtomatika na progi Ljubljana—Jesenice bo omogočala hitel in predvsem varen promet

progo. Posodobitev proge Ljubljana—Jesenice so izvedli železničarji s pomočjo domačih strokovnjakov, predvsem Iskrinih. Kar največja izkoriščenost domačega znanja in dela je pripomogla k takšen projekt majhnemu uvozu — le 15 odstotkov opreme in naprav so uvozili, ostalo pa je plod njihovih lastnih

prizadevanj. Za nemalo teh dosežkov se že zanimajo tudi v tujini. Takšni rezultati so dobro jamstvo, da bo delavcem našega železniškega gospodarstva uspelo izvršiti naloge, ki so si jih zadali za v bodoče — v dobrih petih letih nameravajo slovenski železniški križ avtomatizirati v celoti.

Ciril Brajer

Novoletna voščila v korist boja proti raku

Dobre želje poslovnim sodelavcem in prijateljem za leto 1979 lahko združite s koristnim, če denar za voščilnice, ki so resda izraz vaše pozornosti, namenite v humanitarne namene.

Društvo SR Slovenije za boj proti raku in Sklad za gradnjo in opremo Onkološkega inštituta bosta v korist boja proti raku tudi letos organizirala **zbiranje in objavo novoletnih voščil**. Voščila bomo objavili v Delu, Ljubljanskem dnevniku in Delavski enotnosti.

Za vsa potrebna pojasnila vam je na voljo:

Društvo SRS za boj proti raku
61001 Ljubljana, Komenskega 4
tel.: 322-861

Ne bojmo se raka — borimo se proti njemu!

»Študijski dnevi Mitje Gorjupa« tudi na temo: jezik v novinarstvu

Jasne misli in jasno pisanje

Andrej Ulaga

Ni naključje, da so bili prvi »študijski dnevi Mitje Gorjupa« namenjeni tudi »jeziku v novinarstvu«, to je številnim, v ne malo primerih žgočim vprašanjem slovenskega časnikarskega jezika. Mitja Gorjup je namreč le dva dni pred svojo smrtjo spregovoril na blejskem posvetovanju o novinarskem jeziku in poudaril, da naš jezik, kakor ga govorimo in pišemo, ni le izraz družbenih razmerij, temveč tudi oblikovalec teh razmerij, zato mu kaže posvetiti vso pozornost. Sicer pa smo v Sloveniji pričeli že pred dvema letoma obširne priprave na posvetovanje o javni rabi slovenščine. Zdaj smo tik pred uresničenjem — velikega srečanja pretežnega števila tistih, ki so kakorkoli odgovorni za slovenščino v javnosti, zato je bilo več kot umestno, da poglobljeno spregovorimo o teh vprašanjih tudi slovenski novinarji.

Uvodno razmišljanje na temo jezika v novinarstvu oziroma slovenščina v javnosti je prispeval podpredsednik RK SZDL Beno Zupančič. Poudaril je potrebo po vsestranski skrbi za jezikovno izražanje in se obenem zavzel za bolj učinkovito povezavo institucij, ki raziskujejo slovenski jezik. Med drugim je tudi spomnil na analize, ki zgovorno opozarjajo, da pomanjkljivost mnogih besedil ne kaže iskati zgolj v izraznih sredstvih. Vsako politično besedilo ne glede na vrsto je toliko bolj razumljivo, kolikor bolj je domišljeno po vsebinski plati. Ob načelih ubesedovanja je potrebno poleg načela primernosti, ustreznosti sredstev in načela razumljivosti posebej poudariti načelo jedrnatosti. Pomanjkanje potrebne discipline pri ubesedovanju pisanih besedil povzroča pogosto nepotrebno dolge pripevke, ki se prav zaradi te dolžine izmaknejo bralčevi pozornosti.

Načelo jasnosti zahteva pre-

gledno, logično in konkretno ureditev besedila, je dejal Beno Zupančič. Vodilo naše politike, da obravnavamo konkretne družbene razmere in dejanske pojave, da oblikujemo in izpeljemo jasne, konkretne akcije lahko uresničujemo le s konkretnim, nazornim izrazom naše teorije in prakse. Vedno znova obsojamo tako imenovani verbalizem, fraziranje, preveliko posploševanje, vendar se ga ne znamo osvoboditi.

V razpravi o jeziku v novinarstvu in o slovenščini v javnosti so sodelovali tudi strokovnjaki ljubljanske filozofske fakultete in opozorili na marsikatero vprašanje, ki vpliva na časnikarski jezik. Naj med drugim omenimo le prepogosto, velikokrat nepotrebno in kar je najbolj narobe, neustrezno uporabo tujk. Analize slovenskih sredstev javnega obveščanja so namreč nazorno pokazale, da vsebujejo mnogi novinarski prispevki celo do deset odstotkov tujk! Največ jih najdemo v prevodih in priredbah in najmanj v originalnih prispevkih, najredkeje v komentarjih oziroma v zvrsteh, ko pisec natančno ve, kaj želi povedati. V teh prispevkih število tujih izrazov ni skoraj omembe vredno. Skratka, kdor ima jasno oblikovane misli, kdor natančno ve »kaj in kako mora pisati« ter »za koga piše«, ta zelo jasno prenaša svoje misli tudi drugim.

Tudi novinarji sami so opozorili, da velja časnikarski jezik marsikdaj in marsikomu za preveč zapletenega, zato mnogi terjajo tudi večjo preprostost izražanja. Razumljivo pa temu ni mogoče vedno ustreči, so poudarili v razpravi, saj obstajajo stvari, ki so dejansko precej zapletene. Kljub temu pa si je potrebno pri pisanju prizadevati, da bi tudi o teh zadevah pisali jasno. To pa je mogoče edinole z novinarjem solidnim poznavanjem pro-

blematike in njegovo stoodstotno zavzetostjo, ob kateri bo seveda storil vse, da pride najprej sam stvari do dna.

Ob vsem seveda ne smemo pozabiti, ne da bi želeli kakorkoli opravičevati pogosto slab časnikarski jezik, da so pogoji dela v mnogih slovenskih redakcijah na zelo nizki ravni. Kolegica iz Celja je denimo dejala, da moramo biti novinarji nemalokrat »čudeži v človeški koži«, ki naj bi bili vedno povsod in se vedno spoznali na vse, na vsa dogajanja v naši družbi, na vse probleme, na vse novinarske zvrsti. Resnici na ljubo je treba namreč priznati, da nas je novinarjev premalo, da si ne moremo privoščiti potrebne selekcije, kaj šele ozke specializacije, ki bi bila pravzaprav pogoj zares kvalitetnega dela. Ko že govorimo o lepi slovenščini oziroma pogosto o slabem jeziku v novinarstvu, naj omenimo le še to, da si precej slovenskih redakcij ne more »privoščiti« niti lektorja. Razumljivo pa vse povedano ne opravičuje nikogar. Govori še bolj v prid temu, da storimo slovenski novinarji vse za čistejšo in bolj slovensko pisanje. Zato so novinarji tudi soglasno podprli predlog, da bi problematiko časnikarskega jezika obravnavali tudi na prihodnjih študijskih dneh, posvečenih spominu Mitje Gorjupa.

VI. festival Revolucija in glasba

Mitja Gobec

Letošnje prireditve festivala Revolucija in glasba so delno že odrazile novo programsko zasnovo, ki predvideva poglobitev vsebine in širjenje okvira prireditve festivala z združevanjem več umetnostnih zvrsti. Sporočilo revolucionarne misli na letošnjih prireditvah festivala je bilo v sožitju polpreteklih in sedanjih umetniških stvaritev, ki so jih izvajali profesionalni in ljubiteljski ansambli in solisti. Na novi samostojni prireditvi smo letos prvič slišali pihalne orkestre, na koncertu v Celju in na koncertu v Trbovljah. Igrali so orkestri iz Trbovelj, Jesenic, Hrastnika in Raven na Koroškem. V svoj program so vključili skladbe iz obdobja NOB in skladbe, ki so bile motivirane z bojem proti okupatorju, so pa nastale mnogo kasneje. Prispevek mladih in najmlajših k festivalu je bila samostojna prireditev v Ribnici, ponovljena v Koročevju. Mladinski zbori iz Lucije, Raven, Ljubljane, Maribora, deklitski zbor iz Tolmina in otroška folklorna skupina iz Ljubljane so s svojimi prisrčnimi in kvalitetnimi izvedbami vnesli v program tisto razsežnost, ki je za mladi rod najpomembnejša: ohranjanje tradicij, na čemer naj bi gradili svoj ustvarjalni odnos do sodobne domače in tuje revolucionarne pesmi.

Koncert zborov odraslih, ki sodi v program že od vsega začetka festivala, je bil torej letos že šestič, v Postojni in Ajdovščini. Slednja je gostiteljica zborov vsako leto. Letos so nastopili: Partizanski pevski zbor iz Ljubljane, akademski pevski zbor Boris Kraigher iz Maribora, moški pevski zbor Srečko Kosovel iz Ajdovščine, ženski pevski zbor Collegium musicum iz Beograda in mešani pevski zbor Obala iz Kopra. Med posameznimi nastopi zborov so bili predstavljeni tudi odlomki še neob-

NAGRADA AVNOJ Partizanskemu pevskemu zboru Ljubljana. V svečani številki DE pred praznikom republike smo obširno pisali o tem zboru, žal pa do takrat še niso bili razglašeni letošnji dobitniki nagrade AVNOJ, med katerimi je tudi Partizanski pevski zbor Ljubljana. Številnim čestitkam se pridružujemo tudi mi v uredništvu. Na sliki: pevka vaja pred koncertom v Postojni in Ajdovščini, kjer sta bila koncerta zborov odraslih letošnjega VI. festivala Revolucija in glasba.

javljene partizanske lirike. Brala sta jih igralca Ivo Ban in Jana Habjanova.

V okviru festivala je bil tudi koncert popevk na angažirana besedila, kar je tudi novost. Koncert je bil v Krškem, izvajalci pa so bili jugoslovanski pevci zabavne glasbe in Plesni orkester RTV Ljubljane.

Festivalne prireditve sta začela in zaključila Simfonični orkester Slovenske filharmonije in Komorni zbor RTV Ljubljana, ki sta na koncertih v Zagorju in Ljubljani izvedla dve instrumentalni deli in Alojza Srebotnjaka kantato »Ekstaza smrti«.

Festival Revolucija in glasba skrbi v svojem programu tudi za nastajanje novih umetniških

stvaritev. Vsako leto naroča slovenskim skladateljem različne skladbe in jih s tem vzpodbuja k ustvarjanju na kvalitetne literarne predloge. Letos smo na koncertih slišali že nekaj prvih izvedb takih naročil.

Festival Revolucija in glasba si torej zastavlja različne programske cilje in tako v glasbeni govorici združuje naprednost preteklih in sedanjih ustvarjalnih odzivov.

Kulturno pismo iz Krke

Spoštovana tovarišica urednica,

odkar ste zadnjič z nami sodelovali, je minilo že kar precej časa, zato smatram za svojo dolžnost, da vas vsaj malo informiram o našem sedanjem kulturnem delovanju, saj ste nas s svojimi misljenji in dejanji tudi vi bodrili in spodbujali.

Se vedno so naša izhodišča enaka tistim, ki smo jih opredelili v dokumentu »Dolgoročna usmeritev kulturne vzgoje in delovanja v Krki«. Kot je morda ob sprejetju navedenega dokumenta izgledalo vse preveč iluzorno in idealistično pa moram reči, da se načrtovano delo v pretežni meri izvaja v aktivnostih, katere smo načrtovali znotraj Krke, da pa se v manjši meri uresničujejo tiste načrtovane naloge, kjer se delavci Krke srečujemo z delavci drugih temeljnih organizacij izven Krke, pa najsi bo to v regiji ali republikah. Osebnost smatram, da je sedanje srednjoročno obdobje preveč orientirano k gradnjam in usposabljanju kulturnega prostora, da finančne obveznosti skoraj v celoti okupirajo delegate in organizatorje kulture in da tako vsebina kulturnega delovanja, soustvarjanja kulturnih dobrin in aktivno sprejemanje kulture ostaja v ozadju. Prav zaradi tega je množičnost izkoriščanja kulturnih dobrin še vse prej ko sprejemljiva.

No, ni namen tega mojega pisma posegati v širše kulturne probleme, pač pa vas želim seznaniti, da v sami Krki kulturno delovanje dobiva vedno nove razsežnosti. Pevski zbor prepeva, da je veselje, kadrovska je okrepljena in če bo našel letos zastavljeni repertoar, bomo poskrbeli, da se predstavi tudi širši slovenski javnosti. Sicer pa zbor že več let neguje in vzdržuje odnose z Danico iz Šentvida na Koroškem, z društvom »Dr. Mladen Stojanović« iz Prijedora ter drugimi društvi občin, ki so vključene v skupnost občin »Bratstva in enotnosti« (šest obmejnih občin Slovenije in Hrvaške). Še več njegove druge aktivnosti, kot npr. nastopanje pred delavci drugih OZD, sodelovanje na skupno organiziranih slovesnostih, pevskih prireditvah in podobno — pa bi sivo pomagajo premagovati ozkost medsebojnih odnosov, krepijo

prijateljstvo in s tem se lažje odprejo marsikatera vrata za skupno delo.

Z instrumentalnimi ansambli so še vedno težave. Ocenjujemo, da bo problem glasbe rešljiv v Novem mestu le s skupnimi močmi. Veliko pričakujemo od Glasbene šole in aktivnosti mladinskih organizacij. Na tem področju nam v Krki primanjkuje kadrov, ki bi znali povežati posameznike in ki bi strokovno vodili glasbi zapisane delavce.

Likovnim delom posvečamo vedno več pozornosti. V avli upravne stavbe v Ločini in na Titovi 99 v Ljubljani se vrstijo mesečne razstave slik, umetniških fotografij, predmetov uporabne umetnosti itd. Letos smo prvič pripravili svobodno slikarsko akademijo slikarjev ki kot izrazno sredstvo uporabljajo akvarel in risbo. 16 slikarjev je ustvarilo 204 del, od tega jih bo 36 ostalo v prostorih Dolenjskih in Šmarjeških Toplic, precej del pa so odkupili delavci Krke za svoje domove po ugodnih prodajnih pogojih. Svobodna slikarska akademija je potekala uspešno in v zadovoljstvo slikarjem in nam. Tako smo se skupno odločili, da bo postala tradicionalna, v njej pa naj bi v vedno večji meri sodelovali tudi mladi obetajoči umetniki. Naj v zvezi z likovnimi deli omenim še, da se redno odkupuje po nekaj umetniških del na leto in da s tem stalno povečujemo fond umetnin Krke ter da navezujemo odnose z drugimi kolonijami in galerijami in da si pravkar prizadevamo iz depozit pridobiti ca. 160 njihovih slik za delovne prostore Krke (na reverz).

Knjiga je tudi dosegla svoj prodor med delavce Krke. Letno organiziramo štirikrat prodajo knjig znotraj Krke. Izbor knjig je pod strokovnim vodstvom, prodajo pa poizrtvalno pripravi novomeška prodajalna knjig. Letos smo prvič priredili tudi »Dolenjski knjižni sejum od maja — do maja«. Kot že naslov pove, se na sejmju predstavijo dela, ki izidejo od maja do maja. V času sejma je bilo vse živo. Podelitev bralnih značk, srečanje z Ingoličem, Branko Jurca, Grafenauerjem in novomeškimi literati ter javna tribuna v prisotnosti Bena Zupančiča. Ocenjujemo sejam zelo pozitivno in tudi ta naj bi postal tradicionalen. Posebej

naj naglasim, da je pri akcijah v zvezi s knjigo vedno posebna pozornost posvečena družboslovni literaturi, ki tudi na ta način postaja bolj vsakdanje uporabna.

Na področju gledališke dejavnosti smo precej šibki in tudi to bo možno uspešeneje reševati le v okviru Novega mesta. Razen abonmajev, ki pa jih ni možno šteti za množično akcijo, si prizadevamo izboljšati udeležbo naših delavcev na vseh kulturnih prireditvah (popusti pri vstopnicah, informiranje o predstavi, predstavitev umetnikov v tovarniških glasilih itd.). Ena od težav, ki jo tu srečujemo, je tudi ta, da v Novem mestu še nimamo kulturnega koledarja. Predstave novomeškega amaterskega gledališča so v našem abonmaju tudi zajete. Naj omenim še, da dostojno proslavimo jubileje, da je ob otvoritvi vsake razstave kratek kulturni program, na katerem se predstavljajo posamezni umetniki (npr. harfistka, pihalni kvartet itd.).

Naj vam še povem, da nadaljujemo v Krki z gradnjo Starega gradu, da smo zbrali in pripravili za izdajo zgodovino farmacije na Dolenjskem, da smo med pobudniki in sofinancerji potujoče knjižnice Novo mesto in da si prizadevamo v naših medsebojnih odnosih, v obnašanju, propagandi in drugod poslovali kulturno.

Konec decembra bomo imeli tudi občni zbor KUD, na katerem bomo o našem dvehletnem delu še podrobneje spregovorili, pa tudi mnogo bolj kritično, kot sem vam v tem pismu napisala. Dobro se zavedam tudi vseh naših pomanjkljivosti pri kulturni vzgoji in delovanju, tudi tega, da so kulturne dobrine še za mnoge delavce neznanka ali luksuz. Prav zato s kulturnim delovanjem v Krki resno in sistematično nadaljujemo.

Lepo vas pozdravlja
JOŽA MIKLIČ

Ljutomer

Srečanje »Vesne« in »Panonije«

V tradicionalnem, vsakoletnem srečanju sindikalnih organizacij trgovskega podjetja Vesna iz Ljutomera in Mercatorja — TOZD Panonija iz Ptujja — sta se ekipi pomerili v kegljanju in streljanju z zračno puško. Domačini, Ljutomerčani, so bili boljši v kegljanju, saj so podrli 2530 kegljev, Ptujčani pa 86 manj. Zelo razburljivo je bilo srečanje strelcev, kajti šele »po podaljšk« (najprej je bil rezultat neodločen) so zmagali domačini za vsega tri kroge...

V konkurenci posameznikov

se je pri kegljačih najbolj odrezal Ptujčan Čeh, ki je zmagal pred domačinoma Mavričem in Rajnarjem, medtem ko je bila pri posameznikah daleč najuspešnejša Olga Lasbahe (Vesna). Tako pri moških, kot pri ženskah so prva mesta v streljanju z zračno puško odnesli Ljutomerčani. Rudolf je zmagal pred Hvalcem (Panonija) in Rauterjem (Vesna) ter Žumanova (Vesna) pred Brazivškovo (Panonija) in Berdenovo (Vesna).

NIKO ŠOŠTARIČ

Na tradicionalnem športnem srečanju ELME je letos sodelovalo 90 delavcev, ki so se pomerili v malem nogometu, odbojki in kegljanju. Najuspešnejši so bili zastopniki Elektromateriala iz Lendave, ki so odnesli lovoriko v vseh treh panogah. Uspeh predstavnikov Elektromateriala ni naključen, saj posvečajo tu organizaciji rekreacije precejšnjo pozornost. Na našem posnetku so najboljši nogometaši omenjenega delovnega kolektiva. Tekst in foto: Jože Žerdin.

Postojna

Tretji pokal Gradnjam

V Postojni se nadaljuje letošnje delavske športne igre. Zaključena so tudi tekmovanja v krosu in v vlečenju vrvi. Za kros, ki je bil na postojnski trim stezi istočasno z akcijo »hoja in tek na smučeh«, je bilo prijavljenih enajst sindikalnih organizacij, tekmovanja pa se jih je udeležilo le šest. Vsekakor zelo neresna poteza ljudi, ki v delovnih organizacijah skrbijo za rekreacijo delavcev!

V posameznih kategorijah so zmagali pri moških Žitko — Triglav, Otoničar — LIV in Milavčič — Postojnska jama. V ženski konkurenci pa se je v prvi kategoriji najbolje odrezala Rodica — Javor, v drugi pa Gorup — LIV.

Precejšnjo mero neresnosti so pokazale tudi ekipe v vlečenju vrvi. Za prijetno družabno tekmovanje se je prijavilo enajst ekip, nastopili pa sta le dve: predstavniki Nanosa in Gradnje. Z 2:1 so zmagali tekmovalci SGP Gradnje in tako že trikrat zapored osvojili pokal (pred tem so zmagali še v nogometu in roketu).

V točkovanju za velik prehodni pokal vodi po 16 disciplin Postojnska jama (ki si je že zagotovila prvo mesto, saj ostane le še tekmovanje v odbojki za moške in ženske) s 70 točkami pred Javorjem 50, Gradnjami 35 točk itd.

E. P.

Muta

Vse močnejša udeležba

Pregled športnih dejavnosti zadnja leta kaže, da je udeležba na najrazličnejših športnih prireditvah, ki jih organizirajo delovne ali druge organizacije, vse bolj množična. To dokazuje tudi pravkar končano odprto tekmovanje v namiznem tenisu na Muti.

Če se je pred letom v tem športu pomerilo le nekaj delavcev Gorenja ter domače mladine, je na letošnjem srečanju sodelovalo že 78 tekmovalcev, med njimi tudi 12 deklet.

Zanimiva je tudi struktura, kajti tekmovalci vseh starostnih skupin so skorajda številčno enaki.

Čeprav so se za dobre uvrstitve borili predstavniki iz vseh delovnih organizacij, so bili že po tradiciji najuspešnejši tekmovalci mladine iz kraja Muta. Zmagal je Silvo Likar, pred Hrabrom Tratnikom in Mirkom Likarjem. Na četrto mesto se je uvrstil Vojko Lukner iz Radelj.

Ob tem je zanimivo, da ima tudi letošnji zmagovalček že vrsto let najtežjo borbo prav s svojim mlajšim bratom.

Animatorji telesne kulture pa v tem času že pripravljajo »zimsko rundo« športnih tekmovanj med delovnimi organizacijami v občini Radlje.

kv

»Planiranje« od danes na jutri

Andrej Ulaga

Letošnjega največjega zveznega posveta o športni rekreaciji v organizacijah združenega dela, bil je poleti v Rovinju, se je udeležilo več kot 400 predstavnikov delovnih kolektivov, najrazličnejših telesnokulturnih društev in organizacij, samoupravnih interesnih skupnosti in strokovnjakov s področja aktivnega oddiha in športne rekreacije. Ker je v razpravi sodelovalo blizu 60 predstavnikov iz vseh naših republik in pokrajin, da skoraj tolikšnega števila referatov in poročil niti ne omenjamo, je imela posebna komisija sveta zveze sindikatov Jugoslavije nemalo dela, da je iz obsežnega gradiva izluščila najbolj bistveno.

Razumljivo, povzetek v marsičem ni presenetljiv. Podčrtuje vse večji pomen skrbi za zdravo življenje naših delovnih ljudi, govori o uspehih, ki jih beležimo na tem področju, istočasno pa opozarja na slabosti, to je na probleme oziroma neuresničene namere, s katerimi brez pravega vzroka, še bolj povedano v svojo škodo, odlašamo iz leta v leto. Spomnimo le na nekatere.

Zelo zgovorna je denimo, ugotovitev, da se v večjem delu kolektivov pogovarjajo o rekreaciji zaposlenih le »od danes na jutri«. Zato bi tudi, razen ob redkih izjemah, skoraj ne mogli govoriti o planiranju, o dolgoročnejših prizadevanjih. Kaj to pomeni, je znano. Med drugim to, da je dandanes še vedno povsem nemogoče usklajevati delo vseh, ki naj bi skrbeli za rekreacijo zaposlenih in občanov sploh. Če delovne organizacije, krajevne skupnosti, športna društva nimajo svojih planov, potem od vzajemnega dela, od sodelovanja in ne vem česa vse še, ne more biti prave koristi. Torej planiranje, načrtovanje, vzajemno delo — nedvomno še vedno ena izmed najbolj šibkih točk na področju skrbi za rekreacijo zaposlenih!

Tudi vsebina dela je v mnogih naših organizacijah združenega dela upravičeno zelo sporna. Gre za ozkost, trdovratno oklepanje močno zastarelega. Če so bile sindikalne športne igre pred več deset leti, kot edina oblika dela, razmeroma zelo spodbudne, danes niso več. Nihče sicer ne zatrjuje, da bi bilo potrebno priljubljene sindikalne športne igre ukiniti ali nanje po tolikih letih preprosto pozabiti. Ne, sporno je le to, da v številnih delovnih organizacijah poznajo na področju rekreacije le tekmovanja in ničesar drugega. To z drugimi besedami pomeni, da je v vseh teh primerih, ki so žal še vedno v večini, skrb za zdravo preživljanje prostega časa zaposlenih vse preveč borno, lahko bi zapisali, da je praktično brez haska.

Zelo malo smo doslej storili tudi za rekreacijo med delovnim časom. Skoraj nič. Ob tem pa presneto dobro vemo, kako po nekaj urah naprežanja upade delovna storilnost, kako koristne so med delom »minute za sprostitve in rekreacijo«. Pa nič. Pri meri, ko se trudijo, da bi poskrbeli za možnosti aktivnega oddiha med delovnim časom, so žal še vedno tako zelo maloštevilni, da skorajda niso omembe vredni.

Pa kadri? Trudimo se, treba je priznati, da gre za korak naprej. Vendar, če vemo, da celo večina največjih organizacij združenega dela ne premore enega samega poklicnega organizatorja aktivnega oddiha, potlej dobro vemo, pri čem smo. Ni kaj, tudi na tem področju odpovedujemo. Varčujemo na nepravem koncu. Želimo prihraniti nekaj milijonov, pozabljamo pa, da se istočasno odpovedujemo neprimerno večjim zneskom. Kje je tu račun?

Mnogi utemeljeno zagotavljajo, da bi lahko bilo marsikaj precej drugače, precej bolj spodbudno, če bi znali pravilno izkoristiti sredstva informiranja. Pa tudi tega ne znamo, ali pa se nam morda to sploh ne zdi pomembno. Pa se zelo verjetno motimo, krepko motimo. Skoraj vse, kar znamo prek časopisov in drugih sredstev javnega obveščanja »spraviti med ljudi«, so številke in rezultati, ki pa so za veliko večino ljudi v celoti nepomembni. Pozabljamo pa na bistveno, to je na prosvetljevanje, učenje, izobraževanje. Saj je pravzaprav glavni kamen spotike vsega še vedno v tem, da premalo vemo, da smo še vedno premalo seznanjeni s pomembnimi stvarmi, ki jih praksa že od nekdaj samo potrjuje.

predelava lesa
ljubljana
langusova 8

Naš program:

- notranja oprema — sestavljivo pohištvo sistem ABC (diploma beograjskega sejma in diploma jugoslovanskega Dizajn centra), sistem HOPO (dobitnik ljubljanskega zmaja in drugih priznanj in pohištvena oprema po naročilu)
- lesena galanterija — obešalniki (priznanje jugoslovanskega Dizajn centra)
- stavbno pohištvo — okna in balkonska vrata
- tesarski izdelki — klasične konstrukcije, lepljeni leseni nosilci za vse razpone do 100m, vikend hišice ter žagan les listavcev in iglavcev

Priljubljeno, sodobno urejeno gostišče s prenočišči, z veliko verando in teraso, skladiščem ter funkcionalno opremljeno je naprodaj ali pa ga damo v najem osnovnim sindikalnim organizacijam. Zaposleni lahko po želji ostanejo v delovnem razmerju. Informacije lahko dobite na telefon: (061) 555-246. Cenjene ponudbe pa pošljite pod šifro »Mali Lošinj-Čunski«.

Akcija »hoja in tek na smučeh« osvežujoča novost v naši telesnokulturni praksi (I.)

Da bi bilo med nami čimmanj zapečkarjev!

Herman Berčič

Z vsakim dnevom bolj ugotavljamo, da se premalo gibljemo, da je naše življenje preveč pasivno in da si tako ne ustvarjamo potrebnih dražljajev za boljše delovanje srca, dihal, živčno-mišičnega sistema itd. Vse to vpliva na neugodno zdravstveno stanje občanov in na raven njihovih psihofizičnih ter delovnih sposobnosti.

O koristi teka, ne samo tistega, ki mnogim služi za pripravo na sezono smučkega teka, je bilo že veliko napisanega, vendar kljub temu vedno znova ugotavljamo, da Slovenci še nismo narod tekačev in da se le manjše število občanov načrtno ukvarja s tekom. Tako je še premalo rekreacijskih skupin, ki v program svoje vadbe vključujejo tudi tek, bodisi na atletski stezi, bodisi na travnatih in gozdnih površinah.

Tek podaljšuje in bogati življenje

Tek je temeljna sestavina gibalne omike, je zapisal znani pedagoški in telesnokulturni delavec in dodal, da nam tako pomembno dediščino narave, kot je tekanje, skakanje in preskakovanje, čedalje bolj hromi sodoben način življenja.

To pomeni, da človeku krnijo naravne gibalne sposobnosti in da se vedno bolj oddaljuje od narave in prvobitnega načina gibanja. Očitno se še premalo zavedamo zdravstveno varovalne vrednosti teka, poleg tega pa pri teku ne moremo govoriti o posledicah socialne diferenciacije, saj glede opreme ne more biti bistvenih razlik, kot je to, denimo, pri smučanju.

Teku bi morali biti zvesti vse življenje in veliko vrednost teka spoznati že v osnovni šoli. Z drugimi besedami to pomeni, da bi morali odnos do teka oblikovati že v osnovni šoli, tako da bi kasneje le-ta vedno bolj postajal sestavni del življenja večine prebivalstva.

Pri teku čez drn in strn gre za poigravanje s hitrostjo, kot v prirodi doživljamo vedrino gozdnega okolja in si s tekom po travnikih podaljšujemo življenje.

Številni raziskovalci, zdravniki, fiziologi in drugi poudarjajo, da vsebinsko primerno oblikovana rekreacijska vadba, kjer ima tek velik pomen, lahko človekovo življenje podaljša za deset do dvajset let.

Tek prav gotovo ugodno vpliva na organizem in mnogi, ki precej svojega prostega časa posvetijo teku, pri taki vadbi govorijo o čustvu

mišične radosti, o čustvu gibalne slasti in o drugih ugodnih počutjih, ki jih izjove zmeren tek v naravi.

Nedvomno ima tek, gledano s fiziološkega stališča, veliko ugodnih učinkov na organizem, kot so boljše in bolj ekonomično delovanje srca in ožilja, dihal ob večanju vitalne kapacitete, ohranjanju in boljšem delovanju živčno-mišičnega sistema, prebavil itd.

Praksa in življenje terjata vedno nove pobude tudi pri teku

Ta kratek oris pomena teka se nam je zdel potreben, da bi lažje razumeli in še bolj usmerili številne akcije s področja športne rekreacije v pridobivanje aerobnih sposobnosti naših občanov.

V zadnjem času ugotavljamo, da prihaja do znatnega števila akcij, kjer je v ospredju tek, ali pa do drugih aktivnosti, ki izboljšujejo ohranjanje funkcionalne sposobnosti udeležencev.

Med p. vimi naj omenimo različne pomladanske in jesenske kroso stalno akcijo »Teci«, ki je med trimskim akcijami sicer zaživel, vendar pa se zaradi različnih vzrokov ni bolj razmahnila.

Nadaljevanje prihodnje

Primorski Slovenci pod fašizmom (1918—1941)

(VI.)

Močnejši od groženj in terorja

Milica Kacin — Wohinz

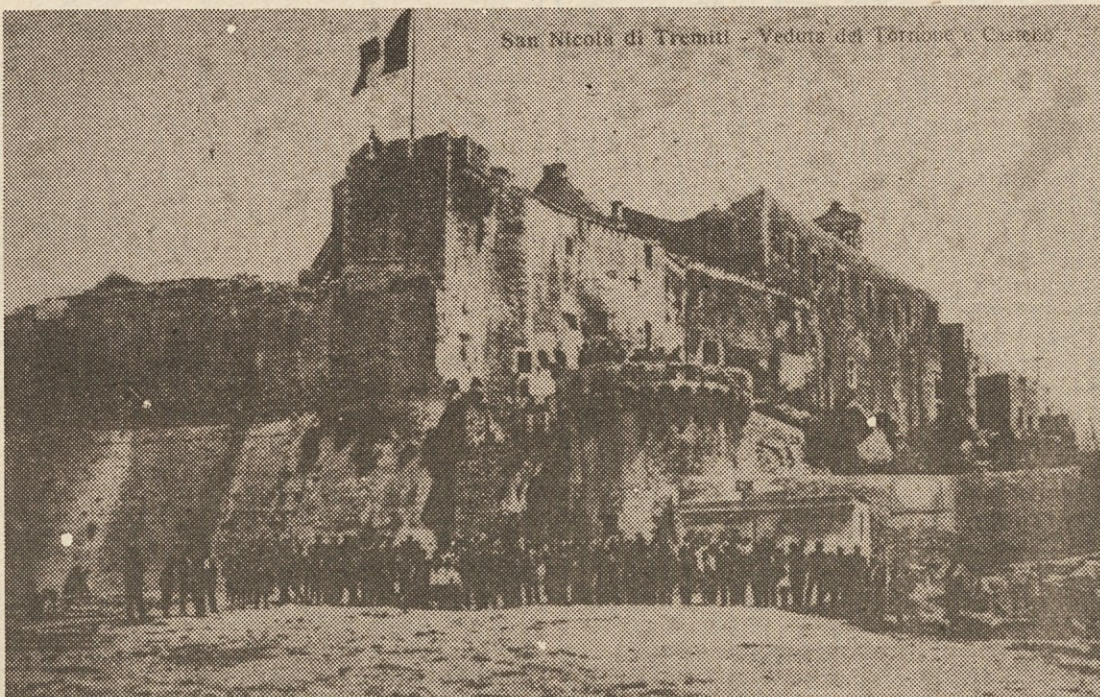
Za poitalijančevanje in fašizacijo slovenske mladine so delovale posebne ustanove in organizacije. Za predšolsko mladino je že pred vojno delovala Lega nazionale, leta 1919 pa se ji je pridružila še Opera nazionale di Assistenza all'Italia Redenta, ki je po letu 1929 prevzela vso skrb za otroške vrtce in rekreacijske zavode ter za tečaje italijanščine za odrasle. Poleg rednih vzgojnoizobraževalnih ustanov, namenjenih italijanizaciji prebivalstva, so intenzivno delovale še množične organizacije fašistične stranke, ki naj bi mladino tudi fašizirale. Predšolske otroke je od 1936. leta dalje povezovala organizacija »Figli della Lupa« (otroci volkulje), šolske otroke od 1926. leta dalje pa organizacija »Balilla« za dečke in »Piccole italiane« za deklice, vojaško organizirana »Avanguardia fascista« je povezovala mladince od 14. do 18. leta, dekleta v isti starosti pa je včlanjevala organizacija »Giovani italiane«. Vse te organizacije so bile od 1937. leta povezane v zvezi liktorske mladine — »Gioventù italiana del Littorio« — GIL, medtem ko je za univerzitetno mladino obstajala organizacija »Gruppo universitario fascista« — GUF. Čeprav je bil vpis v organizacije načeloma prostovoljen, so oblasti, fašistična stranka, učitelji in drugi priseljenci tako pritiskali, da praktično noben otrok ni mogel ostati zunaj fašističnih organizacij. Z vpisom so bili namreč povezani tako rekoč vsi življenjski pogoji: zaposlitev, licence za obrt, krediti, štipendije, podpora, letovanja, bivanja v dijaških domovih in podobno. Obvezna pa je bila udeležba na predvojaških in vojaških tečajih in vajah, ki so se jih od 1927. leta morali udeležiti vsi moški od 18. do 55. leta starosti.

Slovenščino kot uporabni jezik strank so odpravili s sodišč že leta 1922, uradno pa z odlokom leta 1925. Iz javnih uradov je slovenščino postopoma izrinjal že sestav uradniškega osebja, po uveljavitvi pokrajinskega in občinskega zakona leta 1923 pa je italijanščina tudi uradno postala edini uporabljeni jezik v uradih. Obenem so odstranili tudi slovenske napise in izveske na trgovinah, gostilnah in drugih lokalih, po letu 1930 pa je bila italijanščina predvidena celo za nagrobne spomenike.

Krajevna imena so oblasti začele poitalijančevati že takoj po okupaciji, odlok fašistične vlade z dne 27. aprila pa je preimenovanje uzakonil. Za poitalijančenje priimkov je bil 7. aprila 1927. leta izdan odlok, ki je določal, da se obvezno spremenijo v prvotno obliko vsi priimki italijanskega ali latinskega izvora, ki so bili v preteklosti »potujčeni« ali »popačeni«, poleg tega pa se na prošnjo posameznikov italijanizirajo tudi priimki tujega izvora. Na podlagi tega odloka je posebna komisija ugotavljala italijanski izvor tudi od nekdanjih slovenskih priimkov in predlagala spremembe, v mnogih primerih pa so oblasti s pritiskom dosegale, da so ljudje sami zaprosili za spremembe. Tako je bilo samo v tržaški pokrajini do leta 1931 izdanih 15.000 odlokov o spremembi priimkov, v Istri pa do leta 1933 56.000 odlokov, ki so seveda zadevali vse družinske člane. Proces poitalijančevanja priimkov se je nadaljeval vsa naslednja leta, od leta 1928 pa se je razširil še na osebna imena. Odlok je prepovedoval staršem dajati otrokom »smešna« imena ali taka, ki utegnejo »zaliti javno mnenje«: tako poslej novorojenci niso smeli več nositi imen slovanskega izvora.

Proti slovenskim in hrvaškim društvom, prosvetnim, telovadnim, pevskim, športnim, mladinskim itd. je oblast še pred fašizmom nastopala predvsem s policijskimi ukrepi, z ukinitvijo posameznih društev, s prepovedmi ustanovitve novih, s prepovedjo prireditelj, javnih manifestacij in s preiskavami društvenih sedežev. Obenem so prav proti društvom razsajali fašisti ter požigali domove, sedeže, knjižnice itd. Mnoga društva so bila uradno razpuščena že v letih 1924—1926, med njimi Zveza jugoslovanskih učiteljskih društev. Smrtni udarec so preostala društva doživela po sklepih fašističnih tajnikov leta 1927. V okrožnici ministrstva za notranje zadeve prefektom obmejnih pokrajin je rečeno, da niso učinkoviti, zato je potrebno uveljaviti »nove in bolj energične ukrepe proti slovanskim društvom«, ki so, izkoriščajoč dobroto oblasti, sama pokazala, da so »jedro političnega odpora, bolj ali manj prikrita središča iredentistične propagande, žarišča nezadovoljstva in nezaupanja do vsega, kar je italijansko. Njihova edina naloga je odtegovati od nas državo in ga ločiti od preostalega dela dežele in države, zaradi tega jih ne moremo več trpeti.«

Do leta 1928 so bila torej vsa društva razpuščena, in to ne le politična, kulturna, izobraževalna in telovadna, temveč tudi gasilska, podporna in dobrodelna. Po nekaterih ocenah je bilo razpuščenih več kot 500 društev in blizu 450 knjižnic. Podrobna raziskava bo bržčas pokazala, kako je bilo do zadnjega slovenskega naselja razvejano društveno de-

Interniranci na otoku Tremiti

Izobraževalno društvo v Zakojci

lovanje, ki je obsegalo prav vse panoge življenja. Kot kažejo dokumenti, je bila povezava slovenskega prebivalstva ne glede na svetovne nazore, v tej obliki popolna.

Zadnja so prišla na vrsto politična društva Edinost v Trstu, v Gorici in v Istri. Razpuščena so bila na jesen 1928. leta. Resda so se obdržala dlje kot druge italijanske demokratične stranke, ker so izražala lojalnost fašističnemu režimu. Enaka usoda je zadela slovenske zadrugne zveze v Trstu in Gorici, čemur je sledila postopna likvidacija posameznih zadrug; izpeljali so jo fašisti, ki so se vrnili v njihova vodstva. Leta 1937 je delovalo še 55 slovanskih hranilnic in posojilnic, vse druge so bile v likvidaciji. Le Tržaška hranilnica in posojilnica ter Trgovsko obrtna zadruga sta kljubovali pritisku do leta 1940.

Premoženje razpuščenih društev in ustanov so oblasti zapolnile in izročile fašističnim organizacijam. Med njimi je bila rekreacijska ustanova »Dopolavoro«, ki jo je fašistična stranka ustanavljala po slovenskem podeželju, da bi z zabavnimi prireditvami pritegnila v svoje vrste čim več prebivalstva in mu vcepila fašističnega duha. »Dopolavoro« se nikoli ni posrečilo izpolniti te naloge, povezoval je le Italijane, medtem ko so ga Slovenci bojkotirali.

Slovenski tisk, glasnik slovenskega narodnega mišljenja in delovanja, je bil prav tako izpostavljen fašističnemu nasilju. Po letu 1922 je začela delovati cenzura, vrstile so se zaplembe posameznih števil, opomini in sodni procesi proti urednikom. Leta 1926 so zatrli nekatere časopise vzgojno-zabavne narave, konec je bilo tudi legalne izdaje komunističnega časnika Delo, ki so ga imeli fašisti še posebej na piki zaradi širjenja komunizma in protifaš-

istične propagande. Preostali listi so bili ukinjeni v letih 1927 in 1928, čeprav so si uredništva prizadevala, da bi bila glasila apolitična in so se izogibala slehernemu sestavku, ki bi utegnil prizadeti oblasti. Med pomembnejšimi časopisi so prenehali izhajati dnevnik Edinost, tedniki in revije Goriška straža, Pučki prijatelj, Istarska riječ, Novice, Mali list, Gospodarski vestnik, Gospodarski list, Naš glas, Ženski svet, Učiteljski list, Pravni vestnik, Naš čolnarič in Zbornik svečnikov sv. Pavla: Leta 1929 so torej ostali primorski Slovenci brez glasila v svojem jeziku, to pa je pomenilo, da so bili tudi brez najosnovnejših informacij o dogajanju doma in v svetu. Zastopnik krščanske socialne struje Engelbert Besednjak je po sklenitvi lateranskega pakta med italijansko državo in Vatikanom leta 1929 dosegel, da je Mussolini dovolil izdajo katoliških tednikov Novi list in Istrski list ter mesečnika Družina. Čeprav so ti novi časopisi smeli objavljati zgolj vsakdanje novice, so bili že naslednje leto ukinjeni.

Le slovenska knjiga se je vsaj do neke mere obdržala vso dobo fašističnega režima. Knjižni fond, ustvarjeni v preteklosti, so bili večinoma uničeni in požgani, vendar so ljudje poskrili mnoga dela, ki so pozneje zaupno krožila iz rok v roke. Izdajanje slovenskih knjig z zakonom sicer ni bilo prepovedano, a so jo spremljale velike težave — od cenzure, zaplomb celotnih naklad, prepovedi prodaje, hišnih preiskav, do policijskih ukrepov proti piscem, urednikom, založnikom in razpečevalcem. Glavni udarci so bili namenjeni založbam — Mohorjevi družbi, Goriški matici, Sigmii, Luči — ter pisateljem. Znana je pisateljska pot Franceta Bevka, ki so jo spremljali opomini, večmesečni zapor, pregon iz Trsta v Gorico in slednjič internacija. Njegovo delo Kaplan Martin Čedermac, ki opisuje prav usodo slovenskega jezika in knjige pod Italijo, je

izšlo pod psevdonimom v Ljubljani. Delno izboljšanje za slovensko knjigo in tisk je nastopilo po sklenitvi prijateljskega pakta med Italijo in Jugoslavijo leta 1937, ko je vsaj do neke mere smel prihajati čez mejo slovenski tisk in so bili omiljeni ukrepi proti izdajanju domačih del.

Pod fašistično vladno se je sistematično izrivanje jezikovnih pravic razširilo tudi na cerkev. Civilne oblasti sicer niso imele pravice neposredno posegati v cerkvene razmere, le-te so bile odvisne od cerkvenih poglavarjev, škofov in Vatikana, zmeraj pa je bila možnost pritiska tako na politiko škofov kakor na vernike. V istrski škofiji se škof Pederzoli sicer ni zavzemal za raznarodovalne akcije, vendar se tem težnjam ni upiral, zato se je hrvaščina moral naglo umikati iz cerkvenih obredov, hrvaške duhovnike pa so zamenjali italijanski. V reški škofiji je škof Antonio Santin aktivno sodeloval v fašistični raznarodovalni politiki, prepovedal je opravljanje obredov in verouka v slovenščini in hrvaščini in poskušal načrtno odstranjevati slovenske in hrvaške duhovnike. Tržaško-koprsko škofijo je že v prvih letih po vojni prevzel italijanski škof Angelo Bartolomasi, ko se je slovenski škof Andrej Karlin moral umakniti pod pritiskom tržaških italijanskih nacionalistov in fašistov. Bartolomasi je naslednik Luigi Fogar se je energično zavzemal za jezikovne pravice neitalijanskih vernikov in obsojal fašistično nasilje v cerkvi. Čeprav je ta njegova politika izvirala predvsem iz težnje, da cerkev obdrži vpliv na ljudi, ki so se zaradi nasilja oddaljevali od nje in se približevali komunizmu, in čeprav je v daljši perspektivi tudi sam predvideval asimilacijo s postopno in umirjeno politiko, so ga fašisti leta 1936 prisilili, da je odstopil. Največjo oviro za uresničevanje raznarodovalne politike je predstavljala goriški nadškof Fancišek Borgia Sedej, edini Slovenec, ki se je obdržal na škofovskem mestu do leta 1930. Slovenskega narodnega gibanja, v katerem so aktivno sodelovali slovenski duhovniki, ni neposredno podpiral, toda že dejstvo, da ga je dopuščal in da se je zavzemal za jezikovne pravice prebivalstva, je leta 1923 sprožilo ostro kampanjo fašistov, oblasti in nekaterih italijanskih duhovnikov za njegovo odstranitev. Leta 1930 je odstopil na pritisk Vatikana, sledil mu je nadškof Carlo Margotti, medtem ko je tržaško-koprsko škofijo prevzel reški škof Santin. Oba sta bila protislovansko in prorožimsko usmerjena tako da je bila odtlej raznarodovalna politika tudi uradno uveljavljena v cerkvi. To je omogočil lateranski konkordat, sklenjen leta 1929 med Vatikanom in italijansko državo. Če je Vatikan dotlej vsaj načelno obsojal raznarodovanje slovenskih in hrvaških vernikov, se je s konkordatom odrekel vsakršnemu nasprotovanju fašistični politiki na tem področju. Zrtev te spremembe je bil prav nadškof Sedej. Ni torej naključje, da so ukrepi cerkvenih oblasti v Julijski krajini v skladu z ukrepi civilnih oblasti grobo posegli v jezikovne pravice neitalijanskih vernikov, da se tudi cerkev poitalijanči. Ta politika se je leta 1933 razširila tudi na Beneško Slovenijo. Beneški Slovenci, v sestavi italijanske države od leta 1866, so le v cerkvi ohranili pravico do javne uporabe svojega jezika. S prepovedjo pridig, pesmi, molitve in verouka v slovenščini jim je oblast odvzela še zadnje, že tako okrnjene možnosti ohranjanja narodne zavesti.

Z uničenjem politično-kulturne nadstavbe v letih 1927—1928 je fašizem resda eliminiral vse, kar bi utegnilo pričati o obstoju nacionalnih manjšin v Italiji, vendar tega obstoja dejansko ni mogel zbrisati, ker se je boj za obrambo narodnosti preselil v ilegalo. Italijanizacijo slovenskega etničnega ozemlja je zato poskušal doseči po poti rušenja gospodarskih temeljev slovenske skupnosti, z razlastitvami, z izseljevanjem in z italijansko kolonizacijo, kar je obubožane delovne množice še neprijetno huje prizadelo kot kratenje nacionalnih pravic.

IV. Protifašistični odpor

Fašistični totalitarni režim, ki je nastal in se vzdrževal z nasiljem, je zbudil odpor naprednih struj v vsej Italiji in jim vsilil svojstvene metode boja. Če so posebne metode odpora veljale za italijanske protifašiste, so tembolj veljale za slovensko-hrvaško narodno skupnost, saj jo je diktatura prizadela z dvojno mero: na gospodarskem in nacionalnem področju. Ta vsestranski pritisk je spodbudil radikalnejše oblike odpora in, kar je najbolj pomembno, zbudil je odpor vseh plasti slovenskega prebivalstva.

Protifašistični odpor primorskih Slovencev se je razvijal prek dveh ilegalnih političnih organizacij — komunistične in narodnorevolucionarne, ki sta imeli bazo v najširših množicah, kjer je nazorska diferencija izgubljala zavoljo skupne bitke za socialne in nacionalne pravice.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Visoki obiski v bazi

Gusti Konkretnež

Javna informativna sredstva nas vsakodnevno skoraj dobesedno zasipajo z vestmi o visokih obiskih v bazi. Vendar pa si porabniki informacij pogosto želimo, da bi bile take informacije bolj konkretne. Prav zato bi bilo primerno, da začnemo visoke obiske v bazi razvrščati v različne skupine. Pravzaprav potrebujemo neke vrste sporazum o enotnih skupnih osnovah in merilih za določanje različne stopnje pomembnosti visokih obiskov. Edino na ta način lahko dosežemo, da ne bomo več pomembnih visokih obiskov v bazi kar na pamet uvrščali med manj pomembne in narobe.

Na osnovi takega sporazuma bi na primer lahko začeli visoke obiske deliti na visoke, srednje in nizke. Posamezno skupino obiskov bi lahko še nadalje delili na tri podskupine. Visoke obiske bi tako delili še na visoko visoke, srednje visoke in nizko visoke obiske. Enako bi delili tudi srednje in nizke obiske.

To bi omogočilo, da bi ob sleherni novici o visokem obisku v bazi vedno natančno vedeli, za kakšen obisk dejansko gre. Toda tudi če smo enotni glede nujnosti in primernosti uporabe predlagane metodologije, problem še zdaleč ni rešen. In zakaj ne? Predvsem zaradi necelovitega pristopa!

Še vedno namreč ni niti približno jasno, kako naj opredeljujemo obiske, ki jih izvajajo običajni delovni ljudje in občani. Težava je namreč v tem, ker se še nismo dogovorili, ali naj te obiske opredeljujemo formalno (tako kot niso, pa naj bi bili) ali dejansko (tako kot so, pa ne bi smeli biti).

Če se sporazumemo, da jih bomo opredeljevali formalno (tako kot niso, pa naj bi bili) potem jih moramo opredeljevati ne le kot visoko visoke obiske (po predlagani metodologiji), temveč kot najvišje visoke obiske. To je nujno, saj sta delovni lovek in občan temeljna subjekta družbenih odnosov, vsega družbenega dela in življenja.

Lahko pa take obiske opisujemo tudi dejansko (tako kot so, pa ne bi smeli biti). V tem primeru pa bi te obiske opredeljevali kot najnižje obiske. Seveda pa odločitev ni tako lahka, kot je videti na prvi pogled. Če dvomite, vas moram opozoriti, da je od te odločitve odvisno, kako bomo nasploh opredeljevali celotno pisano in raznovrstno množico vseh obiskov v bazi.

Ne gre torej le za obiske običajnih delovnih ljudi in občanov v bazi, temveč tudi za celotno množico visokih obiskov. Poenotiti se torej moramo, ali naj vse obiske, od najvišjih do najnižjih, obravnavamo formalno ali dejansko. In kakšne posledice lahko prinese ena ali druga odločitev?

Če se odločimo za formalno obravnavanje obiskov v bazi (tako kot niso, pa naj bi bili), bomo morali na primer obisk občana pri občinski upravi zaradi urejanja svojih davčnih obveznosti opisati kot najvišje visoki obisk. Isto bo seveda veljalo tudi za obisk delegacije krajevnega skupnosti ali temeljne organizacije pri občinski upravi. Tako odločitev bi bila zelo preudarna, saj bi lahko vse ostale visoke obiske še naprej obravnavali enako kot doslej.

Pojavlja se le en sam problem. Kako javnost seznanjati s celotno množico visokih obiskov, saj bi bili v njej zajeti tudi vsi obiski množice navadnih delovnih

ljudi in občanov. Tu pa moramo biti v prvi vrsti stvarni ter priznati, da je to praktično neizvedljivo. Slehera občina bi namreč v tem primeru morala izdajati najmanj en dnevni časopis, imeti pa bi morala tudi lasten radijski in TV studio z več programi. Šestdeset dnevnih časopisov, šestdeset radijskih in TV studiov; to pa je preveč še za najbolj razredno nastrojenega občana.

Ostaja nam torej še druga možna odločitev, da vse obiske v bazi obravnavamo dejansko (tako kot so, pa ne bi smeli biti), saj druge praktične možnosti skoraj ni videti. To pa pomeni, da javnosti ne bomo informirali o posamičnih obiskih, temveč bomo izdajali skupne informacije. Z njimi bomo sporočali, da je na primer toliko in toliko delovnih ljudi in občanov (poimensko jih bomo naštel) obiskalo ta in ta organ občinske uprave. Nadalje bomo javnost seznanjali, da so se občani pri tem zanimali za družbenoekonomski položaj in razvoj svoje občine ter dosegli srednje visoko (da bo bolj konkretno) soglasje o združevanju svojih sredstev s proračunom občine.

Da bi bila novica celovitejša, bomo na primer še dodali, da se je pristojni organ občinske uprave s hvaležnostjo poslovil od svojih gostov — delovnih ljudi in občanov, ki so kljub skopo odmerjenemu času in kopici vsakodnevnih življenjskih ter delovnih tegob obiskali upravo občine.

Seveda pa bi morali v tem primeru dejansko opredeljevati tudi ostale visoke obiske. Javnost bi seznanjali, da so poleg občanov, ki delajo in živijo na območju občine, ta in ta organ občinske uprave obiskali tudi naslednji delavci (poimensko bi jih naštel), ki delajo v posameznih organih in telesih v drugih občinah, republikah ali federaciji.

Največ pozornosti bi morali pri tem nameniti dejanskemu smotru obiska v bazi. Ne bi več pisali o sproščnem in tovariškem vzdušju (le koga to zanima), ne o vsestranskem in ustvarjalnem sodelovanju (le kaj to rešuje) in niti o iskanju novih, prožnejših in učinkovitejših oblik sodelovanja (naj jih kar iščejo), temveč bi javnost seznanjali le o doseženih rezultatih.

Če rezultatov ni, pač javnosti z obiski ne bi seznanjali. Šele ob doseženih rezultatih bi zapisali, da so ti odraz teh in teh obiskov (naštel bi vse obiske, ki so zagotovili konkretni rezultat).

Tako bi med drugim dosegli, da visokih obiskov v bazi, ki so namenjeni urejanju osebnih problemov in interesov, ne bi več uvrščali v kategorijo visokih obiskov, temveč med tiste, s katerimi običajni občani urejajo svoje osebne tegobe.

Če ste sledili tem razmišljanjem, ste verjetno tudi že sami prišli do sklepa, da niti ta druga možnost ni lahko uresničljiva. Prav zato vas opozarjam še na tretji možni način obravnavanja visokih obiskov v bazi.

To je pravzaprav dogovor nas vseh, da bomo vse obiske od najvišjih do najnižjih obravnavali in o njih tudi seznanjali javnost enako kot doslej. Vendar pa se bomo hkrati sporazumeli (to je novost), da bodo visoki obiski v bazi dejansko visoki le v primerih, ko bomo iz novice hkrati zvedeli, ne le kdo je koga obiskal po natančnem vrstnem redu od bolj do manj pomembnih ljudi, temveč predvsem kaj je bilo doseženega pri odpravljanju kon-

kretnih tegob in interesov občana in delovnega človeka. Dogovorili se bomo tudi, da se občani odrekamo svoji pravici in dolžnosti, da javnost (to je sami sebe) preko javnih informativnih sredstev seznanjamo o obiskih delovnih ljudi in občanov, ki so formalno najvišje visoki obiski.

Seveda pa se tej pravici ne bomo odpovedali zato, ker se zavestno odrekamo svojim interesom. Pravi vzrok je preprosto dejstvo, da o vseh visokih obiskih, ki jih izvajamo delovni ljudje in občani v bazi, ne moremo seznanjati javnosti prek nobene informativnega sredstva.

Zadovoljni smo s tem, da vsakodnevno vidimo, kako brez oddiha hitimo od enega do drugega mesta, kako se okrog nas nemoteno odvija življenje, v katerem se prepleta in ureja množica interesov in problemov občanov. To pa je tista dejanska informacija, kateri se nismo pripravljeni odpovedati za nobeno ceno.

Če pa se ob tem v javnih informativnih sredstvih pojavljajo novice o visokih obiskih v bazi in ko vemo, da so visoki le tedaj in toliko, kolikor človeku danes ali jutri nekaj pomembnega rešuje, nas niti to ne bo več motilo. Ne bomo se več nejevoljno zmrdovali ob naštevanju vrste imen, tudi če ne bodo navedena po tematično natančnem vrstnem redu, niti se ne bomo jezili ob uporabi prazno praznih fraz.

Take neinformativne informacije bomo kar prezrli (kot to pogosto delamo že danes), saj bomo zlahka ugotovili, da ne gre za visoke, temveč nizke obiske v bazi.

Seveda pa si bomo ob takih primerih vse pogostje začeli postavljati vprašanje, ali je prav, da govorimo o informativnih sredstvih tudi v primeru, ko so številne informacije, ki nam jih prinašajo neinformativne ali celo neinformativno neinformativne informacije. In ko si bo vedno več občanov začelo postavljati to vprašanje, bomo prihajali do preproste ugotovitve. Najmanj, kar hočemo in moramo dobiti za tisti del svojega bolj ali manj trdega dela, ki ga dajemo na primer v obliki naročnin za časopise, radio in TV je, da teh sredstev ne trošimo za izdajanje neinformativno neinformativnih informacij.

Take informacije lahko preprosto tudi prenehamo objavljati. Prihranjena sredstva je ustrezneje nameniti za raziskovanje možnosti, kako naj jutri, drugo leto ali čez pet let začnemo javnost (to je sami sebe) informirati o dejansko in ne zgolj formalno visokih obiskih v bazi. To pa so tisti visoki obiski, ki resnično nekaj doprinašajo zavestnemu obvladovanju sedanjega, zlasti pa prihodnjega človekovega dela in življenja.

NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 48

DE	SLOVENSKA PESNICA (SVETLANA)	NAUKA O BOLEZNIH SEČNIH ORGANOV	MOŠKA OSEBA IZ AIDE	FILMSKI DELAVEC	KAREL DESTOVNIK	VZDEVEK GOETHEJEVE MATERE	FR. MESTO OBREDO - ZEMSKEM MORTU	KACJI LEV	NEKJANJI TRZASKI SKOF	PISMENA POTRDI TEV TOČNOSTI	TOPLJENJE SNEGA, LEDA	AKTIVNI
SREDIŠČE POMURJA												
MESTO V SUMADJI (TOPLICE)												
ZAKLONČEK SKLADBE (MNOŽ.)					SVETIŠČE BOGINJE ATENE OS. JAIMEK							SESTAVNI R.N.
MESTO V NEVADI, ZNANO IZ FILMOV						MESTO NA PORTUGALS. NEUSPEH, NEUSPELOST						ALBERT EINSTEIN
PRIPADNIKI VELIKE NAPOJNOSTNE SKUPINE						BOLG. RT VER. MORUM ADAMIČ EMIL						
STIKALIŠČE TREH PLOSKEV					ZAPEČEK NEPOSREDOV. MESTO ZNAMENITI SLAPOVI							
POLOŽAJ OBESENEGA PREDMETA							ITALIJAN. RADIO	ENAKA VOKALA PTIČE - SLOVCI				
IVO JAN			OBVEŠČEN. SLUŽBA V ZDA SLOG			PODZEMEL. HODNIK SREDSTVO ZA VZHAL. TESTA						
ČETRTA DIMENZ IJA					MELEZENEC ALKE ZDRAVILNA RASTLINA						NEKJADJE V STAVOH ZVEZI	
PRODAJALNA												
UŽIVALEC TOBAKA												
MALAJSKO KRILO												
HOTELSKI KOMPLEKS BLIZU SI-BENIKA									PRIPADNIK INKOV			
ADAM BOHORČ			PERJE PRI REPI, MOČ				NEVESTINA OPREMA	TAK Z VELIKIMI OČMI				
DEGRAJ. IGRAJKA (EVA)				STADION V BUDIMPEŠTI	EDVARD BENEŠ OČE			VRTNA UTA				
NAJVIŠJI OTOK OTOKA RIVA KIVA (PORIŠČE)								ZADRANSKI OTOK ALFRED NOBEL				
ZGORNJI DEL SMUČARSKIH SVAKOVNIC						MORSKA PLITVINA, OBREŽNI OTOK						
SOTESKA, TESEN, ZAREK						IGRAJKA EKBERG						

Rešitve pošljite do 20. decembra 1978 na naslov TOZD DE-LAVSKA ENOTNOST LJUBLJANA, Dalmatinova 4, s pripisom na ovojnici NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 48. Nagrade so 200, 150 in 100 dinarjev.

REŠITEV NAGRADNE KRIŽANKE ŠT. 46

Jugoslavanka, Anaksimander, Nina, sarkom, Kot, ferialec, Arabe, arara, ral, INA, or, OE, slast, Eva, svetilka, tor, Catania, Ba, IP, Rimljanka, lord, Ekar, RS, ara, anas, pot, talent, Narta, Oton, Ilir, IT, ro, VD, Antili, Rheinhausen, vrati, Rac.

Izzrebani reševalci nagradne križanke št. 46

1. nagrada 200 din: Vladimir Novak, Žiri 87, 64226 Žiri;
 2. nagrada 150 din: Franc Čuber, Savska 7, 68290 Sevnica;
 3. nagrada 100 din: Tinka Kržaj, Naklo 54, 64202 Naklo.
- Nagrade bomo poslali po pošti.

DELOVNA ORGANIZACIJA GOZDNO GOSPODARSTVO MARIBOR, Tyrševa ul. 15

s temeljnimi organizacijami združenega dela:

RUŠE
LOVRENC NA POHORJU
PODVELKA
OPLOTNICA
ORMOŽ
CMS LIMBUŠ
TRGOVINA LIMBUŠ
ZA GRADNJE IN MEHANIZACIJO

in temeljnimi organizacijami kooperantov:

OŽBALT OB DRAVI
LOVRENC NA POHORJU
SLOVENSKA BISTRICA
MARIBOR
PTUJ

gospodari z družbenimi in zasebnimi gozdovi, samostojno gradi gozdne komunikacije in gozdarske stavbe, goji divjad ter izvaja lovski, ribolovni, letni in zimski turizem.

30 let Alpetoura iz Škofje Loke

Združitev omogočila hitrejši razvoj

Delovna organizacija Alpetour Škofja Loka je nastala v začetku leta 1975 s spojitvijo Transturista in prometnega podjetja Creina iz Kranja. Združitev obeh delovnih organizacij je zagotovila večjo ekonomičnost in kreditno sposobnost, predvsem pa enotno razvojno politiko, skladen razvoj vseh dejavnosti, vsestransko racionalizacijo razpoložljivega vozne parka, ekonomsko in socialno varnost delavcev, razvoj učinkovitega sistema samoupravljanja, enotno kadrovsko politiko in delitev ter racionalizacijo dela.

V Alpetouru pa so se predlani na novo organizirali tako, da se je delovna organizacija Alpetour razdelila v šest delovnih organizacij in tri organizacije skupnega pomena. Namen te reorganizacije je bil zagotoviti smotrnejšo delitev dela in sredstev na vseh ravneh družbene reprodukcije, to je v temeljnih organizacijah združenega dela, delovnih organizacijah in v sestavljeni organizaciji združenega dela.

Novi delovni prostori

V Alpetouru združujejo prometno tehnično dejavnost v delovno organizacijo promet s štirimi temeljnimi organizacijami: Potniški promet Kranj, Transturist tovorni promet Škofja Loka, Mehanične delavnice Škofja Loka in Remont Kranj. Medtem ko so v potniškem in tovornem prometu lani investirali le v nakup novih vozil (25 avtobusov in 38 tovornjakov), je v prvih mesecih letos stekla tudi gradnja novih prostorov Remonta v komunalni coni na Primskem pri Kranju. Predračunska vrednost novih delavnic znaša dobrih 43 milijonov dinarjev in je skupna investicija delovne organizacije Promet. Poleg že dograjenih novih mehaničnih delavnic v Škofji Loki bo ta investicija zagotavljala delavcem tako primernejše prostore za delo kot tudi boljši in racionalnejši postopek vzdrževanja vozil.

Lani je 178 njihovih avtobusov prevozilo kar 12.790.000 km, 199 tovornjakov pa 14.130.000 km. Mimo tega pa delovna organizacija Promet razpolaga še s 70 rent a car vozili v petih poslovalnicah po Sloveniji in na Hrvaškem. Ob koncu minulega leta pa so se na Gorenjskem pojavili tudi s taksi službo, ki ima zdaj 12 vozil. To službo bodo v prihodnje — glede na rezultate analize dosedanjega poslovanja in povpraševanja na tržišču — še povečali.

Razmah kmetijske mehanizacije

Proizvodnja kmetijske mehanizacije v Kranju, ki se je s cisternami in trosilci, kolikor jih je izdelala lani, sicer dobobra uveljavila, ni doslej mogla ustrezno povečevati lastnih proizvodnih zmogljivosti, čeprav je za njihove proizvode na tržišču veliko zanimanje.

Zato bo tudi ta delovna organizacija Alpetoura začela graditi nove prostore. Predračunska vrednost znaša 65 milijonov din. Znatno del teh sredstev bodo poleg kreditov in lastnih sredstev Alpetoura predstavljali deleži sovlagateljev, to je Agrotehniške, Hmežada, Gorenjskih drugih in še nekaterih drugih. Nov obrat bodo zgradili v komunalni coni na Primskem pri Kranju ob delavnicah Remonta.

V hotelih blizu 1600 ležišč

Delovna organizacija Gostinstvo SOZD Alpetour združuje

S sodobnimi tovornjaki so lani prevozili več kot 14 milijonov km.

Proizvodnja kmetijske mehanizacije se v okviru sestavljene organizacije čedalje bolj razvija

Bandag pomeni sodobno hladno protektiranje avtoplaščev

Avtobusi Alpetoura so v minulem letu prevozili blizu 13 milijonov km.

hotele v Bohinju, na Pokljuki, Škofji Loki, Kranju, Simonovem zalivu in Strunjanu in razpolaga z blizu 1600 ležišči. Lani so zabeležili 254 tisoč nočitev domačih in tujih gostov.

S prenovljenim hotelom Zlatorog v Bohinju, ki je bil odprt ob koncu minulega leta, so pridobili 166 ležišč in prijeten objekt visoke B kategorije. Letos in v naslednjem letu imajo predvidenih nekaj adaptacij manjših obratov. Seveda pa pri tem ne bodo pozabili na žičnice Vogel, ki so tudi vključene v kompleks njihovih gostinske dejavnosti. Ta kompleks žičnic nameravajo v prihodnje še razviti, že lani pa so

žičnice prepeljale kar 1.230.000 izletnikov in smučarjev.

V Škofji Loki bodo začeli graditi poslovno-seminarski center, za katerega so sredstva že zagotovljena, v njem pa bodo sodobni prostori šole za poslovne kadre v okviru Gospodarske zbornice Slovenije, konferenčna dvorana in v kletni etaži prostor za Alpetour ERC.

Povedati moramo tudi to, da turistična agencija Alpetoura prek svojih agencij in poslovalnic posreduje kompletne letne in zimske aranžmaje doma in v tujini, prodaja hotelske zmogljivosti, organizira izlete, itd, skratka,

dopolnjuje celovitost njihove gostinske turistične ponudbe.

Še tri delovne organizacije

Predstavitelj Alpetoura pa ne bi bila popolna, če ne bi omenili še treh delovnih organizacij. To so Eurošped s špedicijo in kontejnerskimi prevozi, RTC Kravec, ki namerava s pomočjo nedavno ustanovljene samoupravne interesne skupnosti dograditi in približati Krvavec tako smučarjem kot izletnikom, ter YU Bandag, sodoben obrat za hladno protektiranje avtoplaščev, ki bo v bližnji prihodnosti razširil mrežo podobnih delavnic tudi v drugih republikah.

Izkušnje spodbujajo in obvezujejo

Glavni direktor Alpetoura Roman Teržan je ob 30-letnici te sestavljene organizacije združenega dela med drugim povedal:

»Področja dejavnosti v naših delovnih organizacijah so zelo raznolika. Opravljamo prevoz blaga in oseb, gostinsko-turistično dejavnost in špedicijsko dejavnost. Proizvodnjo priklučkov kmetijskih strojev in proizvodnjo obnove avtoplaščev izvajamo v kooperaciji s tujima tvrdkama Vicon in Bandag. Z naštetimi dejavnostmi se vključujemo v enotni jugoslovanski prostor, s kooperacijskimi od-

nosi pa v mednarodno delitev dela.

Za razvoj Alpetoura je leto združitve posebno pomembno. Do integracije nas je privedlo spoznanje, da bomo le z zdrženim delom obeh kolektivov uresničili hitrejši in vsestranski razvoj obeh delovnih organizacij in dosegli sodobnejšo organizacijo dela. Današnji rezultati nam potrjujejo pravilnost tedanje odločitve, saj smo na vseh področjih poslovnega udejstvovanja dosegli določene uspehe. Vsekakor pa si moramo še naprej prizadevati, da bomo izvedli načrtani program razvoja naše SOZD.«

Po besedah glavnega direktorja Romana Teržana bo morala biti njihova glavna skrb v prihodnje namenjena devizni realizaciji, ki predstavlja danes desetino celotnega njihovega prihodka. Trenutno so turizem, promet in proizvodnja edina področja, ki ustvarjajo devizno realizacijo. Zato bodo storili vse, da bi prav na teh področjih dosegli še boljše rezultate gospodarjenja, še posebej pa se bodo potrudili, da se bodo tudi njihove delovne organizacije s področja proizvodnje še bolj vključile v mednarodno delitev dela.

Uspešen in nagel razvoj ter doseženi poslovni rezultati Alpetoura so rezultat dokaj razvitega in učinkovitega samoupravnega sistema, ki temelji na načelih solidarnosti, združevanja sredstev in na skupnih razvojnih ciljih.

»Zavedamo se,« pravi glavni direktor Roman Teržan, »da bomo predvidene naloge dobro opravili le ob nadaljnjem izpolnjevanju samoupravnega sistema. Že doslej je bilo v samoupravnih organih vključenih več kot 750 delavcev. Samoupravni organi so skupaj z drugimi dejavniki angažirano sodelovali v usklajevalnem postopku splošnih samoupravnih aktov z določili zakona o združenem delu. Samoupravno dogovorjeno združevanje sredstev med TOZD je uspešno potekalo tako za investicijsko izgradnjo, izobraževanje kot za stanovanjsko izgradnjo.«

Trideset let Elektrokovine

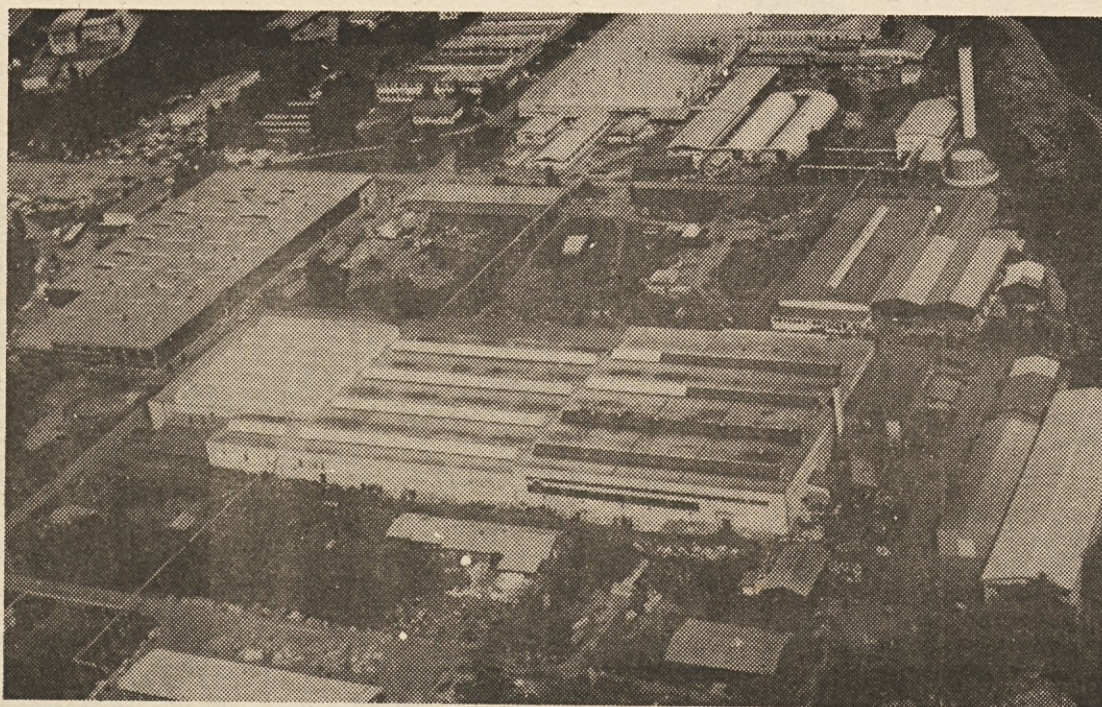
Težka razvojna pot — velika ekspanzija

Delovna organizacija Elektrokovina, tovarna elektrokovinskih izdelkov Maribor, je bila ustanovljena 1948. leta in slavi letos 30-letnico obstoja. Trideseti jubilej gotovo priča o izredno uspešni in samonikli rasti tovarne, ki je v tem času postala vodilna v proizvodnji svetilk in predstikalnih naprav ter ena najmočnejših v proizvodnji elektromotorjev in agregatov v Jugoslaviji.

Začetki delovne organizacije Elektrokovina segajo v prvo povojno obdobje, ko so na ruševinah zbombardiranega podjetja »KOVINA D.D.« Maribor Državne elektrarne Slovenije postavile elektromehanične delavnice za potrebe remontnoservisnih storitev. Te delavnice so z odločbo vlade SRS z dne 25. oktobra 1948 postale samostojno elektroindustrijsko podjetje z nazivom, kot ga ima podjetje še danes.

Ob ustanovitvi je bilo zaposlenih 142 delavcev. Takrat se je začel samostojni, izrazito samorastniški in nezadržni razvoj mladega in majhnega podjetja, ki je šel mnogim objektivnim in subjektivnim težavam navkljub strmo navzgor. Kmalu po ustanovitvi je podjetje pričelo prehajati z obrtniške dejavnosti na industrijsko proizvodnjo. V podjetje so prihajali novi delavci in strokovnjaki, ki so prevzemali težke in odgovorne naloge. Sprejeti so bili dolgoročni sklepi o programski in poslovni politiki, ki so pomenili temelj razvoja Elektrokovine vse do danes. Jedro bodočega proizvodnega programa so bili elektromotorji z ohišjem iz aluminijaste litine in fluorescentne svetilke. Ta program je bil kmalu dopolnjen še s proizvodnjo črpalk in svetilk za živosrebrne žarnice. V nekaj letih je podjetje iz novega proizvodnega programa osvojilo večje število izdelkov, ki so postali zelo iskani na domačem tržišču in s tem doseglo odločilno prednost pred ostalimi podjetji z enakim ali podobnim proizvodnim programom. Elektrokovina se je v proizvodnji elektromotorjev, črpalk in svetilk povzpela v sam vrh te proizvodnje v državi. Njeni izdelki pa so kmalu našli pot na tuj trg in celo v industrijsko razvite države Zahodne Evrope.

Proizvodnja teče na modernih, visoko produktivnih strojih po

Delovna organizacija Elektrokovina danes

sodobnem tehnološkem postopku. Tovarna ima lastno livarno za barvaste kovine, v kateri ulivajo ulitke, ki jih Elektrokovina potrebuje v svoji proizvodnji. V sodobno opremljenem oddelku za obdelavo plastičnih mas izdelujejo vse plastične sestavne dele za svetilke. Velika sodobna lakirnica zagotavlja odlično površinsko zaščito izdelkov.

V orodjarni, ki je med največjimi v republiki, izdelujejo na najsodobnejših in tehnično izredno izpopolnjenih strojih delovna orodja za lastno proizvodnjo in druge tovarne. V lastnem centru za avtomatsko obdelavo podatkov programirajo proizvodnjo in posodablajo administrativno poslovanje. V proizvodnji uporabljajo najboljše surovine, ki zagotavljajo visoko kakovost izdelkov, veliko pozornost pa posvečajo kontroli sestavnih delov in končnih izdelkov. Elektrokovina sledi tudi napredku na področju elektronike, zato je v svoj proizvodni program vključila tudi področje industrijske elektronike.

Največji proizvajalci svetilk

Elektrokovina je zdaleč največji proizvajalec svetilk za fluorescentne, živosrebrne, natrijeve in druge posebne žarnice v Jugoslaviji. Proizvodni program v proizvodnji svetilk je zelo obse-

žen. Izdelujejo več kot tisoč modelov svetilk, ki so namenjene za osvetlitev industrijskih, poslovnih in trgovskih prostorov, skladišč, ladij, bolnišnic in predorov ter za osvetlitev cest, ulic, parkov, trgov ter športnih objektov.

Pomemben delež v proizvodnji svetilk zavzemajo dušilke. Proizvodni proces je pretežno avtomatiziran. Na leto izdelajo 5.000.000 dušilk, ki jih vgrajujejo v lastne svetilke, nad polovico pa jih prodajo v industrijsko razvite države Zahodne Evrope.

Zaradi sodobnih izvedb, bogate izbire in visoke kakovosti so si elektrokovinske svetilke utrle pot tudi na zunanja tržišča. Z njihovimi svetilkami je osvetljeno večje število velikih in pomembnih objektov v tujini.

Elektrokovina izdeluje trifazne in enofazne asinhronske elektromotorje z močjo do 10,0 KW v standardnih in posebnih izvedbah, rotodinamične črpalke, hidropostaje, rineže in brsne stroje. Elektrokovinski motorji in črpalke se uporabljajo po vsej Jugoslaviji v industriji, kmetijstvu, pri gradnji vodovodov, znaten del izdelkov pa izvažajo na več kot 30 tujih tržišč.

Proizvodnja izdelkov industrijske elektronike naglo raste in že danes zavzema pomemben delež v skupni proizvodnji Elektrokovine. Izdelujejo varnostne

svetilke, polnilnike akumulatorjev, regulatorje svetlobnega toka, regulatorje vrtljajev elektromotorjev in druge izdelke.

Organizacija samoupravljanja je v delovni organizaciji od samega začetka sledila družbenopolitičnemu razvoju ter v veliki meri doprinesla in ustvarjala praktične možnosti sodelovanja slehernega člana delovne skupnosti. Z uresničevanjem načel in določil zakona o združenem delu je v Elektrokovini organiziranih pet temeljnih organizacij združenega dela in ena delovna skupnost skupnih služb. Znotraj letih so organizirane samoupravne delovne skupine z namenom, da delavci neposredno sodelujejo v vseh postopkih oblikovanja in sprejemanja samoupravnih odločitev, dajejo predloge in postavljajo zahteve za reševanje zadev v zvezi z delom in samoupravljanjem, da so obveščeni o delu, poslovanju in da lahko nadzorujejo izvajanje samoupravnih sklepov. Med temeljnimi organizacijami združenega dela so vzpostavljeni družbeno-ekonomski odnosi s samoupravnimi sporazumi, v katerih so določila o medsebojni solidarnosti, ki se integrativno prepletajo tudi v določilih samoupravnih sporazumov o združitvi v delovno organizacijo in sestavljeno organizacijo združenega dela.

Težka razvojna pot

Razvojna pot Elektrokovine je bila izredno težka in je od majhnega kolektiva zahtevala ogromno truda, udarniškega dela in samoodpovedovanja. Svojo tovarno so gradili in posodabljali proizvodnjo predvsem na račun osebnega standarda. Zakon o delavskem samoupravljanju iz leta 1950 je bil prelomnica v rasti in razvoju Elektrokovine. Prvi samoupravni organi so sprejeli razvojni program, ki se kot rdeča nit vije skozi vsa leta do danes. Industrijska proizvodnja se je pričela količinsko in vrednostno naglo razvijati. Takšno poslovno uspešnost potrjujejo naslednji podatki:

Leto	Število delavcev	Bruto proizvod v din
1948	162	762.000
1950	275	4.680.000
1955	657	13.567.000
1960	1.455	51.034.000
1961	1.651	93.055.000
1970	2.026	230.000.000
1972	2.442	341.000.000
1974	2.747	625.648.631
1976	2.809	811.597.999
1977	3.189	1.138.547.932

V letu 1978 bo predvidoma 3400 delavcev doseglo 1.500.000.000,00 din bruto proizvoda, od tega 6.089.000 dolarjev izvoza, leta 1980 pa 3600 delavcev 1.830.000.000,00 din bruto proizvoda, od tega 8.550.000 dolarjev izvoza.

Gradnja podjetja je ves čas potekala po načrtu, ki so ga načeloma sprejeli že prvoizvoljeni samoupravni organi in se je pozneje dopolnjeval. Že takrat so si zagotovili ves današnji zemljiški kompleks, ki je omogočal ureničevanje idejnega razvojnega načrta Elektrokovine.

Delavci Elektrokovine so se zavedali nujnosti razvoja delovne organizacije in so vlagali velika sredstva za razširitev in modernizacijo proizvodnih zmogljivosti in podjetja kot celote. Le tako je bil mogoč dosednji razvoj.

Razvojna ekspanzija

Tudi sedaj je Elektrokovina v veliki razvojni ekspanziji. Te dni dokončujejo novo proizvodno dvorano za proizvodnjo svetilk, v kratkem pa bodo dobili tudi nove moderne stroje v vrednosti več

kot 60.000.000 dinarjev, ki so delno že vključeni v proizvodnjo. Do leta 1980 bodo zgradili novo moderno lakirnico za svetilke postavili novo proizvodno dvorano v Ptuj, povečali obrat v Ljutomeru, zagotovili nove proizvodne prostore za elektroniko in kupili večje število novih strojev. Vrednost investicij bo v obdobju 1978-1980 znašala skoraj 400.000.000 dinarjev. Hkrati bodo za nakup novih stanovanj namenili 41.000.000 dinarjev.

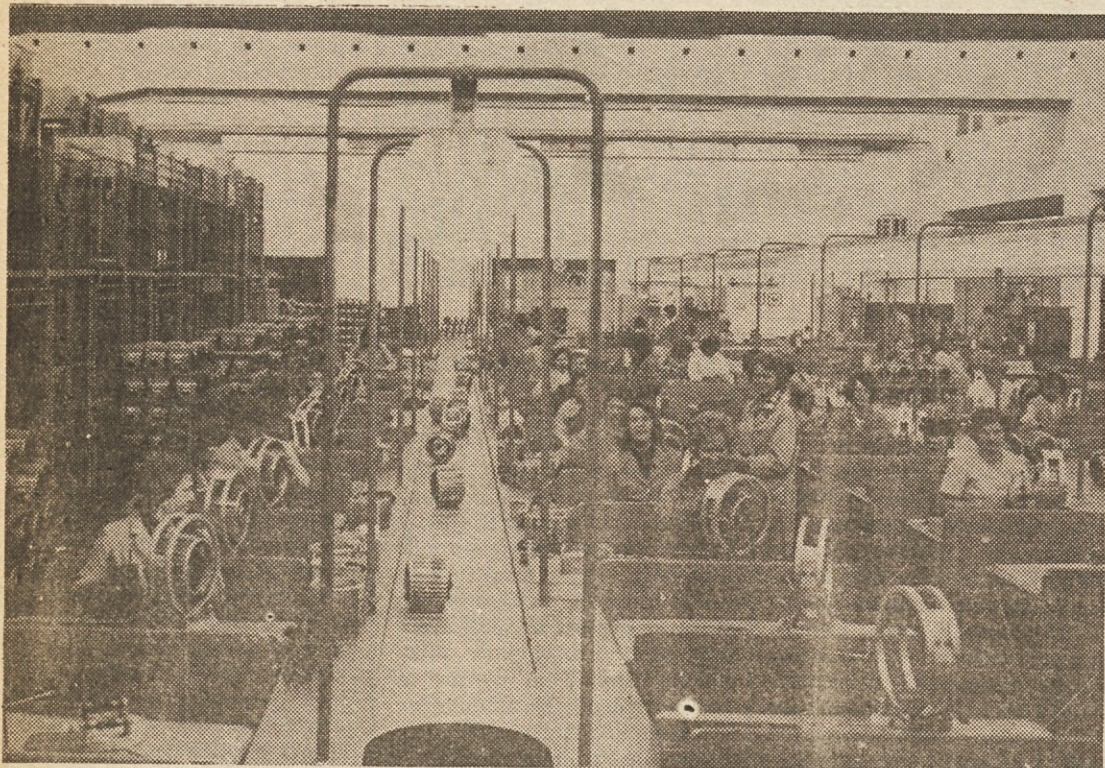
Samoupravni organi in družbenopolitične organizacije predvsem pa sindikat, z izrednim posluhom skrbijo za življenjske in družbeni standard zaposlenih. Osnovna skrb je posvečena stanovanjski izgradnji. Od ustanovitve do danes je Elektrokovina kupila in razdelila delavcem na 400 novih stanovanj, približno tolikšnemu številu zaposlenih je dodelila posojila za individualno gradnjo hiš in adaptacijo starih stanovanj, več sto stanovanjskih problemov pa je rešila ob vseživljenjski vanju v nova stanovanja in z menjavami.

Za potrebe rekreacije ima Elektrokovina svoje domove Betini, Vrsarju, Logarski dolini in v Limbušu. V obratu družbeno prehrane prejema 80 % zaposlenih topli obrok malice po tri dinarje za obrok. Za delavce je organiziran prevoz na delo in dela, socialno pomoč in zdraviljenje v zdraviliščih pa nudijo predvsem delavcem z nižjimi prejemki na člana družine.

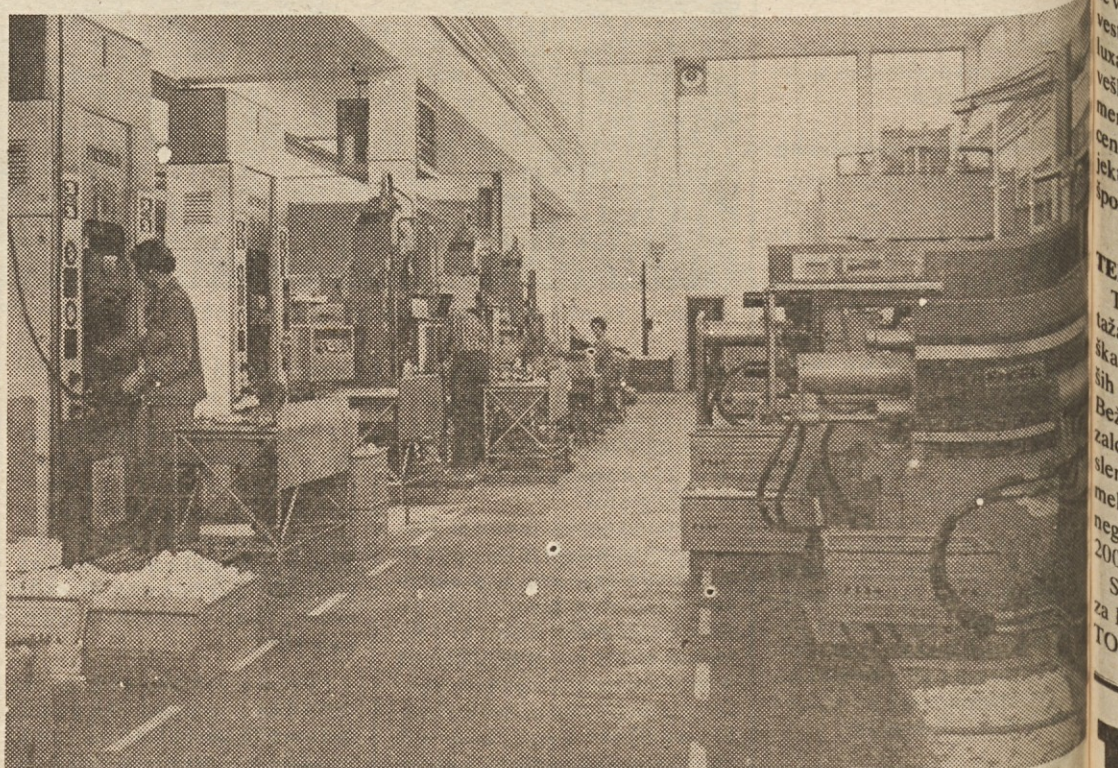
Elektrokovina je prisluslni potrebam razvoja manj razvitenih območij v mariborski regiji. Ptuj ima proizvodni obrat manjših elektromotorjev, ki zaposluje nad sto delavcev, manjši obrat za proizvodnjo svetilk pa tudi v Ljutomeru.

Se večji poudarek pa bodo v prihodnjem obdobju namenili preraščanju proizvodnje na manj razvita področja.

Elektrokovina je članica številnih organizacij združenega dela Elektrokovinske industrije Maribor.

Navijalnica elektromotorjev v TOZD Proizvodnja elektromotorjev, agregatov in livarne

Obrat predelave plastičnih mas v DO Elektrokovine

TERMIKA

ljubljana, kamniška 25

Predstavljamo naš program:

PROIZVODNJA:

— KAMENA VOLNA

TERVOL, izdelki za toplotne, hladilne, zvočne in protipožarne izolacije v gradbeništvu, industriji in ladjedelništvu

— EKSPANDIRANI PERLIT

izolacijski gradbeni material, filtracijski material za kemično in živilsko industrijo in za marnarstvo

— **KITI**, trajnoplastični, dvo-komponentni TIO, silikonski za uporabo v gradbeništvu, industriji in v ladjedelništvu

— AKUSTIČNE IN DEKORATIVNE STROPNE PLOČE

in dampa lamele, defon L, dekorativne ploče in dampa lamele

— ARMIRANI POLIESTRI

elementi za interiere v gradbeništvu, elementi za avtomobilsko industrijo, elementi za ladjedelništvo, kemično industrijo itd

— STREŠNE KRITINE

fasadni zidovi, fasadne obloge iz trapezaste alu in jeklene ploče, krovoterm, krovoterm sendvič elementi za strešne in zidne obloge

MONTAŽA:

— Izvajanje toplotnih, hladilnih, akustičnih, protipožarnih, akustično dekorativnih strešnih in fasadnih izolacij lastne proizvodnje in v sodelovanju z drugimi proizvajalci

— Izdelava in montaža akustične opreme

— Izdelava akustičnih telefonskih govorilnic, predmetov in posod s posebnimi izolacijskimi lastnostmi

— Izvajanje investicijskih del doma in v tujini

Na področju proizvodnje kamene volne Tervol, ekspandiranega perlita in specialnih kitov je Termika vodilni proizvajalec v Jugoslaviji, z zmogljivostmi in kakovostjo kamene volne pa se uvršča med vodilne proizvajalce v Evropi.

Na področju izolacijske in montažne dejavnosti je Termika po zmogljivostih, s kvalitnimi ponudbami, s projektom in inženiringom vodilna v Jugoslaviji. že več kot 15 let pa izvaja tudi investicijska dela v državah Beneluksa, v ZR Nemčiji, NDR, Norveški, Finski, Libiji, itd. na pomembnejših objektih nuklearnih central, termoelektrarn, na objektih petrokemije, velikih športnih objektov itd.

TERMIKA

Termika — industrija in montaža izolacij, Ljubljana, Kamniška 25, je danes ena najmočnejših delovnih organizacij v občini Bežigrad, tako po finančnih kazalcih, kot tudi po številu zaposlenih, saj je zaposlenih v temeljnih organizacijah združenega dela Termike že več kot 2000 delavcev.

Sedež delovne organizacije je v Bežigradu, kjer deluje tudi TOZD Montaže Ljubljana. V

sestavi te temeljne organizacije so tudi montažne enote v Splitu, Sarajevu in Zvorniku ter kovinska delavnica v Ljubljani.

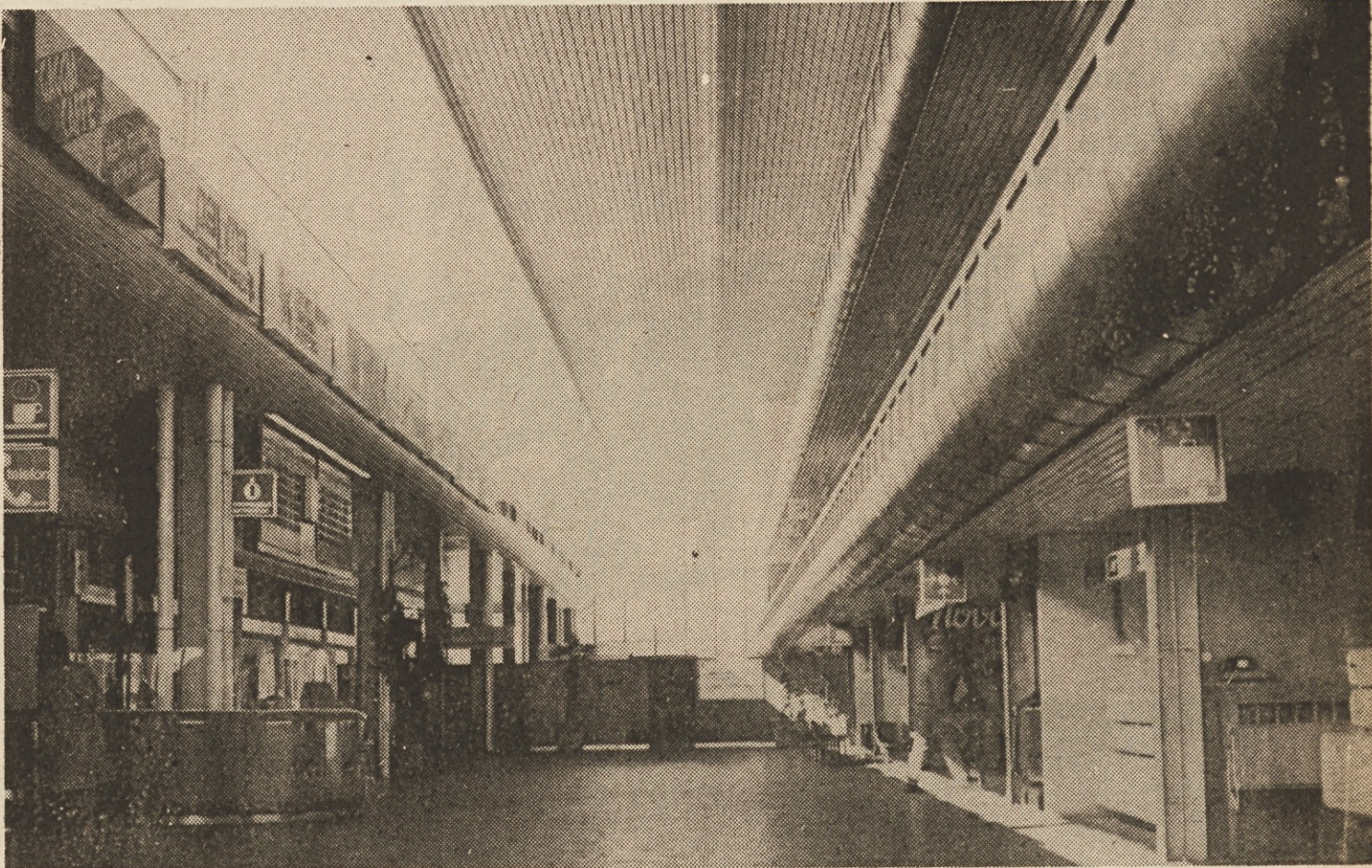
V sestavi Termike pa so še temeljne organizacije v Zagrebu, Beogradu in na Reki, ki tudi opravljajo montažno dejavnost, ter temeljni organizaciji, ki izdelujeta izolacijske materiale za potrebe tržišča in za lastne montaže. To sta TOZD Proizvodnja iz Škofje Loke, ki izdeluje v svojih obratih na Trati in v Bodovljah kameno volno in izdelke iz nje, ter izdelke iz armiranih poliestrov v Poljanah.

Temeljna organizacija Perlit iz Zrenjanina pa izdeluje izolacijski material perlit.

Termika je še dokaj mlada delovna organizacija, saj je nastala pred enaindvajsetimi leti. V tem času se je razvila iz skromnega montažnega podjetja v največjo delovno organizacijo na področju proizvodnje in montaže izolacijskih materialov v Jugoslaviji, ves čas pa uspešno nastopa tudi zunaj meja naše domovine.

Delovni ljudje Termike se niso zadovoljevali z doseženimi rezultati, saj so pametno vlagali v nove proizvodne zmogljivosti.

Prvi, še dokaj skromni proizvodnji kamene volne v Bodovljah je sledila postavitev prve linije za proizvodnjo kamene volne na Trati. Leta 1959 so v Bodovljah proizvedli komaj 600 ton žilindrine volne, leta 1977 pa so na Trati odprli že drugo sodobno linijo za proizvodnjo kamene volne, tako da je skupna proizvodnja tega izolacijskega materiala dosegla že 42.000 ton. S tem obsegom proizvodnje se Termika uvršča že med največje

Letališče Brnik — Ljubljana. Dampa stropovi, check in pulti, kioski, predelne stene iz elementov armiranega poliestra

energetske vire.

Tudi v Jugoslaviji smo začeli ravnati bolj gospodarno. Naši gradbeni predpisi že upoštevajo minimalne standarde obvezne izolacije. Tako bo naše gradbeništvo v prihodnjih letih potrebovale vse več izolacijskih materialov, ki pa jih že zdaj močno primanjkuje, zato je Termika začela graditi novo linijo za proizvodnjo kamene volne v Novem Marofu v Zagorju na Hrvaškem. S to linijo bo Termika ob koncu

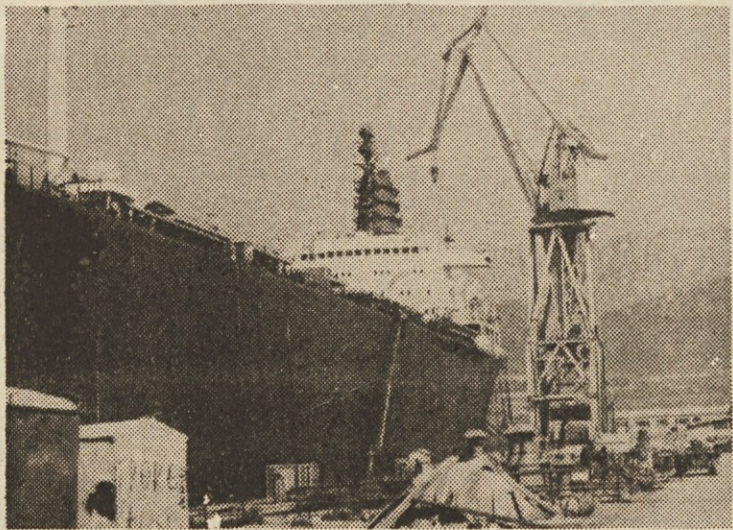
Razvoju proizvodnje izolacijskih materialov je v enaki meri sledila tudi rast montažerskih in izolacijskih dejavnosti, saj trenutno na različnih deloviščih Termike dela že več kot 1200 izolatorjev po vsej državi, veliko teh pa jih dela tudi na raznih gradbiščih Evrope, Azije in Afrike.

Termika je s svojo gospodarsko in samoupravno organiziranostjo trdno zakoreninjena v celotnem jugoslovanskem gospo-

darskem prostoru. Širina je eden bistvenih elementov kolektiva Termike, ki ga sestavljajo pripadniki vseh narodov in narodnosti Jugoslavije. V 21 letih skupnega delovanja so delavci Termike nešteto dokazali bratsko povezanost.

Enako kot za gospodarski razvoj pa v Termiki skrbijo tudi za razvoj samoupravnih socialističnih odnosov, saj si prizadevajo, da bi samoupravljanje seglo do vseh, še tako oddaljenih ktič-

kov, kjer delajo delavci Termike. Prizadevajo si izboljšati skrb za delovnega človeka, naj že bo tako da si prizadevajo zgraditi svoje počitniške zmogljivosti, ali pa s pospeševanjem športno-rekreativne in kulturne dejavnosti. V Termiki se prav dobro zavedajo, da je poleg uspešnega dela vsestranska skrb za delovnega človeka glavna naloga naše družbe.

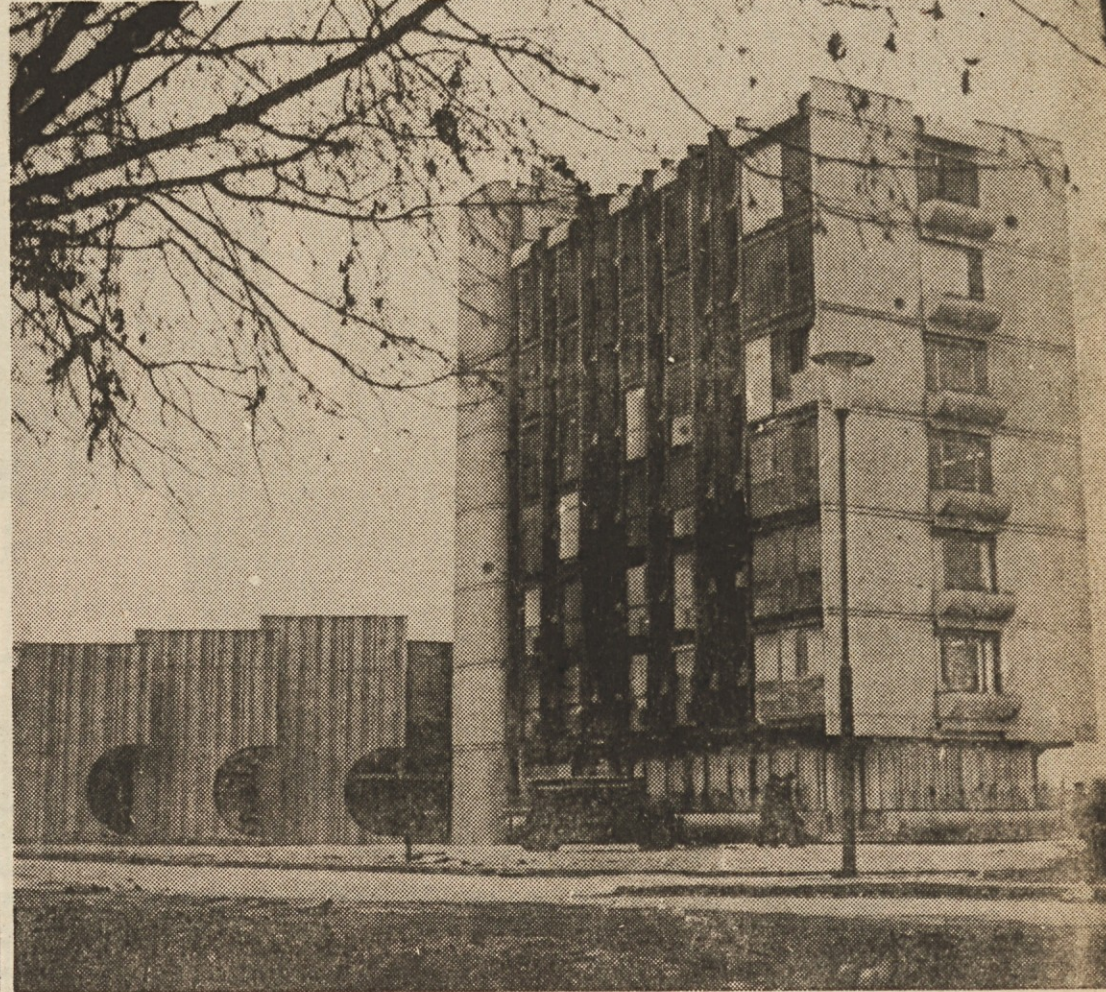
Izolacija v ladjedelništvu

proizvajalce v Evropi. V začetku leta 1978 pa so delavci Termike odprli še nov obrat za proizvodnjo armiranih poliestrov v Poljanah.

V Termiki pa se niso zadovoljili z doseženimi uspehi. Energetske krize, ki v zadnjih letih pretresajo svet, so v svetu že zdavnaj sprožile alarm, da bo potrebno bolj varčevati z energijo. Tako danes v svetu čedalje bolj posegajo po izolacijskih materialih, saj bo le tako mogoče ohraniti še za nekaj časa dostopne

leta 1980 proizvajala že 65.000 do 79.000 ton mineralne volne. K temu pa bo treba pristeti še dodatne količine steklene volne, saj se Termika skupaj s Krko iz Novega mesta pripravlja na gradnjo obrata za proizvodnjo tega izolacijskega materiala v Novem mestu.

S tem se nismo zajeli vseh načrtov. Že naslednje leto se bo predvidoma začela gradnja enakega obrata, kot ga že gradijo v Novem Marofu, v Srebrniku v Bosni.

Mednarodni center za upravljanje podjetij v družbeni lastnini v Ljubljani. Fasada iz armiranega poliestra

ZIMSKA AVTOMOBILSKA GUMA

D 741 M+S

Sava
Kranj

VARNOST
EKONOMIČNOST
UDOBNOST
TRAJNOST
IZREDNA KAKOVOST
GUMA JUTRIŠNJEGA DNE
ŽE NA TRŽIŠČU
GUMA Z JEKLENIM PASOM

IZREDNO VARNA VOŽNJA
NA POLEDENELEM CESTIŠČU
AVTOMOBILSKE GUME D 741 M+S

Z JEKLENIM PASOM
VZDRŽIJO 20.000 KM DALJŠO VOŽNJO
KOT OBIČANJE RADIALNE GUME
DO 15% MANJŠA PORABA GORIVA
SVETOVNA RAVEN KONTROLE
VSAKO AVTOMOBILSKO GUMO D 741 M+S
KONTROLIRAMO

- ELEKTRONSKO
- RÖNTGENSKO
- NA POGLED